

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Politika boje proti terorismu v ČR po roce 2001:
(ne)liberální opatření v rámci ochrany tzv. měkkých
cílů**

Bc. Nikola Hájková

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Mezinárodní vztahy

Diplomová práce

**Politika boje proti terorismu v ČR po roce 2001:
(ne)liberální opatření v rámci ochrany tzv. měkkých
cílů**

Bc. Nikola Hájková

Vedoucí práce: Mgr. Lubomír Lupták, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2018

.....

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Lubomíru Luptákovi, Ph.D., nejen za rady a cenný čas, ale i za milý a přátelský přístup.

Obsah

Seznam použitých zkratek	6
Seznam zkratek oficiálních dokumentů České republiky.....	6
Seznam tabulek v textu	6
1. Úvod.....	7
2. Teoretická východiska práce	11
2. 1. Teoretický rámec práce	12
2. 2. Postup práce: metody a nástroje analýzy	19
3. Politika boje proti terorismu v České republice.....	23
3. 1. Politika boje proti terorismu v České republice po roce 2001: kdo, kdy, jak a proč.....	27
3.1.1. Instituce zapojené do politiky boje proti terorismu v České republice	30
3.1.2. Teroristická hrozba v České republice: témata a referenční objekty, (ne)liberální opatření	35
4. Ochrana měkkých cílů v České republice.....	50
4. 1. Měkké cíle a opatření na jejich ochranu v oficiálních dokumentech České republiky	51
4. 2. Dokumenty vs. realita	57
4. 3. Implementace opatření na ochranu měkkých cílů v České republice	60
4. 3. 1. Konkrétní případy implementace	66
5. Závěr	73
6. Seznam pramenů a literatury	79
Mediální korpus	85
7. Resumé.....	100
8. Přílohy.....	101
Seznam příloh.....	101
Zdroje příloh.....	101
Příloha 1: Schéma hermeneutického kruhu.....	102
Příloha 2: Strom kódů	103
Příloha 3: Informační brožura na ochranu měkkých cílů.....	104
Příloha 4: Grafy mediálních výstupů 2014 – 1. března 2018.....	105
Příloha 5: Betonové zátarasy na náměstí Republiky v Plzni.....	108

Seznam použitých zkratk

OSN	Organizace spojených národů
EU	Evropská unie
NATO	Severoatlantická aliance
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
USA	Spojené státy americké

Seznam zkratk oficiálních dokumentů České republiky

ANB	Audit národní bezpečnosti
NAP	Národní akční plán boje proti terorismu
SBT	Strategie boje proti terorismu

Seznam tabulek v textu

Tabulka 1: Negativní pojetí bezpečnosti

Tabulka 2: Pozitivní pojetí bezpečnosti

Tabulka 3: Základní rámec práce

Tabulka 4: Shrnutí výzkumných otázek

Tabulka 5: Shrnutí definovaných opatření a aktérů na ochranu měkkých cílů

Tabulka 6: Shrnutí odpovědí na výzkumné otázky

1. Úvod

Terorismus jako hrozba mezinárodní a národní bezpečnosti sice není novým fenoménem, nicméně s přelomem nového tisíciletí a zejména pak s útoky z 11. září 2001 se stal jednou z nejméně skloňovaných bezpečnostních výzev dneška. Jak je uvedeno v jedné z bezpečnostních strategií České republiky (Národní akční plán boje proti terorismu 2010: 26, dále v odkazování jen NAP, pozn. aut.), terorismus „se stal latentní, trvalou a všudypřítomnou hrozbou de facto pro celý svět.“ V souvislosti s posuny ve vnímání bezpečnostních hrozeb dochází i k posunům v používaných metodách, jak mu čelit, ale zároveň s rozvojem technologií se objevují i nové bezpečnostní výzvy, na něž státy musí odpovídajícím způsobem reagovat. V době nárůstu nových technologií a digitalizace je pro stát snazší vykonávat vládu nad svým územím a tím i zefektivnit zajištění bezpečnosti. To s sebou však přináší i snazší a efektivnější dohled a sledovací techniky (Bonditti 2017: 169 – 170). Spolu s rozvojem protiteroristických opatření se rozvíjí i diskuze o jejich zásazích do lidských práv a svobod. Jakékoliv bezpečnostní opatření je ze své podstaty svým způsobem neliberální, na druhou stranu právě rychle přijímaná protiteroristická opatření po 11. září s sebou přinášela řadu kontroverzí¹. V diskusi o vztahu svobody a bezpečnosti lze nalézt štěpící linie o míře týkající se legitimacy přijímaných opatření, o jejich adekvátnosti či tvrdosti s cílem dosažení optimálního poměru mezi zajištěním bezpečnosti a respektováním lidských práv a svobod (Mareš 2005: 384–386).

Jednou z možností, jak odhalit posuny ve vnímání bezpečnostních hrozeb a tedy politiku bezpečnosti, je dle Philipa Bondittiho (2017: 161) zkoumat různé dokumenty státní správy – strategické dokumenty, institucionální zprávy, manuály pro ozbrojené síly apod. Tyto materiály je nutné systematicky shromažďovat

¹ Např. Patriot Act v USA schválený 26. října 2001 opravňoval FBI odposlouchávat telefonní hovory v případě, že vyšetřování souvisí s teroristickým útokem. Díky tomuto zákonu mohly být sledovány a odposlouchávány zahraniční hovory a emaily občanů USA bez soudního povolení, pokud vyšetřování probíhalo v souvislosti s operací proti Al Kajdě (Záhora 2014: 197). V USA také mimo jiné CIA potvrdila, že při vyslýchání teroristů použila metody tzv. waterboardingu, což je metoda mučení, při níž se vyslýchánému dá přes hlavu hadr a pak je vyslýcháný polívaný vodou. Mokrý hadr znesnadňuje dýchání, což vyvolává pocity topení (ibidem 203).

a skrze to chronologicky identifikovat proměnné a docílit tak poodhalení převažujících praktik. Protiteroristická politika není z hlediska politických arén jen politikou regulativní, tedy politikou příkazů a zákazů, ale i politikou konstitutivní – z hlediska tvorby nových institucí, a persuasivní a to ve vztahu k propagandě směřující k zamezení terorismu (uvnitř i vně státu) (Mareš 2005: 384–385).

Ačkoliv se doposud na našem území žádný teroristický útok neodehrál, dle Ministerstva vnitra České republiky (dále jen ministerstvo vnitra, pozn. aut.) (2016) je třeba „vzhledem k zapojení státu do současné fáze protiteroristického úsilí a v souvislosti se členstvím země v Evropské unii a Severoatlantické alianci [...] případná rizika nepodceňovat a odpovídajícím způsobem se na ně připravovat.“ Otázkou však je, zda přijímaná opatření a jejich konkrétní aplikování skutečně slouží k ochraně občanů České republiky, případně jak efektivně jsou vynaložené nemalé finanční a materiální prostředky proudící do těchto opatření. Anebo jsou opatření nositeli jiného významu, než je zaručení bezpečnosti? Lze je mimo jiné spojovat i se symbolickým významem – mají nás upozornit, že se něco děje a že je potřeba nějak na to reagovat, čímž politické elity dávají najevo svůj zájem a snahu o zajištění bezpečnosti.

Cílem práce je snaha o odhalení posunů ve vnímání teroristické hrozby v České republice a s tím související přesun pozornosti k ochraně tzv. měkkých cílů (dále bez „tzv.“ pozn. aut.). Základním předpokladem je, že některá protiteroristická opatření, jež byla v tomto období aplikována, mohou spadat mezi tzv. neliberální opatření směřující k erozi lidských práv ve jménu bezpečnosti a za cenu nemalých investic. Zaměřuji se na to, jak protiteroristická opatření aplikovaná v českém prostředí omezují lidská práva, přičemž pozornost je věnována převážně těm opatřením, jež byla zavedena v souvislosti s ochranou měkkých cílů.

Práce je koncipována jako případová studie, v níž se vzájemně prolínají dvě roviny. V první rovině se zabývám vývojem posunů ve vnímání terorismu jako hrozby mezinárodní, ale zejména vnitřní bezpečnosti a v důsledku toho přijímaných opatření, přičemž se zaměřuji na to, kdy začalo docházet nejen

k zavádění opatření na ochranu měkkých cílů, ale kdy a v jakých souvislostech se o nich vůbec začalo hovořit. Ve druhé rovině pak sleduji omezování lidských práv a svobod, k němuž dochází při aplikaci ochranných opatření měkkých cílů, okrajově se pak zaměřuji i na (ne)liberálnost dalších opatření spojených s bojem proti terorismu v českém kontextu. Časově jsem práci omezila na období po 11. září 2001, které představuje jakýsi milník v aplikaci protiteroristických opatření nejen v České republice, ale i ve světě. Zásadním milníkem je i rok 2014, kdy tzv. Islámský stát vyhlásil chalífát, započal silnou ofenzivu v Iráku a začal intenzivněji podnikat útoky v Evropě. S tím začaly narůstat i obavy veřejnosti z možnosti teroristického útoku na území České republiky.

Vycházím z kritických bezpečnostních studií, díky nimž se pokouším zmapovat, co stálo za přijímáním jednotlivých protiteroristických opatření. Nesnažím se popsat historický vývoj přijímání konkrétních opatření, nicméně si pokládám následující otázky:

Jak je teroristická hrozba v České republice definována? Jak se vyvíjelo hodnocení hrozeb?

Jaké jsou klíčové prvky a témata s ní spojená?

Kdo je významný při definování problému? Jací byli sekuritizující aktéři?

Jakým způsobem byla opatření legitimizována?

Jaký dopad mají protiteroristická opatření na jedince?

Jaká jsou materiální a finanční omezení protiteroristických opatření?

K zodpovězení těchto otázek vycházím z kvalitativní formální obsahové analýzy oficiálních dokumentů České republiky a z tematické analýzy korpusu mediálních reprezentací terorismu, které produkovali relevantní sekuritizující aktéři. Co se týče mediálních výstupů, zaměřím se na materiály celostátní úrovně a to jak tisku, tak i rozhlasového a televizního vysílání. Jako sekundárních zdrojů využiji expertních polostrukturovaných rozhovorů s odborníky zabývajícími se touto tematikou, a na problémy orientovaných rozhovorů s aktéry z byrokratické sféry, kteří se podíleli na navrhování či implementaci vybraných opatření.

Textové, vizuální a audiovizuální zdroje budu kódovat v programu MAXQDA, abych dospěla přehlednějšího uspořádání dat.

Než však začnu s konkrétními analýzami, načrtnu v první kapitole teoretický základ, z něž vycházím. Základem pro mou práci je pařížská a aberystwythská škola kritických bezpečnostních studií. V první kapitole se zabývám pohledy těchto dvou škol na bezpečnost a pomocí toho se snažím vytvořit teoretický rámec práce. V kapitole představuji základní teoretická východiska a následně představuji metodologii a postup práce.

Cílem první empirické kapitoly je odhalit posuny ve vnímání terorismu jako hrozby v České republice po roce 2001 a zjistit, kdy začal být terorismus dáván do souvislosti s měkkými cíli. Kapitola je založena na kvalitativní formální obsahové analýze českých protiteroristických strategií². V rámci toho se pokouším odhalit, jaká témata jsou s teroristickou hrozbou spojována a jaká opatření jsou v souvislosti s nimi přijímána, jaké instituce jsou do protiteroristické strategie zapojeny (a jaké nové byly v souvislosti s tím utvořeny) a postupně tak dojít k situaci, kdy začíná být teroristická hrozba spojována s ochranou měkkých cílů.

Následně přecházím do druhé empirické kapitoly, v níž nejprve pracuji s oficiálními dokumenty České republiky spojenými s ochranou měkkých cílů. Skrze ně se snažím uchopit obecnou charakteristiku opatření, jež jsou na ochranu měkkých cílů nadefinována. Poté na základě kvalitativní formální obsahové analýzy korpusu prezentuji, jak bylo k opatřením přistupováno v praxi: kdy byla aplikována, v jaké souvislosti a jaká omezení s sebou přinášela – zejména jaký měla dopad na jednotlivce a jaká byla jejich materiální a finanční omezení. V této části se budu věnovat především období posledních čtyř let, tj. od roku 2014.

² Resp. národních akčních plánů boje proti terorismu posléze přejmenovaných na strategie boje proti terorismu. Využívám i Auditů národní bezpečnosti z roku 2016, protože se jedná o dokument České republiky vztahující se k terorismu a k dalším hrozbám a na ně navazujících opatření, jež jsou v České republice aplikována či by aplikována měla být.

2. Teoretická východiska práce

„Všední (ne)bezpečnost je často tím, čím ji dělá společnost (mocní).“³

(Booth 2007: 104)

S koncem 20. století je možné zaznamenat narůstající zájem o studium bezpečnosti, přičemž řada přístupů přichází s rekonceptualizací definice hrozeb či bezpečnosti (Bigo – Tsoukala 2008: 1). V současné době dochází v této oblasti k rozmachu kritické tradice, z níž v této práci vycházím. Samotná kritická bezpečnostní studia nejsou o identifikování konkrétních bezpečnostních problémů a jejich analýze, ale spíše o cestě problematizace určitých témat, skrze něž se bezpečnostními problémy staly (Aradau – Huysmans – Neal – Voelkner 2015: 6).

Opírám se zejména o dva proudy kritických bezpečnostních studií – a to o pařížskou a aberystwythskou školu. Pařížská škola je charakteristická především tím, že rozhodnutí o volbě mezi tím, co je bezpečnost a co nebezpečnost, je skryté v diskurzivních i nediskurzivních praktikách institucí, které mají „rutinní přístup k různým mechanismům nátlaku.“ (Bigo 2014: 200–201). Na druhou stranu však pařížská škola chápe bezpečnost v jejím negativním pojetí – „[b]ezpečnost je [...] vnímána jako norma (ochrana) pomáhající udržovat normalitu, tzn. status quo.“ (Kupka – Walach 2013: 221). Zaměřuje se tedy spíše na samotné „přežití“, než na kvalitu života jedince. S tím se vypořádává aberystwythská škola – „[b]ezpečnost je třeba chápat jako „přežití plus něco“, přičemž právě toto „plus něco“ přesahuje zachování prosté existence a týká se kvality života, jež je vinou rozmanitých hrozeb [...] výrazně snižována.“ (ibidem: 222).

Tématem této práce je politika boje proti terorismu v České republice po roce 2001 a opatření, která jsou v tomto kontextu implementována – podívejme se tedy na to, jakým způsobem je možné odhalit cestu a způsoby, skrze něž se terorismus stal v českém prostředí důležitým bezpečnostním tématem a kdy s ním začala být spojována problematika ochrany měkkých cílů. Na následujících řádcích se nejprve pokusím nastínit myšlenky některých autorů, o něž se opírám

³ Volně přeloženo autorkou: „Ordinary insecurity is often what society (the powerful) makes it.“ (Booth 2007: 104)

a následně vymezím metodologii, skrze níž uchopuji nastolené téma. Na konci kapitoly ve stručnosti popíši postup práce.

2. 1. Teoretický rámec práce

Žijeme v době, kdy jsou protiteroristická opatření prakticky všudypřítomná a upozorňování na možnost teroristického útoku je téměř na denním pořádku. Po teroristických útocích z 11. září 2001 a spolu s tím s vyhlášením války proti teroru⁴ nastal pokles ve vnímání jiných států jako primárních nepřátel státu. Naproti tomu započala doba, v níž jsou za ohrožení národní bezpečnosti považovány i nestátní subjekty, popř. jednotlivci – teroristické skupiny a teroristé. V souvislosti s tím nastal i posun v definici terorismu, resp. teroristické hrozby. Co znamená teroristická hrozba po 11. září? Anastassia Tsoukala (2008: passim) hovoří nejen o jejím přirovnávání k válce, ale i o tom, že jsou s teroristickou hrozbou v současnosti spojována i témata, která s ní před tím spojována nebyla (např. imigrace a udělování azylu, islám ale i oslabení státu a způsobů vládnutí, registrace občanů a jejich aktivit, a to zejména těch, kteří jsou považováni za „pravděpodobné útočníky“).

Spolu s nejistotou, kdo je nepřítelem, a s neznalostí kořenů násilí dochází k vytvoření trvalého výjimečného stavu, který je charakterizovaný přísnými opatřeními v mnoha sférách, zejména pak právě např. u žadatelů o azyl (Bigo – Tsoukala 2008: 3). Zajištění bezpečnosti je omezeno na sledování či získávání informací a na „přežití“ vůči hrozbám, ale naproti tomu je oproštěno od lidských, právních a sociálních záruk a ochrany práv jednotlivců (Bigo 2008: 12). Každý problém je rámován skrze protiteroristickou strategii a jeho překonávání v každodenním životě (Bigo – Tsoukala 2008: 3). Namísto toho, aby ze strany politických představitelů docházelo k uklidňujícím prohlášením, snaží se veřejnost ujistit zaváděním přísných bezpečnostních opatření, jež jsou představována jako vhodné nástroje při čelení teroristické hrozbě⁵ (Bigo 2008: passim).

⁴ G. W. Bush ve svém projevu z 20. září 2001 v Kongresu (The Guardian 2001).

⁵ Anastassia Tsoukala (2008: passim) to deklaruje na jejím výzkumu prohlášení a mediálních výstupů ve Velké Británii po roce 2001.

To má za následek utváření výjimečných či speciálních podmínek a praktik uvnitř liberalismu – jinými slovy, utváření neliberálních praktik uprostřed liberalismu, ospravedlňované bojem proti terorismu a zajišťováním bezpečnosti (Bigo 2008: passim). Konkrétně Didier Bigo (2008: 33) hovoří o vytváření takových zákonů a opatření, které svojí povahou vytvářejí výjimečný stav či vytvářejí speciální pravidla pro nějakou skupinu obyvatel (typicky imigranté, žadatelé o azyl, ale i menšiny a chudí). S tím souvisí i způsoby, jakými vládnoucí tyto praktiky uvádějí do společnosti a opatření se tak stávají součástí každodenního života. Žít ve formě výjimečného stavu se tak postupně stává běžnou záležitostí. Navíc tato výjimečná opatření mohou mít tendenci přetvářet stávající rutinizovaná pravidla společnosti. Na druhou stranu je ale zapotřebí podotknout, že právě tyto neliberální praktiky jdou ruku v ruce s liberalismem, protože právě díky nim je možné pochopit jeho normální fungování (ibidem).

Z těchto řádků je patrné, že bezpečnostní experti a státní představitelé v současnosti pracují převážně s bezpečností v jejím negativním pojetí (zjednodušeně tabulka 1), tedy vymezují ji v protikladu k nějaké hrozbě. Naproti tomu Didier Bigo (2008: 12) poukazuje na to, že takto je bezpečnost zbavena prvku zaměřeného na ochranu (nejen) práv jednotlivce. Co je tedy bezpečnost a jak s ní pracovat? Pojem bezpečnost se ustálil nejen v terminologii bezpečnostních studií a dalších příbuzných oborech, jež se zabývají zajištěním bezpečnosti v různých sektorech, ale uchytil se i v obecné mluvě. Asi nejjednodušší definicí je definice slovníková, v níž bezpečnost jednoduše znamená absenci hrozeb (Booth 2008: 100). V této definici je bezpečnost vymezována v protikladu nějaké hrozbě. Tedy abychom mohli definovat, co bezpečnost znamená, nejprve musíme určit, co nás vlastně ohrožuje. Ačkoliv je tato definice jednoduchá k pochopení, není příliš dostačující. Na druhou stranu se z ní dají vyvodit dvě základní otázky – co chci chránit? A proti komu/čemu to chci chránit?

Tabulka 1: Negativní pojetí bezpečnosti

Cíl	Co chci chránit?	Proti čemu/komu?
bezpečnost	fyzický referenční objekt	fyzická hrozba

Naopak pozitivně (zjednodušeně tabulka 2) je bezpečnost vnímána ve vztahu k lidskému jedinci a jeho emancipaci. Samotnému „přežití“ je připočteno „něco navíc“ – a tím je kvalita života, jež je v důsledku různých hrozeb a s nimi souvisejícími opatřeními snižována (Kupka – Walach 2013: 222). „Bezpečnost se v tomto ohledu rovná odstranění či alespoň zmenšení strukturálních a kontingentních omezení, které brání jednotlivcům či skupinám v uskutečnění toho, pro co se svobodně rozhodli, a to v souladu se svobodami druhých.“ (Walach /nedatováno/: 6, částečně dle Booth 2007: 112). V pozitivním pojetí tedy není bezpečnost definována skrze určení nějaké hrozby, ale skrze lidskou emancipaci. Ken Booth (2008: 114) hovoří o tom, že bezpečnost a emancipace jsou v podstatě dvěma stranami jedné a též mince. Pozitivní pojetí bezpečnosti, ačkoliv je jakkoli kontroverzní, rozšiřuje vnímání bezpečnosti lidského jedince. Oproti negativnímu pojetí bezpečnosti se pozitivní pojetí nezaměřuje „jen“ na uchránění života a zdraví, potažmo majetku, ale pracuje i s kvalitou života jedince. Pakliže bude jedinec ve svých svobodách a právech omezován všemožnými bezpečnostními opatřeními, přispějete to k jeho bezpečí? Pozitivní pojetí bezpečnosti vnáší další otázku – jaké dopady mají opatření na jedince?

Tabulka 2: Pozitivní pojetí bezpečnosti

Cíl	Co chci chránit?	Proti čemu/komu?
bezpečnost	Abstraktní hodnota (kvalita života, lidská práva a svobody, demokratické procedury...) spjatá s lidským jedincem	strukturální a kontingentní opatření

Pracovat s konceptem bezpečnosti je komplikované i vzhledem k tomu, že bezpečnost není objektivně daná. K posunům ve vnímání bezpečnostních hrozeb dochází prakticky neustále a za celou lidskou existenci nabývaly hrozby různých významů. Význam bezpečnosti není ustálený, ale naopak je v politickém prostředí neustále přetvářen. Patrick Morgan (cit. dle Booth 2008: 97) říká, že „bezpečnost je stav, stejně jako zdraví nebo status, který vzdoruje jednoduché definici a analýze.“ Je tomu tak proto, že každý lidský jedinec vnímá bezpečnost jinak – jeho vnímání ovlivňuje řada vnějších i vnitřních faktorů. Každý jedinec má jinou zkušenost, žije v jiném prostředí a pohybuje se v různých sociálních prostředích, kde na něj působí různé vlivy. Jinak bude bezpečnost vnímat jedinec žijící v oblasti stíhané válkou a jinak jedinec žijící v míru. Společnost se chce cítit bezpečně a mít připravená opatření, aby mohla čelit hrozbám, ale na druhou stranu teroristickou hrozbu dobře nezná – kdo je pachatelem, jaké jsou jeho úmysly? Předkládaná opatření pak mohou vzbuzovat jak pocit bezpečí, tak ale i pocit nebezpečí. Na jednu stranu mohou různá opatření v jedinci vyvolat uklidnění, i když nemusí být při čelení teroristické hrozbě účinná a omezují jeho práva a svobody. Nebo naopak mohou zapříčinit obavy, že situace není v pořádku, protože přijímaná opatření poukazují na to, že se „něco děje“. Z toho poté čerpají politici a leckdy toho využívají v politickém marketingu.

V této práci se snažím pracovat s oběma pojetími bezpečnosti. Na jednu stranu do otázky, co chci chránit, zasazuji měkké cíle a do otázky, proti komu/čemu je chci chránit, vkládám terorismus. Na druhou stranu se ale zaměřuji na to, že bezpečnostní opatření vytvářejí v některých ohledech neliberální prostředí v jinak liberální společnosti (zjednodušeně tabulka 3). Kromě toho nelze opomenout ekonomický rozměr – každé opatření s sebou přináší finanční a materiální náklady⁶. Mimo jiné je tvorba opatření využívána v politickém boji,

⁶ V rámci této práce se na materiální a finanční omezení protiteroristických opatření zaměřuji zejména v části o ochraně měkkých cílů. Jen pro představu – 24. 7. 2017 Vláda České republiky schválila materiál Ministerstva vnitra České republiky, na jehož základě by v letech 2019 – 2021 mělo na ochranu nekomerčních měkkých cílů putovat až tři sta padesát devět milionů korun z dotačních programů několika ministerstev (Hospodářské noviny 25. 7. 2017: 4).

vládní představitelé jejich zavádění zviditelňují, čímž se snaží mobilizovat voličovu pozornost.

Tabulka 3: Základní rámec práce

Co chci chránit?	Proti čemu/komu?	Jaké dopady mají opatření na kvalitu života jedince?
měkký cíl	terorismus	omezování lidských práv a svobod

Základním východiskem řady přístupů je předpoklad, že hrozba není objektivně daná, ale je spoluvytvářena zainteresovanými aktéry (Daniel – Rychnovská 2015: 28). Kodaňská škola přichází s konceptem sekuritizace, v němž je bezpečnostní hrozba určena na základě úspěšného završení tzv. sekuritizačního aktu (Kupka – Walach 2013: 220). Dle Barryho Buzana, Oleho Weavera a Jaapa de Wilda (2005: 34–37) se úspěšným završením sekuritizačního kroku rozumí situace, kdy dojde k definování existenční hrozby a na ní navazujících mimořádných bezpečnostních opatření, jež mají dopady na vztahy ve společnosti. „[...B]ezpečnostním problémem se dané téma stává tehdy, lze-li přesvědčivě argumentovat, že je významnější než jiná témata, a měla by mu proto být přiznána absolutní priorita.“ (ibidem: 35). Na druhou stranu ale nelze přímo říci, že pokud se dané téma stane bezpečnostním problémem, tak je sekuritizační proces završen. Bezpečnostní problém může být dále rámován a dotvářen dalšími událostmi. Příkladem jest tato práce, v níž se postupně v diskurzu terorismu začínají objevovat jako referenční objekt měkké cíle.

Nicméně je důležité dodat, že diskurz sám o sobě sekuritizaci nevytváří. K tomu je zapotřebí učinit tzv. sekuritizační krok, díky němuž bude dané téma přijato na základě interakce státu s veřejností a stane se tak bezpečnostním problémem (ibidem 35–36). Samotná bezpečnost má podle výše zmíněných autorů (ibidem: 35) vlastnost autoreferenčního jednání, kdy samotné téma nemusí být existenční hrozbou, ale protože je jako bezpečnostní hrozba prezentováno, dochází

k intersubjektivní konstrukci hrozby. „[N]evyřešíme-li daný problém teď, bude příště pozdě a svoji chybu nebudeme moci napravit, protože již nebudeme existovat.“ (ibidem: 37).

Pařížská škola však na rozdíl od Kodaňské školy nepřisuzuje sekuritizaci jen řečovému aktu, ale spíše každodenním rutinám byrokratů, médií či soukromých bezpečnostních agentur (Bigo – Tsoukala 2008: 5). Zároveň nelze bezpečnost oddělovat od nebezpečnosti: „stanovíme-li, čím bezpečnost ochránit, zároveň určujeme, čím bezpečnost obětovat. Obojí je důsledkem téhož procesu (in)sekuritizace“ (Kupka – Walach 2013: 221). Silná role byrokratického aparátu při tvorbě bezpečnostních politik a jejich výkonu si žádá zachytit jejich aktéry a instituce. Zejména pak vztahy mezi nimi a způsoby jejich chování. Nezaměřovat se tedy pouze na diskurzivní praktiky, ale i na praktiky nediskurzivní. Jan Daniel a Dagmar Rychnovská (2015: 27) pak na potřebu tzv. obratu k jednání upozorňují především právě ve výzkumu české bezpečnostní politiky, protože role byrokratického aparátu je málo politizovaná a v českém veřejném prostoru málo diskutovaná.

Jak jsem avizovala na úvodních řádcích této kapitoly, v rámci této práce se opírám o kritická bezpečnostní studia. Jejich snahou je pochopit, jak tyto praktiky fungují a jaké mají politické a sociální dopady. Tyto praktiky mohou mít různé formy – řečový akt, mobilizace sociálního hnutí, běžné praktiky bezpečnostních expertů apod. Mým cílem je se pokusit odhalit, jaké praktiky a situace měly vliv na sekuritizaci terorismu v českém prostředí a na aplikaci opatření ochrany měkkých cílů a následně ověřit, zda jdou česká opatření proti teroristickým hrozbám cestou neliberálních praktik, jak o tom hovoří např. Didier Bigo a Anastassia Tsoukala (2008).

Kritická bezpečnostní studia nepracují s klasickým konceptem, kde metoda sehrává roli jakéhosi mostu mezi teorií a technickými nástroji analýzy, ale rekonceptualizují metodu jako praxi. Metody zde nejsou chápány jen jako technika, ale jako postup, přičemž autoři v tomto kontextu hovoří o tom, že metody svým způsobem „žijí bezpečnostní život“, protože napomáhají k zafixování toho,

co je považováno za nebezpečné a nemusejí přinášet nové poznatky, ale pouze jiným způsobem reprodukovat habitus daného sociálního pole (Aradau – Huysmans – Neal – Voelkner 2015: passim). Metody jsou spolu s metodologií o zvolení vhodných nástrojů, jež jsou s teorií koherentní (Aradau – Huysmans – Neal – Voelkner 2015: passim).

V této práci se snažím vychýlit od „bezpečnostního života metod“ a kriticky se zamýšlím nad přijímanými protiteroristickými opatřeními v České republice se zřetelem na opatření přijímaná na ochranu měkkých cílů. Teoreticky vycházím s pařížské a aberystwythské školy kritických bezpečnostních studií. Jako metodologii jsem zvolila kvalitativní formální obsahovou analýzu. Cílem kvalitativní formální obsahové analýzy je systematické vysvětlení obsahu zkoumaného materiálu (Mayring 2004: 266). „Analýza obsahu je výzkumná technika pro vytváření replikovatelných a platných závěrů z textů (nebo jiné významné věci) do kontextu jejich použití.“ (Krippendorff 2004: 18). Skrze tuto metodologii se snažím zmapovat, jak je interpretována hrozba terorismu v českých protiteroristických strategiích a v korpusu mediálních výstupů a jaká klíčová témata a prvky jsou s ní spojená atd. – viz tabulku 4.

Obecně se v tomto kvalitativním výzkumu opírám o hermeneutický kruh⁷ (Hendl 2008: 71). Jeho výchozím bodem je tzv. předporozumění, tj. základní znalost textů a tématu jako takového. V případě této práce se jedná o získání teoretických znalostí kritických bezpečnostních studií a o obecné seznámení s českými protiteroristickými strategiemi společně s korpusem mediálních výstupů, to celé podložené o polostrukturované rozhovory. Toto tzv. předporozumění tvoří pozadí pro dílčí analýzy jednotlivých částí, jež napomáhají zpětně úplněji pochopit celý text. To se v této práci odráží v dílčí kvalitativní formální obsahové analýze jednotlivých protiteroristických strategií a dalších oficiálních dokumentů České republiky a následně v kvalitativní formální obsahové analýze korpusu mediálních výstupů a polostukturovaných rozhovorů. Tyto dílčí analýzy mi dopomáhají k vytvoření celkového obrazu problému

⁷ Grafické znázornění je v příloze 1.

terorismu v České republice a to na základě zodpovězení dílčích výzkumných otázek, jež jsou shrnuty v tabulce 4.

Tabulka 4: Shrnutí výzkumných otázek

Cíl: sekuritizace terorismu v České republice: (ne)liberální opatření?
Jak je teroristická hrozba v České republice definována? Jak se vyvíjelo hodnocení hrozeb?
Jaké jsou klíčové prvky a témata s ní spojená?
Kdo je významný při definování problému? Jací byli sekuritizující aktéři?
Jakým způsobem byla opatření legitimizována?
Jaký dopad mají protiteroristická opatření na jedince?
Jaká jsou materiální a finanční omezení protiteroristických opatření?

Nicméně nesnažím se o historický popis událostí, ale spíše o pochopení, co stálo za přijímáním jednotlivých protiteroristických opatření. Bezpečnost zde nechápu jako objekt výzkumu, ale spíše jako něco vestavěného v historických debatách nad pravdou, odborností či mocí (Bonditti – Neal – Opitz – Zebrowski 2015: 159–160). Navíc se nezaměřuji jen na řečové akty, ale i na materiální praktiky a technologické objekty, jak o tom hovoří např. Bonditti společně s Nealem, Opitzem a Zebrowskim (ibidem: 159–160). Níže představím, s jakými konkrétními metodami a nástroji pracuji, abych dostála vytyčeného cíle tohoto textu.

2. 2. Postup práce: metody a nástroje analýzy

Pod zastřešující metodologií kvalitativní formální obsahové analýzy lze pracovat se širokou škálou metod, konceptů i dat. To lze jednotně nazvat tzv. brikoláží jejímž cílem není získat „jen“ co největší množství informací, ale spíše získat přehled o věcech, které spolu nějakým způsobem souvisejí, ale nemusí se doplňovat (ibidem 7–10). Takto získané heterogenní poznatky jsou pak kladeny

dohromady, kdy společně začnou vykazovat vlastnosti, které by samostatně mít nemusely (Daniel – Rychnovská 2015: 35).

Prvním krokem, jenž bylo potřeba učinit po nastudování teoretických východisek pařížské a aberystwythské školy, bylo utvoření korpusu pro analýzu. Nejprve jsem se zaměřila na oficiální dokumenty České republiky – shromáždila jsem všechny protiteroristické strategie České republiky přijaté od roku 2001⁸ a materiály, jež definovaly ochranu měkkých cílů⁹. Navíc jsem zařadila i Audit národní bezpečnosti z roku 2016 (dále v odkazování jen ANB, pozn. aut.), protože se jedná o dokument vztahující se k terorismu a k dalším hrozbám a na ně navazujících opatření, jež jsou v České republice aplikována či by podle dokumentu aplikována měla být.

Následně jsem přešla k tvorbě korpusu mediálních reprezentací. Zde jsem se zaměřila na mediální výstupy, jež obsahovaly klíčové slovo „měkké cíle“ a to v období od roku 2014, kdy začíná být intenzivněji skloňována hrozba ze strany tzv. Islámského státu. Zaměřila jsem se na výstupy celostátní úrovně a to ve formě jak denního tisku, tak i televizního a rozhlasového vysílání¹⁰. K tvorbě korpusu mediálních výstupů jsem využila databázi Newton Media Search. Po zadání klíčového slova „měkké cíle“ jsem musela vytrždit relevantní výstupy. Vzhledem k tomu, že jsem zvolila možnost vyhledání blízkost slov: ne, ale také možnost různých jmenných flexí, databáze mi nabídla i výstupy týkající se cílů práce v oblasti výzkumu měkkých tkání. Nutno říci, že i po vytržidění těchto, pro tuto práci na první pohled nerelevantních výstupů, jsem poté v průběhu kódování narazila na případy, jež by se na první pohled mohly zdát též nerelevantní. Jednalo se především o výstupy televizní stanice Nova (v odkazování dále jen TV Nova,

⁸ Národní akční plán boje proti terorismu (2002), Národní akční plán boje proti terorismu (2003), Národní akční plán boje proti terorismu (2005), Národní akční plán boje proti terorismu (2007), Strategie České republiky pro boj s terorismem (2010), Strategie České republiky pro boj s terorismem (2013), Legislativní návrhy v oblasti vnitřní bezpečnosti (2016), Návrh opatření ke zvýšení bezpečnosti na mezinárodních letištích v ČR (2016).

⁹ Koncepce ochrany měkkých cílů pro roky 2017 – 2020 (2017) a Metodika – základy ochrany měkkých cílů (2016).

¹⁰ Nutno zdůraznit, že v případě televizního a rozhlasového vysílání jsem využívala přepisů, jež vygenerovalo hledání v Newton Media Search.

pozn. aut.), jež některé své reportáže o ochraně měkkých cílů zakládala na rozhovorech s osobami, jež nepovažuji v této oblasti za relevantní¹¹. Obdobným případem byl i pořad Michaely Jílkové Máte slovo na České televizi. V korpusu ale zařazeny jsou, protože některé obecné myšlenky se v nich opakují – např. spojování hrozby terorismu s potřebou chránit měkké cíle.

Aby bylo možné zjistit, jakým způsobem daní aktéři reflektují své jednání a jeho dopady, zařadila jsem i polostrukturované rozhovory. Zaměřila jsem se na byrokraty v oblasti bezpečnosti, ale i na pracovníky Policie České republiky (dále jen policie, pozn. aut.) a pokusila jsem se i o rozhovor s pracovníky tajných služeb. Možná i díky shodě šťastných okolností se mi podařilo získat rozhovory ze všech předem plánovaných oblastí. Formu polostrukturovaného rozhovoru jsem zvolila vzhledem k tomu, že umožňuje na jedné straně otevřenost rozhovoru, která je z mého hlediska příjemnější jak pro tazatele, tak i respondenta, ale na druhé je vázán okruhy témat, jež jsou pro tazatele důležitá či zajímavá (Hendl 2008: 174). Kromě toho ale otevřenost zároveň může přinést i řadu dalších informací, která by v přísně strukturovaném rozhovoru nemusela zaznět.

K dotvoření celkového obrazu jsem využívala i dalších zdrojů – a to zejména webu ministerstva vnitra. O sekundární literaturu se opírám především v teoretické a metodologické části. Vzhledem k tomu, že v práci pracuji s poměrně obsáhlým korpusem dat, zvolila jsem k jejich přehlednějšímu uspořádání software MAXQDA¹². Tento software jsem před jinými upřednostnila zejména díky jeho přívětivému uživatelskému prostředí – je přehledný a uživatelsky nenáročný. Kromě toho dokáže pracovat nejen s textovými soubory (mimo .doc a .rtf souborů i s .pdf soubory), ale je možné v něm kódovat i audio a video.

Kvalitativní formální obsahovou analýzu jsem prováděla skrze kódování. Cílem kódování je systematicky, ale hlavně smysluplně redukovat data. Díky tomu dochází k odhalení opakujících se interpretací, jež jsou tematicky seskupovány

¹¹ Za všechny rozhovor s instruktorem bojových umění označovaném za experta na přežití (TV Nova 8. 10. 2017).

¹² Viz MAXQDA (nedatováno).

(Auerbach – Silverstein 2003: 42–66). V této práci jsem zvolila tzv. otevřené kódování. Otevřeným kódováním se rozumí vytváření kódů během samotného procesu kódování podle jednotlivých událostí, případů a jiných vyskytujících se jevů. Jedná se o „[p]roces rozebírání, prozkoumávání, porovnávání, konceptualizace a kategorizace údajů.“ (Strauss – Corbinová 1999: 42). Strom kódů, jenž byl v této práci využit, je v příloze 2.

Na závěr této kapitoly bych ráda objasnila způsob odkazování. Primárně vycházím z dokumentu Formální náležitosti studentských textů na Katedře politologie a mezinárodních vztahů Západočeské univerzity v Plzni (KAP FF ZČU 2012), nicméně v případě mediálních výstupů (vygenerovaných na základě vyhledávání v Newton Media Search¹³) jsem způsob odkazování uzpůsobila této práci, abych odkazování učinila přehlednějším. Vzhledem k tomu, že se jedná zhruba o tři stovky zdrojů, odkazují následujícím způsobem. Např. pokud byl výrok učiněn premiérem Milanem Chovancem v Událostech, komentářích ČT24 dne 19. dubna 2017, vypadá odkaz následovně: Milan Chovanec řekl: „...“ (ČT24 19. 4. 2017) anebo „...“ (Milan Chovanec pro ČT24 19. 4. 2017). V seznamu zdrojů je pak tento zdroj označen jako: ČT24 (19. 4. 2017). *Události, komentáře. Ochrana tzv. měkkých cílů. Česko proti terorismu. Významným zjednodušením odkazovacího aparátu je, že v některých případech neuvádím všechny zdroje, ze kterých daná myšlenka vyplývá. Není totiž možné, abych vzhledem k omezenému rozsahu normostran odkazovala na vše – dávat do odkazovacího aparátu třeba i třicet a více různých zdrojů by výrazně překročilo limity textu, ale mohlo by to i zapříčinit snadnou dezorientaci. V tomto případě uvádím jen vzorek sloužící jako příklad a vždy je před tímto vzorkem uvedeno „např. srov.“.*

¹³ V seznamu pramenů a literatury je to jasně vymezeno jako korpus mediálních výstupů.

3. Politika boje proti terorismu v České republice

„Demokracie někdy musí bojovat s jednou rukou zavázanou za zády. Navzdory tomu má demokracie navrch. Právní principy a ochrana lidských práv tvoří základní atributy jejího pohledu na bezpečnost. V konečném důsledku posilují jejího ducha a toto posílení jí pomáhá překonávat problémy.“

(Nejvyšší soud Izraele, cit. dle Záhora 2014: 214).

Každá doba a každý jedinec v ní žijící s sebou přinášejí jiný pohled na to, co je to bezpečnostní hrozba. Bezpečnostní hrozby jsou utvářeny skrze různé interpretace a problematizace určitých fenoménů, jež by v jiných historických obdobích nebyly za problematické považovány nebo by nebyly dávány do souvislosti s bezpečností. Sekuritizace postupně utváří a profiluje bezpečnostní hrozby, které vytvářejí potřebu společnosti hledat na ně různá protipatření¹⁴. Ke změnám ve vnímání bezpečnostních hrozeb dochází prakticky neustále, přičemž od 50. let minulého století lze dle Philipa Bondittiho (2017: 156) pozorovat posun v jejich dělení. Bezpečnost byla dříve vnímána odlišně v závislosti na tom, zda se problém týkal vymáhání práva a trestání zločinu na území státu anebo ochrany území státu či jeho národních zájmů před agresí jiných států. V současnosti však dochází k prolínání vnitřních a vnějších hrozeb¹⁵ a spolu s tím dochází i ke spojování nasazovaných kapacit a nástrojů a vůbec změně v načasování jejich použití (např. vojenské složky již nejsou nasazovány jen při ochraně proti agresí vnějšího nepřítel, ale i v případě prevence potenciálního násilí na území státu) (Bonditti 2017: 164–165).

Tuto změnu ve vnímání bezpečnostních hrozeb lze dle Philipa Bondittiho (2017: 156) přisuzovat nástupu diskurzu terorismu. V současnosti je koncept terorismu spjat s koncepty nepřítel, hrozba a síť. Tyto koncepty jsou artikulovány jako teroristické sítě, jež se stávají politickým a strategickým nepřítelem státu.

¹⁴ O vývoji problematizace fenoménů hovoří např. Michel Foucault ve svých dílech Dějiny sexuality I. – Vůl k vědění (2009) či Dohlížet a trestat (2009).

¹⁵ Např. Emma Rotschild (1995: 56) hovoří o vertikální expanzi bezpečnosti – zajištění globální bezpečnosti by mělo směřovat jak na planetu jako takovou, tak i přímo na jednotlivce.

Poprvé se o terorismu jako o bezpečnostní hrozbě začíná hovořit v 50. letech minulého století ve Spojených státech amerických (dále jen USA, pozn. aut.) ve spojení s asymetrickými konflikty, jimž USA v té době čelily¹⁶. Slovo terorismus v té době odkazovalo v armádních manuálech ke zbrani, jež byla guerillami hojně využívána – a to k využívání strachu jako prostředku k zajištění podpory místního obyvatelstva (Bonditti 2017: 162). Podle Charlese Tillyho (2004: 8–9, 11) je s terorismem spojována široká škála prostředků a aktérů, přičemž neexistuje žádný souvislý soubor příčinných důkazů, jež by terorismus vysvětlovaly jako celek. Podle něj je ale základním charakteristickým rysem právě asymetričnost konfliktu. S nárůstem asymetrických konfliktů a jejich odlišností, začal být terorismus kategorizován – setkat se můžeme s dělením terorismu na domácí a mezinárodní, pravicový a levicový, náboženský, separatistický apod. (Bonditti 2017: 164). Na to poukazuje už Charles Tilly (2004: *passim*), který udává příklady různých konfliktů, o nichž někteří autoři referují jako o teroristických událostech¹⁷.

V důsledku odlišností podnětů pro páčání terorismu a způsobů, jakými je prováděn, se nedaří terorismus úspěšně zachytit v jedné definici. S tímto se Philip Bonditti (2017: 166) snaží vypořádat jeho vymezením na základě tří charakteristik. Forma provedení terorismu je vždy násilná (únosy letadel, sebevražední atentátníci apod.) a je prováděna jednotlivci anebo menšími skupinami jednotlivců proti civilistům, přičemž útoky mají politický podtext. Vztah mezi těmito třemi charakteristikami se zdá být stěžejní pro pochopení, proč se státy uchylují k přijímání opatření, jež vedou k vytváření podmínek výjimečnosti. Jedním z důvodů je, že teroristický útok není posuzován jako kriminální čin a tedy v případě policie není využíváno trestního práva, ale vláda vytvořila režimy výjimek, protože terorismus vlastně není kriminální násilí (Bonditti 2017: 166). Druhým dopadem je vytvoření postavy teroristy jako hrozivého bojovníka,

¹⁶ Guerrilly, které byly charakteristické velkou mobilitou, organizací skrze sítě a schopností překvapit (Bonditti 2017: 162).

¹⁷ Uved'me např. baskický separatismus, Tamilské tygry, ale i období vlády teroru ve Francii (Tilly 2004: 9).

jenž nejedná v souladu s žádnými zákony, protože není agentem žádného státu a nespadá pod žádný právní systém (Bonditti 2017: 167)¹⁸. Terorista tedy není ani kriminálním, ani politickým nepřítelem, což si žádá vytvoření zvláštních podmínek pro boj s ním.

Po roce 2001 vznikla potřeba rychle a účinně reagovat na hrozbu mezinárodního terorismu. V důsledku toho byla přijímaná opatření často nedotažená a po kritice, která pocházela z řad ústavních soudů a veřejnosti v souvislosti s jejich negativním dopadem na lidská práva a svobody, od nich začalo být buď upouštěno¹⁹ anebo se začala přepracovávat. Terorismus sám o sobě narušuje lidská práva a svobody – především právo na život a na osobní integritu. Na druhou stranu ale vede státy k tomu, aby přijímaly opatření, jež sama o sobě také omezují jednotlivce v jejich právech (Záhora 2014: 194). Podle Jozefa Záhory (2014: 196) se terorismus od klasických trestných činů odlišuje tím, že se stát nemůže spoléhat na potrestání pachatele na základě důkazů po spáchání trestného činu, ale musí zabránit jeho samotnému dokonání. Je tomu tak z důvodu, že jednak teroristický čin napáchá kromě velkých materiálních škod i ztráty na životech, ale za druhé navíc většinou dojde i ke znehodnocení stop (a v případě sebevražedných útoků i k úmrtí samotného pachatele) (Záhora 2014: 196).

Na hrozbu terorismu musela začít reagovat i Česká republika. Ačkoliv začala být po roce 1989 česká, respektive československá, protiteroristická

¹⁸ V tomto kontextu je zajímavé zmínit rozhodnutí Nejvyššího soudu státu Izrael z roku 2006 o preventivních útocích na teroristy, kteří se připravovali na teroristický útok anebo teroristické útoky vykonávali, s cílem jejich usmrcení. Nejvyšší soud rozhodl, že cílené zabíjení teroristů není v rozporu s mezinárodním právem, protože to rozlišuje obyvatele pouze na dvě kategorie – a to na vojáky a civilisty. Nezmiňuje však kategorii nelegálního bojovníka, teroristy. Terorista není vojákem, protože nedodržuje zákony ani vojenské právo. Musí být tedy řazen do kategorie civilistů, jenže ti nesmí být cílem ozbrojených složek státu. Na druhou stranu ale v čl. 51 odst. 3 dodatkového protokolu k Ženevským protokolům z roku 1977 je stanoveno, že civilisté mají mít ochranu, pokud nejsou přímo součástí nepřátelských akcí. Teroristé ale jsou součástí ozbrojených akcí a proto s nimi není zacházeno jako s civilisty a není tedy v rozporu s mezinárodním právem, aby se stali cílem ozbrojených složek státu (Záhora 2014: 201).

¹⁹ Např. ve Velké Británii byla jako jedna z taktik předcházení teroristických útoků vypracována Metropolitní policií operace Kratos, jinak také označována jako „shoot to kill operation“. Ta policistu ospravedlňovala zastřelit osobu (zpravidla střelou do hlavy) podezřívající ze spáchání teroristického útoku, aby bylo zabráněno dokonání teroristického útoku. K upuštění od této metody došlo v roce 2007, kdy byl zastřelen člověk, kterého si policie spletla s teroristou. Policie byla uznána vinnou z porušení zdravotnických a bezpečnostních předpisů (Záhora 2014: 199).

strategie přepracovávána, největší pozornosti se jí dostává po roce 2001 v souvislosti se zapojením České republiky do mezinárodního boje proti terorismu (Mareš 2004: 386–387). Česká republika začala vypracovávat dokumenty a vytvářet nové instituce, aby byla schopna nejen čelit terorismu, ale i držet krok se svými mezinárodními partnery²⁰. Mezinárodní prostředí se ale mění, a kromě toho dochází i k posunům ve společensko-politickém diskurzu, s čímž souvisí i posuny ve vnímání bezpečnostních hrozeb. V souvislosti s posuny ve vnímání bezpečnostních hrozeb dochází i k posunům v používaných metodách, ale zároveň s rozvojem technologií se objevují i nové bezpečnostní výzvy (v tomto kontextu např. kyberterorismus). Jednou z možností, jak odhalit posuny ve vnímání bezpečnostních hrozeb a s tím i posuny v přijímaných opatřeních, je dle Philipa Bondittiho (2017: 161) zkoumat různé dokumenty státní správy – strategické dokumenty, institucionální zprávy, manuály pro ozbrojené síly apod. Tyto materiály je nutné systematicky shromažďovat a skrze to chronologicky identifikovat proměnné a docílit tak odhalení převažujících praktik jako klíčové porozumění politice bezpečnosti a tomu, jak funguje dnešní vládnutí.

Předmětem této kapitoly je snaha o zmapování posunů ve vnímání teroristické hrozby v českém prostředí po roce 2001. Na počátku se zaměřuji na krátký vhled do institucionálního ukotvení české politiky boje proti terorismu a následně se krátce zabývám její tvorbou před rokem 2001, aby bylo možné poukázat na zdroje současné protiteroristické strategie, přičemž postupně přecházím k vývoji české protiteroristické strategie po roce 2001 až do současnosti. V rámci toho se snažím odhalit, jaké jsou klíčové prvky teroristické hrozby a jaká jsou témata s ní spojená. Na následujících řádcích vycházím právě z výše zmíněného přístupu Philipa Bondittiho.

²⁰ Boj proti terorismu se po 11. září 2001 stal mimo jiné i jako symbol v rámci integračních u čerstvých anebo budoucích členů NATO (viz níže).

3. 1. Politika boje proti terorismu v České republice po roce 2001: kdo, kdy, jak a proč

Rok 2001 znamenal významný mezník v redefinici bezpečnostního prostředí, v němž státy doposud fungovaly, a přinesl potřebu států na uplynulé události nějak reagovat. Řada států se přihlásila k mezinárodnímu boji proti terorismu a začala přijímat opatření, v nichž nejen že deklarovaly jejich ambice terorismu vzdorovat, ale představovaly i řadu opatření, jež je nutné v souvislosti s aktuálností „nové“ hrozby implementovat. Jinak tomu nebylo ani v případě České republiky, která se krátce po útocích připojila ke koalici pro boj s mezinárodním terorismem. Petr Pithart, tehdejší předseda Senátu, v této souvislosti uvedl, že „[j]sme dnes vojenskými spojenci a podle článku 5 Washingtonské smlouvy o NATO jsme potenciálně ve válečném stavu.“ (Senát ČR 2001). Mezinárodní prvek je důležitou součástí všech doposud přijatých protiteroristických strategií České republiky, přičemž v prvních protiteroristických strategiích je znatelně důraznější, nežli v těch posledních. Klíčovým impulsem bylo Usnesení a akční plán mimořádného zasedání Evropské rady a Společné euro-americké ministerské prohlášení o boji proti terorismu. K přijetí Národního akčního plánu boje proti terorismu se Česká republika zavázala přijetím závěrečné Deklarace z Evropské konference dne 20. října 2001 (NAP 2002: 40–41)²¹.

První protiteroristické strategie, myšleno přijímané mezi lety 2002 – 2010, jsou charakteristické silným důrazem na připojení se k mezinárodnímu boji proti terorismu a na spolupráci s Organizací spojených národů (dále jen OSN, pozn. aut.), Severoatlantickou aliancí (dále jen NATO, pozn. aut.), Evropskou unií (dále jen EU, pozn. aut.), Spojenými státy americkými (dále jen USA, pozn. aut.) a Kanadou s tím, že v rámci některých je dále odkazováno i na další multilaterální

²¹ Stejně jako Česká republika deklarovala svou vůli přistoupit k mezinárodnímu boji proti terorismu i tzv. Vilniuská skupina/desítka, aby deklarovala svůj zájem o integraci do západních struktur. Ta po útocích z 11. září 2001 vydala prohlášení: „plně se spojujeme s prohlášením Severoatlantické rady "Odpověď NATO na terorismus". Znovu připomínáme naše silné odsouzení barbarských teroristických činů spáchaných proti Spojeným státům. Tyto činy považujeme za útok na nás všechny. Naše reakce na terorismus je silná, komplexní, rozhodná a trvalá.“ (MZV Litvy 2001). Členy Vilniuské skupiny byla Albánie, Bulharsko, Chorvatsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Makedonie, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko. Jejich cílem bylo stát se členy NATO.

organizace jako např. Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (dále jen OBSE, pozn. aut.) či Radu Evropy. Jedním z dobře viditelných projevů tohoto trendu je, že se o mezinárodním rozměru boje proti terorismu hovoří na prvním místě v rámci výše zmíněného období, zatímco v těch pozdějších jsou mezinárodní závazky umístěny až jako poslední kapitoly (srov. NAP 2002, NAP 2003, NAP 2005 a NAP 2008). Nicméně znatelný je posun i v deklaratorní rovině, kde se odráží obecný trend zahraniční politiky České republiky v tomto období, charakteristický hlavně snahou o přijetí do EU a s tím spojeným deklarováním důležitosti mezinárodních multilaterálních organizací. Integrovaný rozměr je silným prvkem prvních protiteroristických opatření, nicméně terorismus se v nich nejeví jako explicitní problém České republiky. Je snaha ukázat, že terorismus není pro Českou republiku novinkou, ale reálně se jedná o problematiku, o níž začal být v České republice projevován zájem až v souvislosti s integračními snahami.

Boj proti terorismu je prezentován jako „výraz angažovanosti České republiky v mezinárodní protiteroristické alianci“ (NAP 2002: 7) a „[Česká republika] i nadále přikládá boji proti globální teroristické hrozbě a aktivnímu působení na tomto poli v mezinárodním měřítku mimořádný význam.“ (NAP 2003: 6). Jako příklad dále uveďme, že 11. září je označováno jako „výzva mezinárodnímu společenství“ (NAP 2002: 7) či že Česká republika „[...] uvítala přijetí rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1373 (2001) k boji proti mezinárodnímu terorismu, kterou [Česká republika] považuje za historický krok, který staví systém mezinárodního práva k potlačování terorismu na kvalitativně vyšší úroveň. [...] Česká republika] podporuje vytvoření celosvětové koalice proti terorismu a úlohu OSN v ní.“ (ibidem).

Ačkoliv je v prvních protiteroristických strategiích v deklaratorní rovině kladen důraz především na mezinárodní dimenzi boje proti terorismu, po obsahové stránce jsou dokumenty zaměřené převážně na opatření národní úrovně, protože odpověď mezinárodnímu terorismu nespočívá podle České republiky v národní odpovědi, ale v mezinárodní akci. Národní úroveň může přispět přijímáním preventivních opatření, která by měla sloužit k předcházení teroristických útoků

na vlastním území. V zahraničí pak může přispět rozvojovou spoluprací a humanitární pomocí (NAP 2002: 7), přičemž u České republiky je kladen důraz kromě zemí bývalé Jugoslávie, Kuvajtu a Iráku hlavně na Afghánistán. „V aktuálním kontextu, který zásadním způsobem relativizoval hranici mezi vnitřní a vnější bezpečností, je vláda České republiky přesvědčena, že multidisciplinárně pojatý Národní akční plán boje proti terorismu je efektivním protiteroristickým nástrojem a také jasnou deklarací schopností země dostát svým závazkům vůči mezinárodnímu společenství.“ (NAP 2003: 6).

Výslovný odklon od mezinárodního aspektu boje proti terorismu nenastává v žádné ze strategií, na druhou stranu ale dochází k postupnému poklesu významu. Pokles je znatelný už v protiteroristické strategii pro léta 2007 – 2009, v níž už se nenachází kapitola s názvem „mezinárodně politické zapojení České republiky do současného celosvětového úsilí v boji proti terorismu“ anebo „aktivní účast České republiky na krocích mezinárodní protiteroristické koalice“ (NAP 2003: 17), ale kapitola s názvem „zahraničně politické směřování České republiky v boji proti terorismu“ (NAP 2008: 25). Ve strategiích pro léta 2010 – 2012 (Strategie boje proti terorismu 2010: 24, v odkazování dále jen SBT, pozn. aut.) a od roku 2013 (SBT 2013: 27) jsou to pak kapitoly s názvem „legislativní a mezinárodně smluvní otázky“. Po obsahové stránce by se dalo říci, že novější strategie pouze realističtěji popisuje aktivity České republiky zaměřené především na opatření na národní úrovni, nicméně deklaratorní rovinu nelze upozadovat²². V širším kontextu souvisí tento zmiňovaný pokles s průběhem operací v Iráku a v Afghánistánu a s transformací jejich politického významu a rámování v české politice.

Zajímavé také je, že teroristická hrozba anebo terorismus samotný nejsou v samotných českých protiteroristických strategiích vůbec definovány až do roku 2013 (SBT 2013: 3): „Teroristickým útokem se rozumí politicky motivované násilí, jehož cílem je (vedle přímých obětí a škod) vyvolání atmosféry strachu ve

²² Kromě toho také postupně vymizelo jmenování některých aktérů jako někoho, s nímž je třeba koordinovat kroky v boji proti terorismu. Uvedme např. Kanadu, která byla zmiňována až do roku 2006 (srov. NAP 2002, NAP 2003, NAP 2005, kde se o Kanadě hovoří a následně další strategie, kde není zmíněna v tomto kontextu ani jednou).

společnosti. Tento strach teroristé usilují zneužít k prosazování svých cílů, respektive k plnění svých požadavků.“ Do roku 2013 tedy byla v dokumentech definována různá opatření proti terorismu, přičemž v nich nebylo nijak přesně definováno, co to terorismus je²³. Nicméně v rámci všech protiteroristických strategií docházelo k různým posunům, nejen k posunu od upřednostňování mezinárodního směrem k národnímu a k vytvoření definice terorismu. Na následujících řádcích se zaměřuji na posuny, které nastaly v oblasti témat spojovaných s bojem proti terorismu v České republice a to především s ohledem na oblasti zasahující do lidských práv a svobod, a na ty v referenčních objektech s ohledem na to, kdy začalo docházet k zahrnutí měkkých cílů. Nejdříve se však zaměřím na instituce, jež jsou do vytváření a provádění české protiteroristické strategie zapojeny.

3.1.1. Instituce zapojené do politiky boje proti terorismu v České republice

V České republice je do protiteroristické strategie zahrnuta řada orgánů a institucí, od návrhů opatření až po jejich implementaci. Formálně je vrcholným orgánem Vláda České republiky (dále jen Vláda, pozn. aut.), nicméně jak je vidět z následujících řádků, opatření proti terorismu se dotýkají řady oblastí. Zajímavé ale je, že ačkoliv je hrozba terorismu na českém území dávána do souvislosti s participací České republiky v mezinárodním úsilí o potlačení terorismu, je česká protiteroristická strategie zaměřena zejména na prevenci a schopnosti České republiky čelit terorismu na našem území. To se odráží i v postavení ministerstva zahraničí, jehož působení v rámci protiteroristické politiky spočívá především v garanci vztahů s ostatními státy a mezinárodními organizacemi (v rámci EU zajišťuje účast v COTER) a do boje proti terorismu je zahrnuto především kvůli mezinárodní dimenzi terorismu (ANB 2016: 20). Těžiště tvorby protiteroristických opatření je na ministerstvu vnitra.

Ministerstvo vnitra má podle kompetenčního zákona povinnost zabývat se otázkami vnitřní bezpečnosti a řešit je, bez ohledu na to, zda se jedná o klasické bezpečnostní hrozby anebo o nové, asymetrické hrozby (MV ČR 2018c).

²³ V odborné literatuře tomu pozornost věnována byla (srov. Mareš 2005).

Zodpovídá za přípravu a vypracování českých protiteroristických strategií, na jejichž základě jsou pak rozděleny úkoly mezi další orgány a instituce dle jejich kompetencí. Z ministerstev jmenujme např. Ministerstvo spravedlnosti České republiky mající v gesci Trestní zákoník České republiky i Trestní řád České republiky, čímž do jeho oblasti spadá stíhání terorismu, a působnost v justiční spolupráci a v mezinárodní právní pomoci²⁴. Dále Ministerstvo financí České republiky zajišťující skrze Finanční analytický útvar boj proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a proti financování terorismu. Ve výčtu ministerstev zapojených do boje proti terorismu nelze opomenout ani Ministerstvo dopravy České republiky, které v této oblasti zajišťuje především ochranu civilního letectví, nebo Ministerstvo zdravotnictví České republiky, jehož úkolem je v souvislosti s terorismem zejména zajištění minimalizace následků teroristických útoků (ANB 2016: 21). V neposlední řadě nelze opomenout Armádu České republiky (dále jen armáda, pozn. aut.), která má v oblasti protiteroristických opatření na území České republiky zejména podpůrnou funkci pro policii – a to v posílení počtu policistů. V mezinárodním rozměru pak např. provádění rekonstrukce Afghánistánu či Kosova (NAP 2002: 20).

Do struktury ministerstev je možné zahrnout i Ministerstvo kultury České republiky, které sice nemá působnost v oblasti boje proti terorismu, nicméně nemůže být opomenuto vzhledem k tomu, že v Koncepti rozvoje muzejnictví v České republice pro léta 2015 – 2020 je zařazen úkol o omezení rizik v souvislosti s terorismem. V této souvislosti spolupracuje s některými z výše zmíněných orgánů a institucí a připravuje opatření k omezení rizik teroristických útoků v institucích, jež jsou v jeho gesci (ABN 2016: 22). Dílčí úkoly plní i různé státní úřady – zmiňme např. Státní úřad pro jadernou bezpečnost či Nejvyšší kontrolní úřad. Nezaměnitelnou úlohu má v rámci protiteroristické strategie i Hasičský záchranný sbor České republiky odpovídající za záchranné a likvidační práce v případě uskutečnění teroristického útoku. Hasičský sbor je také v gesci

²⁴ Zde je patrný odklon od teorie Bondittiho (2017: 166) – podle něj není terorismus posuzován jako kriminální čin a proto není využíváno trestního práva, přičemž v České republice je jasně patrné, že je podle trestního práva posuzován.

ministerstva vnitra. Společně s policií a Zdravotní záchrannou službou České republiky tvoří Integrovaný záchranný systém České republiky (dále jen integrovaný záchranný systém, pozn. aut.) (ANB 2016: 21).

V rámci ministerstva vnitra za přípravu, vyhodnocování a rozpracování konkrétních úkolů, jež jsou stanoveny ve Strategii České republiky pro boj proti terorismu (2013), zodpovídá odbor bezpečnostní politiky ministerstva vnitra. Tento odbor má za úkol i další úkoly související s bojem proti terorismu a to např. přípravou materiálů pro pracovní skupiny EU, jež se bojem proti terorismu zabývají, a účast v nich (MV ČR 2016). V rámci tohoto odboru má boj proti terorismu v díkci oddělení, jež je nazývané Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám (MV ČR 2018b). Toto centrum vzniklo na základě doporučení Auditů národní bezpečnosti (2016: 24, 26) a jeho vznik inicioval tehdejší ministr vnitra Milan Chovanec. Pracovat začalo 1. ledna 2017. Jeho hlavním úkolem je monitoring bezpečnostních hrozeb spojených s vnitřní bezpečností státu a na jeho základě pak předkládat návrhy věcných i legislativních řešení (MV ČR 2018c). Vznik Centra proti terorismu a hybridním hrozbám je jedním z ukazatelů posunů ve vnímání bezpečnostních hrozeb a praktik v České republice. Po vzniku tohoto centra je patrný nárůst diskuze o přijímaných opatření na ochranu měkkých cílů (viz kapitolu 4).

Součástí působnosti ministerstva vnitra jsou mimo jiné i otázky migrace a azylu, schengenské spolupráce či kontrolní mechanismy obchodování se zbraněmi. Pracovníci ministerstva vnitra se účastní různých pracovních skupin nadnárodní úrovně, jež se vztahují k boji proti terorismu. Zmíňme např. pracovní skupinu CODEXTER v rámci Rady Evropy či Pracovní skupiny pro terorismus v EU. Výsadní postavení v boji proti terorismu lze sledovat na několika příkladech. Ačkoliv o vyhlášení stupně ohrožení terorismem rozhoduje vláda, je tak činěno na základě předložení návrhu ze strany ministra vnitra. Ministr vnitra mimo jiné předsedá i dvěma z pěti výborů Bezpečnostní rady státu – a to výboru pro vnitřní bezpečnost a výboru pro civilní nouzové plánování (ANB 2016: 19).

Dále pod ministerstvo vnitra spadá policie, v jejímž rámci se bojem proti terorismu zabývá odbor terorismu a extremismu při Národní centrále proti organizovanému zločinu služby kriminální policie a vyšetřování. Pod odbor terorismu a extremismu spadá mimo jiné i Národní kontaktní bod pro terorismus, který zajišťuje nepřetržitou spolupráci se zpravodajskými službami o výměně informací o možném ohrožení terorismem anebo o „podezřelých“ osobách či skupinách. V rámci kompetencí policie sehrává důležitou roli i útvar rychlého nasazení, krajské zásahové jednotky a další jednotky pořádkové policie a to zejména jako nástroj rychlého zásahu proti ozbrojeným teroristům (ANB 2016: 19–20). Hlavním úkolem policie v rámci boje proti terorismu je provádět konkrétní kroky, které byly stanoveny na základě vyhodnocení informací zpravodajských služeb. Mimo jiné to byla právě krajská ředitelství policie, která měla na starost vytipování měkkých cílů v daném kraji. Následně byla vytvořena jejich databáze (Tyr 2018).

V rámci protiteroristických strategií zastává klíčovou roli prevence spočívající ve shromažďování informací a v jejich včasném vyhodnocování, což spadá pod zpravodajské služby. V České republice má ze tří zpravodajských služeb v oblasti terorismu nejsilnější postavení Bezpečnostní informační služba České republiky (dále jen Bezpečnostní informační služba, pozn. aut.), která byla usnesením Vlády č. 1060 ze 13. září 2006 (Vláda ČR 2006) určena jako místo pro soustředění a vyhodnocování informací souvisejících s bojem proti terorismu. Bezpečnostní informační služba při zajišťování informací spolupracuje kromě policie také s dalšími zpravodajskými službami: s Úřadem pro zahraniční styky a informace, který zajišťuje informace, aby bylo možné předcházet hrozbám majícím původ v zahraničí, a Vojenské zpravodajství České republiky, jehož hlavním úkolem je ohodnocení hrozby a stanovení míry rizika pro Českou republiku (ANB 2016: 20).

K zajištění včasného a efektivního předávání informací byla zřízena Společná zpravodajská skupina, která je součástí Bezpečnostní rady státu. Je tvořena zástupci Bezpečnostní informační služby, Úřadu pro zahraniční styky

a informace, Vojenského zpravodajství, ministerstva vnitra, ministerstva zahraničních věcí a v neposlední řadě policie, z níž je jeden zástupce z Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování a jeden z útvaru pro odhalování organizovaného zločinu (Vláda ČR 2005). V rámci protiteroristických strategií je kladen důraz i na důležitost předávání informací se zahraničními zpravodajskými službami. Jan Pavlíček, ředitel protiteroristického odboru Bezpečnostní informační služby, hovořil o budování mezinárodního centra v Haagu, nicméně upozorňoval na to, že efektivnost výměny informací je svázána národní legislativou řady států (2017). V rámci efektivnější výměny informací s Eurojustem byl zřízen post národního korespondenta pro terorismus (ANB 2016: 22).

Formálně je vrcholným orgánem Vláda, která je odpovědná za zajištění bezpečnosti státu, s čímž souvisí i odpovědnost za zajištění řízení a fungování bezpečnostního systému České republiky. Rozhoduje o nasazení armády, zadává úkoly tajným službám, jejichž činnost kontroluje a koordinuje, a vyhláší nouzový stav. Předseda vlády zároveň předsedá Bezpečnostní radě státu, která je pracovním orgánem Vlády. Jejím hlavním úkolem je připravovat návrhy opatření k zajištění bezpečnosti státu. Pět stálých pracovních výborů je zaměřeno na vnitřní bezpečnost, koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky, obranné plánování, zpravodajskou činnost (součástí je Společná zpravodajská skupina) a v neposlední řadě civilní nouzové plánování. Součástí Bezpečnostní rady státu je i Krizový štáb, jenž je pracovním orgánem Vlády k řešení krizových situací (ANB 2016: 19). Vláda mimo jiné na návrh ministra vnitra rozhoduje o vyhlášení/zrušení stupně ohrožení terorismem²⁵. (ANB 2016: 19).

V institucionální struktuře České republiky došlo po roce 2001 v rámci boje proti terorismu k dotvoření některých institucí – jmenujme např. Národní kontaktní bod pro terorismus či Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám. Tyto změny jsou reakcí nejen na potřebu efektivně reagovat na změny v bezpečnostním

²⁵ Je zajímavé zmínit, že ještě v protiteroristické strategii z roku 2013 (SBT 2013: 22–23) panovala mezi složkami integrovaného záchranného systému shoda, že není potřeba zavádět tzv. „stupně bdělosti“.

prostředí, ale i na posuny ve vnímání teroristické hrozby – a to spojování terorismu s hybridními hrozbami²⁶ a měkkými cíli. Kromě vytvoření Centra proti hybridním hrozbám zmiňme např. vytvoření stálého poradního sboru ministerstva vnitra k ochraně měkkých cílů, který poprvé zasedl v září loňského roku. Jedním z cílů stálého poradního sboru bude naplňování Koncepce ochrany měkkých cílů pro roky 2017 – 2020 (dále jen Koncepce ochrany měkkých cílů, v odkazování jen Koncepce, pozn. aut.) a s tím související budování národního systému ochrany měkkých cílů (MV ČR 2018h).

3.1.2. Teroristická hrozba v České republice: témata a referenční objekty, (ne)liberální opatření

Jak již bylo řečeno výše, terorismus nabýval ve světě v průběhu času různých významů. Stejně tak tomu bylo i v České republice, potažmo Československu. Po roce 1989 se změnilo bezpečnostní prostředí a Československo na to muselo reagovat. Na jedné straně bylo potřeba rekonstruovat státní aparát v duchu demokratických a liberálních tradic, na té druhé stála změna zahraničně politické orientace, s níž se změnily i tehdejší přátelské svazky (MV ČR 2018f). Co se týče reformy státních institucí, bylo možné využít základů stávajícího bezpečnostního aparátu, nicméně bylo nutné jej výrazně přestavět. Jednalo se především o zrušení státní bezpečnosti, rozpuštění lidových milicí či o „očišťení“ institucí od příslušníků tajné policie (Mareš 2005: 386–387). V tomto kontextu Miroslav Mareš (2005: 386–387) hovoří o třech fázích budování české protiteroristické strategie, přičemž první fáze je podle něj charakteristická právě odstraněním nedemokratických komunistických přežitků státního aparátu a obratem zahraniční politiky směrem na západ.

²⁶ O hybridních hrozbách se hovoří v souvislosti s asymetrickými konflikty a potřebou najít strategii, která by na ně uměla nějak účinně reagovat. Autoři diskutují nad tím, kdy se poprvé začalo využívat pojmu hybridní válčení, nicméně ve strategických dokumentech států se tento pojem patrně poprvé objevuje v Bezpečnostní strategii USA z roku 2005, v níž USA potvrdily svou zranitelnost vůči nekonvenčním způsobům válčení (Kubeša – Spišák 2011). Česká republika na hybridní hrozby reaguje v souvislosti se Strategií pro úlohu NATO v boji proti hybridnímu válčení z roku 2015 (ANB 2016: 127).

Kromě toho ale došlo k výraznému předělu ve vnímání terorismu jako bezpečnostní hrozby, k čemuž došlo v souvislosti se změnou zahraničně politické orientace. Před rokem 1989 Československo patřilo mezi státy, jež produkovaly vlastní teroristy v duchu šíření „světové revoluce“ anebo školilo zahraniční bojovníky z protizápadně naladěných zemí²⁷. Po změně zahraničně politických preferencí se ale z tehdejších spřízněných zemí staly země nepřátelské a vzrostla obava z provedení teroristického útoku na území České republiky, jenž by mohl být proveden právě námi cvičenými bojovníky, kteří území dobře znali²⁸. Po roce 1989 se tehdejší Československo nemuselo vypořádávat jen s novým bezpečnostním prostředím vnějšího světa a se zbavením státního aparátu komunistických přežitků, ale i s teroristickými útoky provedenými ze strany Československa, jež byly předchozím režimem chápány jako nástroj šíření socialistické revoluce. Zmiňme např. československou rozvědku, jež měla na svědomí teroristický útok v Paříži roku 1957, který měl být namířený proti začínající evropské integraci, či bombový útok na rádio Svobodná Evropa v Mnichově, spáchaný československými rezidenty (MV ČR 2018f). Na druhou stranu je ale potřeba si uvědomit, že mezi lety 1989 – 2001 nepatřil terorismus mezi nějak výrazně skloňovaná témata.

Druhou fází definuje (Mareš 2005: 386–387) jako budování základů české protiteroristické politiky. Dochází k ustálení institucionální struktury v oblasti vnitřní bezpečnosti, vzniku specializovaných policejních a zpravodajských složek. V tomto období dále docházelo ke schválení některých základních bezpečnostně-politických dokumentů – např. ústavní zákon č. 110/1998 Sb. o bezpečnosti České republiky či první verze bezpečnostní strategie České republiky ze dne 17. února 1999. V této době lze zaznamenat počátky internacionalizace české protiteroristické strategie, která vyplývala z ukotvení zahraničně politické orientace a s tím spojeného získání členství České republiky v NATO, ale také

²⁷ Výcvikové centrum působilo v Zastávce u Brna pod fakultou Státní bezpečnosti a byli zde cvičeni frekventanti z Itálie (Rudá brigáda), Vietnamu, Nikaraguy, Sýrie či Palestiny. Další výcvikové středisko bylo např. ve vojenském prostoru Doupov (MV ČR 2018f).

²⁸ Obavy panovaly zejména v souvislosti se zapojením se do kampaně na osvobození Kuvajtu (MV ČR 2018f).

snah získat členství v EU. Nabytí členství v NATO se později ukázalo jako klíčový prvek v utváření české protiteroristické strategie (ibidem). Česká republika se vstupem do NATO pevně postavila na stranu USA a západního světa, čímž získala i nové nepřátele – teroristy²⁹ (MV ČR 2018f). Ministerstvo vnitra (2018f) v tomto období poprvé zmiňuje, že možnými teroristy by mohli být muslimové, kteří u nás vystudovali a znají díky tomu naše území. Jiní se na našem území i usadili a panoval předpoklad, že by zde mohli vytvářet „tajnou infrastrukturu, kterou lze kdykoliv oživit.“³⁰ (MV ČR 2018f).

Třetí fázi Miroslav Mareš (2005: 386–387) začíná rokem 2001, kdy se práce na české protiteroristické strategii začala zintenzivňovat v souvislosti s připojením České republiky k mezinárodnímu boji proti terorismu. Od roku 2001 je znatelný vliv internacionalizace a europeizace české protiteroristické strategie, především vyplývající se závazků České republiky v NATO a z členství v EU, do níž vstupuje v roce 2004³¹. Po roce 2001 stoupl mimo jiné i zájem veřejnosti o boj proti terorismu. Zásadními se pro českou protiteroristickou strategii staly i teroristické útoky v Madridu, Londýně a Burgasu. Ty měly možná ještě větší dopad, protože se nestaly na americkém kontinentě, ale v našem blízkém sousedství. Publikace Miroslava Mareše, z níž výše vycházím, vyšla v roce 2005. Za uplynulých třináct let se však odehrála řada okolností, jež zapříčinily další rozvoj české protiteroristické strategie a posun ve vnímání terorismu jako hrozby pro Českou republiku. Jako významný spouštěč se ukázala existence tzv. Islámského státu, jenž svými aktivitami přímo ohrožuje evropskou bezpečnost, ale také se stal zdrojem tvorby strachu ve společnosti, který začal být některými označován jako islamofobie³². Islamofobie začala ve společensko-politickém diskurzu v České republice nabývat významu po roce 2001 (Rosůlek – Zahradník 2017: 79),

²⁹ Rádio Svobodná Evropa sídlící v tu dobu v Praze v souvislosti s vysíláním do Iráku a Íránu několikrát obdržela výhružky o útoku (MV ČR 2018f). Dále v textu se zabývám případem příprav útoku na Rádio a na jejich včasné odhalení českými zpravodajskými službami.

³⁰ Blíže o islámském terorismu na českém území níže.

³¹ Konkrétně se to váže k Evropské bezpečnostní strategii z roku 2003, jíž se pak inspirovala řada postsovětských států.

³² Podle Jiřího Soukupa (2017), bezpečnostního specialisty s výcviky v Izraeli, má islamofobie potenciál k vytvoření zásadního problému.

ovšem naplno se začala rozvíjet až s teroristickými útoky tzv. Islámského státu a jejich globální medializací, to celé ještě přiživované migrační krizí³³ (Rosůlek – Zahradník 2017: 80). Česká republika si získala pověst islamofobní země, k čemuž přispívají vyjádření některých politiků, která jsou „hojně medializovaná v zemích Blízkého východu a severní Afriky.“ (ANB 2016: 23). Ve strategiích pro léta 2010 – 2012 (SBT 2010: 22) a 2013 – 2016 (SBT 2013: 26) je poprvé zmiňováno riziko generalizace, kvůli níž může neinformovaná veřejnost spojovat znaky byť jen nepatrného množství radikálů s celou skupinou.

Právě spojování islámu s terorismem a problematizováním migrační vlny směřující z Blízkého východu³⁴ zapříčinily pnutí ve společnosti, čehož se chytily některé politické subjekty a postavily na tom svůj program (jmenujme např. politickou stranu Svoboda a přímá demokracie Tomio Okamura či prezidenta Miloše Zemana). Spojování islámu s teroristickou hrozbou a obecně generalizace tohoto tématu vede k radikalizaci některých jedinců a k narůstání extremismu. To terorismu jako hrozbě dodává nový rozměr – terorismus není chápán jen v kontextu možného útoku na území státu, ale i v souvislosti s nárůstem extremismu a radikalismu³⁵. Tento posun je popsán v Auditě národní bezpečnosti (2016).

Proto bych k fázím tvorby české protiteroristické Miroslava Mareše (2005) doplnila čtvrtou fází symbolicky začínající v roce 2016, kdy byl Vládou schválen výše zmíněný Audit národní bezpečnosti (2016) přicházející s pojmem hybridní

³³ Podle Jana Pavlíčka (2017) jsou na migrační vlně i teroristé, ale médiu je to podle něj nadhodnocováno. Navíc jsou bezpečnostní složky schopny tyto jedince detekovat.

³⁴ Dle některých vyjádření politiků se v migrační vlně mohou schovávat teroristé – např. Milan Chovanec (Frekvence 1 9. 9. 2017): „My musíme udělat maximum pro tu ochranu. Ale bohužel občas se takový útok někde stane. A stane se i proto, že některé ty země prostě i v rámci té migrační vlny, migrační krize se nechovaly z mého pohledu zodpovědně. Protože vzít kohokoliv jakkoliv bezpečnostního prověření, a jestli tedy hlavním prověření, když ti lidé přicházeli a Řekové se jich ptali na otázku, jste terorista, a oni řekli, nejsme. A to bylo celé bezpečnostní prověření.“

³⁵ Didier Bigo (2010: 388–389) upozorňuje na rizika spojená s vytvářením skupin „chráněných“ a těch, proti nimž jsou opatření namířena. Skupiny v hledáčku bezpečnostních profesionálů mohou začít mobilizovat a používat násilí z příčiny omezování jejich svobod. Kromě toho zmiňuje, že právě náboženské skupiny se staly jedním z cílů mířených opatření (tamtéž).

hrozba³⁶. Hybridní hrozba se vztahuje k netradičnímu vedení konfrontace/konfliktu a zahrnuje širokou škálu konvenčních i nekonvenčních prostředků, které mají za cíl tvořit především nátlak a podvracet společnost. Jednou z forem hybridní hrozby je i terorismus³⁷. Hrozba terorismu již není chápána jen v intencích teroristického útoku ze strany nějaké teroristické skupiny či tzv. osamělého vlka³⁸, ale může být hrozbou i ve smyslu jeho propojení s dalšími prvky (MV ČR 2018g). Takovými prvky mohou být např. právě extremismus a radikalizace. Příkladem jest případ muže z Mladoboleslavska obviněného z teroristického útoku, protože kácel stromy na projíždějící vlaky s cílem podnítit „obavy obyvatelstva z muslimské migrační vlny a z páchání teroristických útoků.“ (Lidové noviny 2018). Muž chtěl upozornit před možnou hrozbou teroristických útoků ze strany muslimů přicházejících v současné migrační vlně. Sám teď však čelí obvinění z teroristického útoku a z vyhrožování teroristickým útokem skrze šíření letáků obsahujících vyhrožování ve zkomolené arabštině (Lidové noviny 2018).

Ačkoliv se na území České republiky doposud žádný teroristický útok neodehrál³⁹, respektive žádná z uběhnuvších událostí tak nebyla zatím klasifikována⁴⁰, je teroristická hrozba víceméně chápána zejména v intencích útoku ze strany nějaké mezinárodní teroristické skupiny anebo radikalizovaného osamělého vlka, který se radikalizoval na základě ovlivnění nějakou teroristickou skupinou. Až Audit národní bezpečnosti (2016) výslovně hovoří o hrozbě

³⁶ V tomto případě je patrný vliv NATO a jeho Strategie pro úlohu NATO v boji proti hybridnímu válčení z roku 2015 (ANB 2016: 127).

³⁷ Terorismus není jedinou hybridní hrozbou, jež je v Auditě národní bezpečnosti (2016: 127–139) jmenována. Kromě něj jsou zde zmiňované např. dezinformační kampaně.

³⁸ Jedinec jednající samostatně, ale ovlivněný nějakou radikální ideologií (ANB 2016: 12).

³⁹ V rámci oficiálních dokumentů České republiky (srov. Metodika – Základy ochrany měkkých cílů /2016/ anebo Audit národní bezpečnosti /2016/) je často v souvislosti s terorismem zmiňována střelba v Uherském Brodě z roku 2015, při níž bylo usmrceno osm obětí. Útok ale nebyl klasifikován jako teroristický čin, protože u něj nebyla prokázána ideologická motivace.

⁴⁰ Nicméně nutno dodat, že zde byly pokusy o klasifikaci některých trestných činů jako teroristických. Případem, jenž vzbuzoval řadu kontroverzí, byla policejní akce Fénix. Na skupinu anarchistů, jež měla připravovat útok bombou na vlak s vojenským materiálem, byli nasazeni tajní agenti a byly využity i tajné odposlechy, přičemž následně byli obviněni z přípravy teroristického útoku (Novotná 2017). Také byl v souvislosti s terorismem posuzován muž, jenž chtěl odjet do Sýrie a bojovat za tzv. Islámský stát. Byl zadržen na tureckém letišti, kde přiznal své plány a byl vrácen zpět do České republiky. Byl odsouzen na šest let (ČRo 2017).

terorismu propojeného s dalšími prvky, jako právě radikalizace či extremismu. Významný posun v této oblasti ale nastává už ve strategii z roku 2010, kdy už se nehovoří o prevenci radikalizace pouze přistěhovaleckých skupin, ale i o prevenci radikalizace ve společnosti jako takové (SBT 2010: 21)⁴¹. Na druhou stranu radikalizace ze strany přistěhovaleckých komunit zůstává klíčovým tématem.

Pro prevenci radikalizace je dle Jana Pavlíčka (2017) důležitá integrace. Jan Pavlíček (2017) hovořil o tom, že vzhledem k nevelkému počtu přistěhovaleckých komunit v České republice v porovnání s jinými státy EU, jako např. Francie či Německo, je integrace cizinců v České republice víceméně úspěšná. Stejně tak je ale důležité zmínit, že podle pana Pavlíčka (2017) je v České republice integrační mechanismus dobře zvládnutý. V souvislosti s útoky tzv. Islámského státu je pro Českou republiku mimo jiné výhodou i to, že v České republice je poměrně malá muslimská komunita, která nevykazuje výrazné radikalizační tendence. Vyskytují se prý nějaké náznaky u třetí generace, avšak Bezpečnostní informační služba má tyto tendence zmapované. Jednou z taktik, jak radikalizační tendence minimalizovat, je např. práce s rodinou radikalizujícího se jedince (Pavlíček 2017). Spolu s rozvojem technologií, a to zejména těch komunikačních, narůstá i zvýšené riziko teroristické propagandy⁴² přispívající k snazší radikalizaci. Ve strategiích se to poprvé významněji objevuje v protiteroristické strategii pro léta 2007 – 2009 (NAP 2008: 24), jež se týká monitoringu obsahu zveřejňovaného na internet přistěhovaleckými skupinami. V této strategii se také poprvé hovoří o souvislosti radikalizace a rekrutování bojovníků (ibidem)⁴³. Pozornost je také např. věnována tomu, aby na internet

⁴¹ O radikalizaci ve smyslu radikalizace přistěhovaleckých komunit se poprvé zmiňuje strategie z roku 2005 (NAP 2005: 7, 15, 67). V následující strategii je prevence radikalizace rozšířena i na věznice (NAP 2008: 24) a už je zmíněna i možnost radikalizace některých místních extremistických skupin (NAP 2008: 4), ale pozornost je věnována stále především radikalizaci přistěhovaleckých komunit.

⁴² Tzv. Islámský stát měl velmi pokročilou formu propagandy. K jejímu šíření využívá zejména internet, kde kromě jeho časopisu *Dabiq*, vydávaného v několika jazycích, šířil i audiovizuální propagandu. K ní využíval nejrůznějších technologií. Tvorbu propagandy měli na starosti především mladí islamističtí nadšenci (Szántó–Halfar 2017: 17.–18. min.)

⁴³ Jan Pavlíček (2017) hovořil o tom, že z České republiky odjely desítky občanů bojovat za tzv. Islámský stát.

nebyly přidávány návody, jak sestrojít výbušné zařízení (NAP 2008: 6). Na druhou stranu takovýchto návodů se na internetu vyskytuje a vyskytovalo již velké množství a je pak otázkou, jestli je takovéto opatření na místě.

Islámský radikalismus není výslovně jmenován v žádné z protiteroristických strategií, až v Auditu národní bezpečnosti (2016: 10–26). V protiteroristických strategiích je islám poprvé zmíněn v Národním akčním plánu z roku 2005 (67) a to pouze v souvislosti s projednáváním dokumentu o možnosti radikalizace islámské subkultury. Islám jinak není explicitně stavěn jako možný zdroj teroristické hrozby. V této strategii (NAP 2005: 15) se ale poprvé zmiňuje návrh na opatření spojeného s náboženstvím – byla zde navržena ke zvážení možnost vyhoštění cizince na základě šíření náboženské nenávisti, případně na základě podpory extremismu jako způsobu prosazování náboženských cílů. Nicméně nelze opomenout, že v Národním akčním plánu pro léta 2007 – 2009 se hovoří o „zřejmé potřebě“ navázat na výzkum ministerstva vnitra zaměřeného na integraci muslimské komunity v České republice (2008: 24).

Je patrné, že teroristická hrozba je dlouhodobě spojována s přistěhovalci. Kromě náboženských otázek zmíněných výše, lze pozorovat i důraz na jejich integraci a to zejména v pozitivním slova smyslu (např. usnadnění přístupu do škol, srov. NAP 2002: 38, NAP 2003: 47 či SBT 2013: 24–26). Na druhou stranu lze v některých strategiích vyzorovat i nutnost jejich dlouhodobého sledování⁴⁴ (NAP 2002: 37 či NAP 2003: 42). Hovoří se i o skupině tzv. rizikových států, přičemž nikde není definováno, co si pod tzv. rizikovými státy představít. V případě obyvatel tzv. rizikových států jsou vytvářeny výjimečné podmínky – např. v důsledných prověrkách osob vstupujících do prostor, kde se vyrábějí či skladují vojenské zbraně a vybavení, se zvláštním zřetelem na osoby pocházející z tzv. rizikových států, stejně tak jako v případě těchto osob, pokud jsou držiteli zbrojní licence (NAP 2002: 27); zvláštní pozornost pro studenty

⁴⁴ V Národním akčním plánu z roku 2003 (42) se hovoří o tom, že policie a zpravodajské služby České republiky jsou na základě zvláštních právních předpisů oprávněni za určitých situací vstupovat do evidencí ministerstva vnitra, jež jsou spojené s azylovým řízením, a využívat údaje a to včetně údajů osobních.

z tzv. rizikových zemí a udělování studentských víz, aby nedocházelo k jejich zneužívání; doložení, že o víza bylo požádáno v jejich domovském státě či prohloubení spolupráce policie a ministerstva zahraničních věcí v oblasti vízové politiky v těchto zemích (NAP 2005: 64).

O tzv. rizikových zemích se mimo jiné mluví i v kontextu zajištění bezpečnosti civilních letů, není však jasně patrné, zda jsou těmito tzv. rizikovými zeměmi myšleny tytéž země, jako v případě azylu a migrace. V protiteroristických strategiích z let 2002 (32) a 2003 (34) je kladen zřetel na bezpečnost letů směřujících do Izraele, Velké Británie a USA. V dokumentu z roku 2002 (NAP 2002: 32) není jasně dané, zda se tzv. rizikovými zeměmi myslí právě tyto, ačkoliv jsou přímo zmíněny. Je zde totiž ještě skupina opatření vztahujících se konkrétně k tzv. rizikovým zemím. Naopak v dokumentu z roku 2003 (NAP 2003: 34) se opatření vyjmenovaná pro tzv. rizikové země v dokumentu z roku 2002 vztahují přímo na Izrael, Velkou Británii a USA. Nejasné specifikování tzv. rizikových zemí znesnadňuje čitelnost daných opatření a nelze s jistotou určit, proti komu jsou mířena. Obecně vzato se ale vztahují na cizince a žadatele o azyl, čímž z nich činí potenciální původce teroristické hrozby a vytváří jim výjimečné podmínky pro vstup na území státu⁴⁵.

Co se týče vytváření výjimečných podmínek pro nějakou skupinu obyvatel, jsou cizinci, potažmo žadatelé o azyl jedinou skupinou, proti níž jsou taková opatření směřována, přičemž pokud pocházejí z tzv. rizikových států, jsou opatření ještě zpřísněna. Ovšem jednotlivými protiteroristickými opatřeními je zasažena široká veřejnost a to zejména ve vztahu k ochraně jejich práv a svobod. Určitý stupeň zásahu do lidských práv a svobod je ale součástí každého bezpečnostního opatření, pramení to z jeho samotné podstaty. Na druhou stranu

⁴⁵ Např. Didier Bigo a Elspeth Guild (2009) hovoří o delokalizaci kontrol na hranicích EU (delokalizací se rozumí místo, které se pro jednotlivce stává místem hranice EU, pozn. aut.) právě ve spojení s udělováním víz a tím i vytvářením speciálních zón exkluze, v rámci nichž je pro jednotlivce z nich pocházejících obtížnější získat vízum do EU. Existují tři skupiny zemí – země, od kterých EU nevyžaduje povinná víza; země, od kterých jsou víza vyžadována a v neposlední řadě země, od kterých jsou vyžadována víza, jež jsou následně speciálně přezkoumávána, a každý jednotlivý členský stát po osobách z této skupiny států může vyžadovat různé podmínky pro udělení. To vytváří speciální zóny exkluze, v rámci nichž panují různé podmínky pro udělení víz.

ale jak uvidíme níže, je podle některých důležité, aby bylo dosaženo co největší možné rovnováhy mezi bezpečím a svobodou jednotlivce, nelze se dožadovat co nejefektivnějších bezpečnostních opatření za cenu oklešťování práv a svobod: „Bezpečnostní složky České republiky vnímají odpovědnost za ochranu veřejnosti před terorismem, ale také nepouštějí ze zřetele otázku ochrany soukromí obyvatel státu. **Každé jednotlivé opatření, uvedené v tomto dokumentu, klade důraz na vyváženost dvou stěžejních hodnot, kterými je bezpečí a svoboda jednotlivce.**“ (SBT 2013: 10) ⁴⁶. Na druhou stranu je ale v případě ohrožení zásah do práv a svobod víceméně nevyhnutelným: „Je ovšem neoddiskutovatelným faktem, že v případě reálné hrozby či nebezpečí dochází k upozadění zájmů jednotlivců na úkor zájmu většiny.“ (ibidem).

K největším zásahům do soukromí jednotlivce bylo přistoupeno v rámci letištních kontrol, přičemž nejvíce pozornosti je tomu věnováno v protiteroristických strategiích z let 2002 (32–33) a 2003 (34–35). Postupně dochází k útlumu pozornosti od opatření zaměřených na ochranu civilního letectví, ovšem jejich nepostradatelnost je zmiňována napříč všemi těmito strategiemi. Opatření mají za cíl především zvýšit sledovací techniky. Jmenujme např. zvýšení ostrahy vnitřních i vnějších prostor letiště se zaměřením na pohyb osob, dopravních prostředků a „podezřelých“ předmětů; na navýšení osobních kontrol jednotlivců ve smyslu kontroly celních dokladů včetně lustrací v policejních evidencích, stoprocentní rentgenové kontroly zavazadel, detekční kontroly osob, ale fyzické kontroly osob a zavazadel (srov. NAP 2002: 32–33 či NAP 2003: 34–35). Opětovný nárůst pozornosti je pak možné vypočítat v roce 2016, kdy je ochraně mezinárodních letišť vyčleněn v rámci protiteroristické strategie samostatný dokument. (Návrh opatření ke zvýšení bezpečnosti na mezinárodních letištích v ČR 2016).

Další zásahy do svobody jednotlivce jsou spojeny především s postupným rozšiřováním pravomocí zpravodajských služeb, jež jsou v rámci boje proti

⁴⁶ Tučně vyznačené podle citovaného dokumentu – Strategie boje proti terorismu od roku 2013 (10).

terorismu označovány jako klíčové, protože: „[j]edním ze základních předpokladů úspěšného boje proti terorismu je schopnost zpravodajských služeb včas získávat informace o teroristických organizacích, jejich financování, činnosti či připravovaných útocích.“ (SBT 2013: 29). Navyšování pravomocí zpravodajských složek je možné sledovat napříč všemi strategiemi, přičemž až v protiteroristické strategii z roku 2013 se poprvé explicitně hovoří o nutnosti nalezení rovnováhy mezi fungováním bezpečnostních složek a ochranou svobody a soukromí jednotlivce⁴⁷ (SBT 2013: 14). V rámci opatření spjatých s navyšováním pravomocí zpravodajských složek se kromě toho, že je nutné zajistit efektivnější výměnu informací se zahraničními zpravodajskými službami, nejčastěji pracuje s uchováváním dat z telekomunikačního provozu.

V první protiteroristické strategii (NAP 2002: 27) je cílem navýšit archivaci dat o poskytnutí telekomunikačních služeb na více než šest měsíců a legislativně zakotvit povinnost soukromým provozovatelům poskytnout data z jejich informačních systémů žadatelům ze státní správy. S tímto krokem se pracuje i v protiteroristické strategii z roku 2003 (NAP 2003: 28), protože původní novela zákona nebyla dostačující. K navrhování největších zásahů v oblasti telekomunikačních zařízení se věnují dokumenty z let 2005 – 2007 a 2007 – 2010. Ve strategii pro léta 2005 – 2007 (NAP 2005: 32–33) je navrhována možnost využití odposlechů bez předchozího povolení v případě, že dojde k nějaké nenadále situaci, přičemž toto povolení by bylo možné získat dodatečně. Navíc Úřad pro zahraniční styky a informace může poskytovatele telekomunikačních služeb požádat o zřízení bodů pro odposlech a záznam zpráv a to na náklady poskytovatele služeb. V tomto dokumentu je také zvažována registrace předplacených SIM karet včetně povinnosti hlásit jejich ztrátu, stejně tak jako zpřístupnit příslušným státním orgánům informace o registrovaných kartách a telefonech vázaných na měsíční paušály. V tomto trendu se pokračuje

⁴⁷ Ovšem v protiteroristické strategii z roku 2010 (SBT 2010: 4) se hovoří o implementaci Stockholmského programu „pro oblast svobody, bezpečnosti a práva ve službách občanů (2010 – 2014).“ Stejně tak se o tom zmiňuje i dokument z roku 2013 (SBT 2013: 4).

i v protiteroristické strategii pro léta 2007 – 2010 (NAP 2008: 10) s dodatkem, že je nutné vyřešit legislativní nejasnosti o poskytování těchto údajů.

V souvislosti s uchováváním telekomunikačních dat je zajímavé zmínit rozhodnutí Ústavního soudu České republiky. Na úrovni EU je to zaneseno ve směrnici 2006/24/ES, přičemž bylo stanoveno, že údaje musí být uchovávány minimálně po dobu 6 měsíců a maximálně na 2 roky. V souvislosti s touto směrnicí musely členské státy přijmout taková opatření, jež zabezpečují, že údaje se uchovávají v souladu s ustanoveními směrnice (Záhora 2014: 208–209). V České republice po implementaci směrnice Ústavní soud rozhodl, že právní úprava je v České republice v některých případech rozsáhlejší, než je uvedeno ve směrnici. Ačkoliv nesměl být shromažďován obsah komunikace, dala se ze shromažďovaných údajů pomocí jejich možných kombinací sledovat během delšího časového období politická či sociální orientace sledovaného, jeho osobní záliby apod. Dále byla kritizována nedostatečná právní úprava – neurčité ustanovení povinností právnických a fyzických osob, jež údaje uchovávají a nepřesné vymezení orgánů veřejné moci, jež tato data mohou požadovat. Navíc nebyly vymezeny ani minimální požadavky na zabezpečení uchovávaných údajů a ani procedury na jejich zničení. Podle Ústavního soudu České republiky takto rozsáhlá právní úprava bez řádného vymezení umožňuje zásah do základních práv (dotknutí jednotlivci nedisponují dostatečnými zárukami proti zneužití údajů) a nesplňuje požadavky kladené na jasnost a určitost z pohledu právního státu (Záhora 2014: 210–211). Výše zmíněná směrnice EU byla později Soudním dvorem EU prohlášena za neplatnou, protože nebyla jasně vymezená a nebyla v souladu s právy zakotvenými v Chartě základních práv a svobod v čl. 7 a 8 (Záhora 2014: 212).

V rámci zásahů do osobní svobody a soukromí je zajímavé zmínit potřebu navyšování dohledu skrze kamerové systémy (NAP 2005: 7, 11) či monitorování obsahu zveřejňovaného na internetu a to hlavně v případech, kdy je obsah

zveřejňovaný cizinci⁴⁸ (NAP 2008: 24). Zintenzivňování sledování a získávání dat je součástí i opatření zaměřených na zamezení financování terorismu, jež je ve všech dokumentech stanoveno jako jedna z hlavních priorit boje proti terorismu. V této oblasti je stěžejní oblastí rozšiřování databází a možností identifikace klienta, zejména pak ale zvýšená pozornost transakcím nad sto tisíc korun, u nichž se provádí identifikace automaticky (NAP 2002: 31).

Z protiteroristických strategií vyplývá, že je česká politika boje proti terorismu především spojována s přistěhovaleckými komunitami a s opatřeními, jež nejenže vytvářejí výjimečné podmínky pro cizince a občany z tzv. rizikových zemí, ale mají dopady i na širokou veřejnost. V současné době se navíc ukazuje i spojování terorismu převážně s islámským radikalismem⁴⁹ a tzv. osamělými vlky. To odpovídá nárůstu ohrožení Evropy ze strany tzv. Islámského státu, ale přináší to s sebou i nárůst radikalismu ve společnosti, který je založen na generalizaci islámu jako takového a vede to k nenávistným počínům vůči muslimské komunitě. Terorismus se v českém prostředí neukazuje čistě jako hrozba ve smyslu uskutečnění teroristického útoku, ale i ve smyslu radikalizace společnosti jako takové, přičemž výraznou roli v tomto mají jak někteří politici, tak i celebrity (Rosůlek 2017: 172–211, Rosůlek – Zahradník 2017: 70–108). Jan Pavlíček (2017) jako významnou hrozbu ze strany (nejen) terorismu pro Českou republiku jmenoval postavení České republiky jako transitní země. Příkladem jest Muhammad Atta, jenž pilotoval letadlo při útocích z 11. září 2001 a který do USA cestoval přes Prahu. Obdobným příkladem jsou i útoky z listopadu 2015 v Paříži, jejichž někteří pachatelé taktéž využili Prahy jako transitního místa (Pavlíček 2017). Česká republika byla asi nejbliže k ohrožení terorismem v roce 2009, kdy byl Bezpečnostní informační službou odhalen připravovaný teroristický

⁴⁸ V tomto případě je kladen důraz na obsah v tzv. exotických jazycích, přičemž není přesně specifikováno, co to exotický jazyk je. Navíc je v tomto bodě odkazováno na pasáž, respektive stanovený úkol, zaměřený na „zintenzivn[ění] spoluprac[e] mezi veřejnými a soukromými subjekty v oblasti prevence a likvidace následků případných teroristických útoků“ (NAP 2008: 20).

⁴⁹ Ovšem neznamená to, že by byly nějakým zásadním způsobem upozadovány další formy terorismu, jako např. politický extremismus (ANB 2016: 12).

útok na rádio Svobodná Evropa. Útok byl připravován iráckou ambasádou. Kromě ručních zbraní byla na ambasádě nalezena i raketa RPG (Pavlíček 2017)⁵⁰.

Obavy z teroristického útoku a ochrana obyvatel před nimi jsou však dlouhodobě spojovány s útoky na kritickou infrastrukturu⁵¹ anebo jejich provedením biologickými, chemickými či jadernými zbraněmi. Naproti tomu se v posledních letech ukázalo, že modus operandi teroristů je odlišný. Od roku 2005 (NAP 2005: 37) se začínají zmiňovat kybernetické hrozby a od roku 2008 (NAP 2008: 20) poprvé nutnost ochrany míst s koncentrací velkého množství osob, jako jsou např. supermarkety, restaurace či různé sportovní a kulturní akce. Ochrana měkkých cílů je explicitně zmíněna až v protiteroristické strategii z roku 2010 (SBT 2010: 3), kde je označována za „výzvu dneška“. Významným posunem byl však v ochraně měkkých cílů Audit národní bezpečnosti z roku 2016 (25), který upozornil na nedostatky v této oblasti, a po jeho schválení Vládou začaly být činěny nejviditelnější kroky: pod ministerstvem vnitra bylo vytvořeno Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám, byla vytvořena Metodika – Základy ochrany měkkých cílů (2016, dále jen Metodika ochrany měkkých cílů, v odkazování jen Metodika, pozn. aut.) a začala být aplikována různá opatření na jejich ochranu. Věnování pozornosti ochraně měkkých cílů je částečně důsledkem změny v bezpečnostním prostředí, charakteristické především útoky tzv. Islámského státu. Ochrana měkkých cílů byla stanovena jako jedna z prioritních aktivit v rámci české strategie boje proti terorismu v Protiteroristickém balíčku (MV ČR 2018h).

Obrat pozornosti k měkkým cílům je znatelný nejen vzhledem k aplikovaným opatřením, jichž si může všimnout vesměs každý občan – jmenujme např. betonové zátarasy či zvýšený počet policistů během akcí jako jsou třeba vánoční trhy, leckde posílenými jedinci z armády. Ale i nárůstem mediální pozornosti – v období ledna 2014 do 31. prosince 2016 obsahovalo klíčové slovo „měkký cíl“ (a jeho dalších jmenných flexí) na celostátní úrovni

⁵⁰ Po tomto incidentu došlo k přestěhování rádia Svobodná Evropa na jiné místo a v současné době je jeho objekt nejstřeženějším v Praze (dokonce i více jak některé ambasády) (Pavlíček 2017).

⁵¹ Např. výše v poznámkách pod čarou akce Fénix.

celkem sto sedmdesát mediálních výstupů⁵², oproti tomu v období od 1. ledna 2017 do 1. března 2018 to bylo už sto osmdesát tři výstupů.

V české protiteroristické strategii lze odhalit posuny ve vnímání teroristické hrozby obdobně, jako o tom hovoří Philippe Bonditti (2017: 167, viz výše). Jedním z nejviditelnějších posunů je pokles důrazu na mezinárodní rozměr boje proti terorismu směrem k národní bezpečnosti, nicméně k nejvíce posunům došlo v rámci opatření směřujících na národní úroveň. Stejně tak je důležité neopomenout referenční objekty, kdy v počátcích se jednalo primárně o ochranu kritické infrastruktury, ale s postupem času docházelo k obratu na měkké cíle. Na druhou stranu ale podle Philippe Bondittiho (2017: 177) nelze na terorismus využít trestního práva, což vede státy k vytváření výjimečných podmínek. V případě České republiky jsou režimy výjimek vytvářeny v případě cizinců z tzv. rizikových zemí a u žadatelů o azyl, ale neplatí zde, že se terorismus neposuzuje v rámci trestního práva. Terorismus je v České republice posuzován dle Trestního zákona České republiky (MV ČR 2018; CTHH 2018a).

Boj proti terorismu zapříčinil v České republice nárůst zejména v oblasti regulativní politiky, přičemž bylo potřeba i reagovat tvorbou nových institucí – Národní kontaktní bod pro terorismus či Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám. Na druhou stranu v oblasti persuasivní politiky je znatelný pouze náznak propagace demokracie, právního státu a lidských práv, a sice poprvé ve strategii z roku 2010 (SBT 2010: 8). Zejména v posledních dvou letech se na scénu pozornosti dostává ochrana měkkých cílů, která je reakcí na proběhnuvší teroristické útoky v Evropě (blíže následující kapitola).

Posun směrem k ochraně měkkých cílů je významný i vzhledem k přístupu k jejich zabezpečení. V tradičním pojetí bezpečnosti by tyto cíle nebyly zahrnuty, protože zabezpečení jsou zaměřená na pravděpodobnost útoku a na význam, jaký mají tato místa pro společnost a proto by se mohla stát cílem teroristického útoku (Metodika 2016: 6). Terorismus tedy nepřináší jen stírání rozdílů mezi vnitřní a vnější bezpečností, ale jeho dopadem jsou v současné době i změny v nahlížení

⁵² Výstupy z Newton Media Search, viz podkapitulu 4. 2. anebo přílohu 4.

na zabezpečení objektů. V souvislosti s ochranou měkkých cílů dochází k vytváření nových opatření a nových institucí. Jak jsou opatření ochrany měkkých cílů v oficiálních dokumentech České republiky definována? A jak jsou aplikována? Jaká jsou jejich materiální a finanční omezení? A jací aktéři a jaké instituce jsou zahrnuti? Na tyto otázky se pokusím odpovědět v následující kapitole.

4. Ochrana měkkých cílů v České republice

„Vybalancovat vždycky míru nějakého přijatelného rizika, ale zároveň osobní svobody na jedné straně a na té straně druhé právě bezpečnostní opatření, tak to je pochopitelně velice, velice těžký úkol.“

(Josef Kraus, politolog, pro ČRo Plus 12. 10. 2017)

Po útocích z 11. září 2001 se bezpečnostní experti a profesionálové shodovali, že klíčovou hodnotou, jež je mezinárodním terorismem ohrožována, je bezpečnost. Na druhou stranu se ale ukázalo, že další důležitou, byť globálním terorismem nepřímo ohrožovanou hodnotou, je svoboda. V rámci zajištění bezpečnosti začaly státy implementovat různá opatření vytvářející nejen výjimečné podmínky vůči různým skupinám, ale rovněž zasahující do svobod všech občanů. Má stát právo diskutovat o nebezpečí, risku a stavu ohrožení, aby mohl užívat výjimečná opatření pro „výjimečnou“ dobu? (Bigo 2010: 390).

Po roce 2001 byla debata zaměřena spíše na možnosti státu ve využití větších dohledových a donucovacích opatření a na scéně se postupně začal objevovat argument, že snahou státu je nalézt rovnováhu mezi bezpečností a svobodou (Bigo 2010: passim). Postupně tedy docházelo k legitimizaci omezování svobody ve jménu zajištění ochrany před terorismem. Na jednu stranu političtí představitelé hlásají, že se terorismu nezalekneme a budeme proti němu bojovat, na tu druhou ovšem ve své podstatě přistupujeme na jejich hru, protože jsme ochotni akceptovat omezování vlastních svobod. Podle Charlese Tillyho (2004: 9) teror funguje nejlépe právě ve chvíli, pokud zapříčiní změnu v chování cíle.

Spolu s nárůstem teroristických útoků v Evropě, jež jsou podnikány tzv. Islámským státem, a se způsobem, jakým jsou tyto útoky prováděny⁵³, došlo v českých protiteroristických opatřeních k obratu pozornosti na ochranu měkkých cílů. Současným trendem teroristů je útočit na nechráněná místa s vysokou koncentrací osob (Metodika 2016: 5, Koncepce 2017: 11), což odpovídá definici

⁵³ Jako příklad uvedme útoky v pařížských kavárnách a v koncertní hale (Koncepce 2017: 11).

měkkého cíle (viz níže). Kromě toho dochází i k nárůstu extremismu a terorismu podobných útoků, které nemívají ideologický podtext. V případě České republiky doposud nedošlo ke klasickému teroristickému útoku, nicméně objevily se případy neideologických útoků⁵⁴ anebo útoků s rasovým či extremistickým podtextem⁵⁵ (Metodika 2016: 5; viz výše).

Samotná definice měkkého cíle není přesně vymezena, ovšem nejčastěji se vztahuje pro označení míst, kde se shromažďuje větší množství osob a jež jsou zároveň charakteristická nízkým stupněm zabezpečení⁵⁶ (Metodika 2016: 5), přičemž ochrana se nevztahuje na daný objekt, ale na samotné fyzické osoby (Metodika 2016: 4). S obratem pozornosti na měkké cíle tedy došlo i k obratu směrem od ochrany objektů⁵⁷ k obyvatelstvu jako takovému. Typickými příklady měkkých cílů jsou školská zařízení, církevní památky, nákupní centra a tržiště, sportovní haly a stadiony, kulturní akce apod. Zajímavé je zmínit, že do měkkých cílů jsou vedle vlakových a autobusových nádraží řazena i letiště (Metodika 2016: 6), kde je míra zabezpečení výrazně vyšší než u výše zmiňovaných příkladů a tedy to úplně neodpovídá prvku definice o nízkém zabezpečení měkkých cílů. Jak jsou ale opatření definována? A jak jsou implementována? V následujících podkapitolách se nejprve zaměřím na to, jak jsou měkké cíle a opatření na jejich ochranu zachycena v oficiálních dokumentech České republiky a následně přecházím k reálným aplikacím konkrétních opatření.

4. 1. Měkké cíle a opatření na jejich ochranu v oficiálních dokumentech České republiky

Ze třetí kapitoly vyplývá, že náznaky obratu pozornosti na ochranu měkkých cílů jsou patrné od roku 2008 (NAP 2008: 20), přičemž explicitně je ochrana měkkých cílů zmiňována až ve strategii z roku 2010 (SBT 2010: 3) a největší pozornosti jí je poté věnováno v Auditě národní bezpečnosti (2016: 25).

⁵⁴ Např. střelba v Uherském Brodě v roce 2015 (Metodika 2016: 5).

⁵⁵ Žhářský útok na romskou rodinu ve Vítkově v roce 2009 (Metodika 2016: 5).

⁵⁶ Měkké cíle jsou vymezovány v protikladu tzv. tvrdým cílům, která jsou naopak dobře chráněná a střežená (Metodika 2016: 6).

⁵⁷ V českých protiteroristických strategiích se nejčastěji objevuje ochrana kritické infrastruktury, mezinárodních letišť, českých budov v zahraničí (např. ambasad) apod.

Od roku 2016 pak byly Vládou učiněny kroky, které z ochrany měkkých cílů učinily prioritu v oblasti opatření proti terorismu. V současné době jsou k dispozici následující dokumenty: Koncepce ochrany měkkých cílů pro roky 2017 – 2020 (2017), Metodika – Základy ochrany měkkých cílů, Bezpečnostní standardy pro pořadatele sportovních, kulturních a společenských akcí (2017) a v neposlední řadě Brožura – 10 principů z odolnosti měkkého cíle (CTHH: nedatováno)⁵⁸.

Měkké cíle lze dle Koncepce ochrany měkkých cílů (2017: 8) rozřadit na dvě kategorie: na měkké cíle trvalé, jež je možné dále členit na vnitřní a venkovní prostory, a na měkké cíle dočasné, u nichž je dalším definičním kritériem možnost vstupu – placené anebo volně přístupné. Mezi klasické příklady trvalých měkkých cílů lze řadit např. nákupní centra (vnitřní) či stadiony (venkovní). Na druhou stranu typickým dočasným měkkým cílem jsou např. vánoční trhy (volný vstup) či festivaly (placený vstup). Měkké cíle lze také dělit dle zdroje nebezpečí a to na měkké cíle ohrožené osamoceným aktivním úročníkem, ohrožené teroristickou skupinou anebo ohrožené jinou specifickou skupinou, např. skupinou organizovaného zločinu.

Jako vůbec nejhorší útoky na měkké cíle jsou v Metodice na ochranu měkkých cílů (2016: 6) označeny útoky na školská zařízení, protože děti jsou mimořádně zranitelné a zároveň je jim přisuzována hodnota pro společnost⁵⁹. Dále jsou jmenována obchodní centra, hotely, sportovní a kulturní akce, náboženské objekty a místa bohoslužeb a v neposlední řadě dopravní prostředky. Obchodní centra jsou zmiňována především z důvodu, že se v minulosti stala jedním z nejčastějších cílů teroristických útoků v zahraničí. Stejně tak je patrný zahraniční vliv i u náboženských objektů, které jsou „notoricky cílem islamistického teroru a extrémně pravicových skupin.“ (Metodika 2016: 7).

⁵⁸ Nutno zdůraznit, že aktéři sehrávající roli v implementaci opatření na ochranu měkkých cílů (tj. jejich majitelé anebo správci) upozorňují na nedostatky dokumentů. Ty podle nich spočívají především v tom, že daná opatření jsou nadefinována vágně a dosti neurčitě, přičemž v řadě bodů podle nich neobsahují nic nového (srov. např. Svoboda 2018; Kraus 2018; MF DNES 3. 7. 2017: 4).

⁵⁹ To mimo jiné zdůraznil i pan Průša (2018), Tyr (2018), Svoboda (2018) i Kraus (2018).

Měkké cíle jsou pro útoky atraktivní zejména z důvodu jejich nízkého zabezpečení. Na atraktivitě jim navíc dodává, pokud jsou volně přístupné a nachází se na nich zvýšené množství osob a jejich koncentrace (i když poslední trendy teroristických útoků ukazují, že stačí i menší poměr osob na jednom místě). Pokud má měkký cíl navíc i symbolickou hodnotu (např. náboženský svátek) anebo jsou na místě média, jeho atraktivita se ještě navyšuje. Naopak důvodem, proč měkký cíl není atraktivní, je viditelná přítomnost bezpečnostních pracovníků či policie. Co se týče množství a koncentrace osob, rozhodujícím faktorem pro uskutečnění útoku se také může stát doba tzv. špičky, kdy v určité době výrazně narůstá koncentrace osob na daném místě (Koncepce 2017: 8).

Vzhledem k tomu, že měkké cíle nemají dostatečné kapacity na zajištění zabezpečení, ale také z důvodu jejich velkého množství, je jejich ochrana zaměřená především na prevenci útoků a omezování jejich dopadů. Stát má v pokrytí jejich zabezpečení omezené možnosti – a sice nedostatek prostředků jako např. nedostatek personálu, finanční prostředky, ale třeba i limity ve znalosti prostředí (Metodika 2016: 4–5). Jako hlavní aktéři implementace opatření na ochranu měkkých cílů jsou proto nadefinováni zejména jejich vlastníci ve spolupráci s veřejnou správou. Právě spolupráce veřejného a soukromého sektoru je v dokumentech považována za klíčovou při tvorbě opatření na ochranu měkkých cílů a jejich implementaci, a sice i kvůli k tomu, že je na ní kladen důraz v rámci EU. V případě České republiky byly v tomto ohledu podle Koncepce ochrany měkkých cílů (2017: 19) značné rezervy.

Na druhou stranu je zmiňováno Memorandum o spolupráci při zajišťování bezpečnosti židovských institucí, které bylo uzavřeno mezi Policejním prezidiem České republiky a Magistrátem hlavního města Prahy v dubnu 2016 a je „v Evropě unikátním příkladem těsné spolupráce státu a komunity s cílem zvýšit její bezpečnost.“ (Koncepce 2017: 14). V rámci zajištění bezpečnosti měkkých cílů mohou soukromí vlastníci využít soukromých bezpečnostních společností. Důležitá role je ale prisuzována i obcím a zejména pak obecní policii. Tito aktéři mají kromě koordinování spolupráce mezi sebou při konání akcí zaštiťovaných

obcí, mají koordinovat implementaci opatření i se soukromým sektorem (Koncepce 2017: 17). Zastřešujícím aktérem je ministerstvo vnitra, zejména pak Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám. Ministerstvo vnitra sehrává roli nejen v koordinaci opatření, ale zastřešuje i školicí aktivity. Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám se zabývá problematikou měkkých cílů a jedná se o jedno ze systémových opatření v rámci boje proti terorismu v reakci na aktuální bezpečnostní situaci (Koncepce 2017: 15).

Neexistuje žádná zvláštní norma řešící specificky ochranu měkkých cílů. Při jejich ochraně mohou aktéři využít obecných právních institutů, jako je např. nutná obrana dle Trestního zákoníku nebo přestupkového zákona, podezřelou osobu z trestného činu, ale i přestupku, je možné omezit na osobní svobodě a předat policii. Stejně tak lze v některých případech využít i institutu krajní nouze. Často jsou využívána opatření zahrnující zpracování osobních údajů, jež jsou ale řízena omezeními nadefinovanými v zákoně o ochraně osobních údajů a pravidel osobnosti (Koncepce 2017: 16). Pořád se ale ve jménu boje proti terorismu mohou stát případem, kdy dochází k zásahu do svobod jednotlivce. K zajištění bezpečnosti měkkých cílů lze v některých případech využít i možnosti ozbrojené ochrany a to podle pravidel stanovených v zákonu o střelných zbraních a střelivu (viz níže) (Koncepce 2017: 17). Hlavními pilíři v ochraně měkkých cílů je metodické vedení a vzdělávání⁶⁰ a již několikrát zmiňována spolupráce, komunikace a výměna informací, ale i proaktivní přístup policie (a zapojení armády) (Koncepce 2017: 22–24).

Co se týče opatření fyzické bezpečnosti, je v ochraně měkkých cílů kladen důraz především na jeho personál – a to jak na pracovníky bezpečnostní agentury, tak i na běžné zaměstnance. Samozřejmě hlavní úlohu sehrávají bezpečnostní pracovníci, kteří by měli jednak provádět pochůzkovou činnost, ale jsou i školeni na obsluhu „velína“, kamerového systému a dalších technických opatření

⁶⁰ „Tento úkol bude mít v letech 2019 – 2021 dopad na státní rozpočet, neboť uvedená ministerstva prozatím nemají tuto problematiku zahrnutou ve svých činnostech. Předpokládané navýšení rozpočtu jednotlivých ministerstev pro finanční a personální zajištění vytvoření a správu dotačních programů bude uvedeno v rámci návrhu na zřízení dotačních programů.“ (Koncepce 2017: 22).

(viz níže). Ostatní personál by měl být především připravován na chování během krizové situace a na koordinaci potřebných úkonů po incidentu. Stejně tak by měl být školen na detekci „podezřelého“ chování či „podezřelých“ zásilek a dopravních prostředků. U těchto pracovníků se předpokládá jejich znalost místního prostředí, jež jim detekci může usnadnit (Metodika 2016: 14).

Měkké cíle by dále měly být opatřeny různými mechanickými a elektronickými zařízeními zvyšujícími bezpečnost. Z mechanických jmenujme např. bezpečnostní dveře a okna, ploty, turnikety či betonové sloupky a bariéry. Z těch elektronických se jedná jak o běžné prostředky, jako poplachové zabezpečovací a tísňové prvky či dohledové centrum, tak i o méně běžné. Jedná se např. o čtečky dokladů, rentgeny či detektory kovů a výbušnin. Důležitým faktorem pro zmírnění dopadů incidentu ale mohou být i zdánlivě banální opatření – účinné je např. umístění reflexních vest pro personál na předem určená a dostupná místa. V případě incidentu pak personál může využít reflexních vest a stát se tak dočasnou autoritou pro zmírnění situace v davu (Metodika 2016: 15–16).

Jak již bylo řečeno výše, největší pozornosti je věnováno oblasti vzdělávání. Kromě toho, že byla vydána Metodika ochrany měkkých cílů, jsou vytvářeny i brožury pro školy, díky nimž mohou být školeni žáci a studenti na chování v případě krizové situace. Kromě toho jsou materiály i volně dostupné ke stažení na webu ministerstva vnitra (např. viz přílohu 3). Autoři dokumentů chtějí zvláště upozornit na dobrou zkušenost s metodou tzv. OORZ (odstrašit – odhalit – reagovat – zmírnit dopad), známou spíše pod anglickým názvem „run – hide – fight“ (Metodika 2016: 12). Pro metodickou podporu byla při Policejním prezidiu České republiky zhotovena i horká linka⁶¹, „která je určena především provozovatelům či vlastníkům měkkých cílů a organizátorům velkých kulturních, sportovních či jiných akcí“ (Koncepce 2017: 14). Opatření a jejich aktéry shrnuji v tabulce 5.

⁶¹ Linka funguje na telefonním čísle 800 255 255.

Tabulka 5: Shrnutí definovaných opatření a aktérů na ochranu měkkých cílů

Opatření	Aktéři
Kontrola vstupu, pochůzková činnost, obsluha „velína“, kamerový systém	Bezpečnostní pracovníci
Podílet se na bezpečnosti, možná cvičení pro koordinaci potřebných úkonů po bezpečnostním incidentu	Ostatní personál (např. vrátní, školníci, uklízečky...)
Elektronické prvky: poplachové zabezpečovací a tísňové systémy, dohledové a poplachové přijímací centrum, vnitřní rozhlas, rentgen, detektor kovů, detektory výbušnin, přístupové a docházkové systémy, čtečky dokladů, osvětlení	Bezpečnostní pracovníci
Mechanické prvky: bezpečnostní dveře, bezpečnostní okna, ploty, turnikety, sloupky/betonové bloky	Majitel měkkého cíle
Umístit reflexní vesty na určená místa – člověk, který ji má na sobě a působí, jako autorita během incidentu a uklidňuje dav	Bezpečnostní pracovníci, ostatní personál
Včasná detekce „podezřelých osob“, vozidel, zásilek => školení personálu na „sledování“ odchylek, důležitá znalost prostředí	Bezpečnostní pracovníci, ostatní personál
Školení	Ministerstvo vnitra, obec, majitel měkkého cíle
Metodická podpora, zajištění bezpečnosti	Policie (v zajištění bezpečnosti v určitých případech posílena armádou ⁶²)

⁶² Pan Tyr (2018) mi ale v této souvislosti sdělil, že to již není aktuální.

V souvislosti s přijetím ochrany měkkých cílů jako jedné z priorit boje proti terorismu v České republice, dochází k tvorbě nových orgánů a institucí. Jednou z institucí je již několikrát zmiňované Centrum proti terorismu a hybridním hrozbám, jež se ochranou měkkých cílů intenzivně zabývá a jehož web slouží i jako informační portál nejen k ochraně měkkých cílů, ale i dalších aktivit, které jsou v rámci boje proti terorismu a hybridním hrozbám podnikány⁶³. Mimo jiné byl utvořen stálý poradní sbor ministerstva vnitra na ochranu měkkých cílů, který se skládá ze zástupců dotčených ministerstev, dalších složek veřejné správy a externích expertů (MV ČR 2018h). Podpora ochrany měkkých cílů bude mimo jiné zpočátku zahrnuta v neinvestičních dotacích, které by měly být zřízeny pod ministerstvem vnitra, ministerstvem dopravy, ministerstvem kultury a v neposlední řadě ministerstvem zdravotnictví (ibidem). Dále zmiňme instituce na lokální úrovni, z nichž je jako příklad proklamována Bezpečnostní rada Federace židovských obcí v České republice, která byla zřízena v rámci výše zmiňovaného Memoranda: „[s]ignatáři Memoranda se pravidelně setkávají a řeší například bezpečnostní opatření během významných židovských svátků.“ (Koncepce 2017: 14–15).

4. 2. Dokumenty vs. realita

Již několikrát bylo v této práci zmíněno, že jeden ze zásadních obrátů k ochraně měkkých cílů nastal po schválení Auditů národní bezpečnosti (2016), byť i před tím se o potřebě jejich ochrany zmiňovaly protiteroristické strategie. Ona pozornost je znatelná i na mediálních výstupech. Před rokem 2016 se o měkkých cílech média zmiňovala podstatně méně, nežli v letech následujících. V roce 2014 se jednalo o deset výstupů, v roce 2015 o čtrnáct výstupů a v roce 2016 skokově o sto čtyřicet šest výstupů (viz přílohu 4). Důležité je zmínit, že v roce 2014 se ochraně měkkých cílů na území České republiky věnoval pouze jeden článek z devíti celkových. Ten se vztahoval ke zvýšeným zabezpečením na

⁶³ Prezident Miloš Zeman prostřednictvím svého mluvčího Jiřího Ovčáčka toto centrum velmi kritizoval. Bylo označováno jako novodobý Český úřad pro tisk a informace (srov. např. Právo 14. 1. 2017: 1; Computer 23. 2. 2017: 22).

školách po útoku ve Žďáře nad Sázavou (MF DNES 29. 10. 2014: 1). Zbytek se věnoval teroristickým útokům v zahraničí (ve Volgogradu) a chystaným opatřením během zimní olympiády v Soči.

V roce 2015 se média věnovala především útokům, které proběhly v zahraničí – a to ve Francii, Tunisku či Egyptě. O opatřeních na území České republiky se zmiňuje pouze jeden článek Ekonomu (26. 11. 2015: 18). Na druhou stranu je ale ve všech výstupech věnována pozornost pouze terorismu ze strany islámských radikálů a jeden článek (MF DNES 16. 3. 2015: 3) byl věnován rozhovoru s Martinem Konvičkou, který byl v té době aktérem sekuritizace islámu⁶⁴. V roce 2016 pak mediální zájem o měkké cíle skokově narostl, přičemž v první třetině roku se výstupy vztahovaly opět především k teroristickým útokům v zahraničí, ale postupně se začíná pozornost stáčet k diskuzi o zavádění opatření na ochranu měkkých cílů v České republice. Začíná se mluvit o změně modu operandi teroristů a o potřebě na to reagovat (srov. např. ČT24 2. 11. 2016; Haló Noviny 10. 12. 2016: 8). Ovšem oproti období 2017 – 2018 jsou hlavním tématem chystané kroky Vlády v této oblasti a mluví se spíše o tom, co by se mělo v ochraně měkkých cílů uskutečnit, přičemž jsou uváděny i případy jejího postupného zavádění.

V srpnu 2016 pak dochází k postupnému posunu ke konkrétním aplikovaným opatřením, protože ačkoliv se původně plánovala jejich implementace až v roce 2017, vzhledem k mezinárodní situaci k nim došlo už v roce 2016 (srov. např. ČRo Radiožurnál 4. 8. 2016a; ČT24 4. 8. 2016a; ČT24 4. 8. 2016b). Od této doby se v médiích o ochraně měkkých cílů mluví převážně ve vztahu k České republice, byť mezinárodní aspekt je vždy patrný – a to ve chvíli, kdy se v zahraničí udál nějaký teroristický útok a v České republice byla v té souvislosti zavedena opatření (srov. např. Impuls 31. 12. 2016; ČT24 22. 12. 2016b; Právo 22. 12. 2016: 2). Tento trend pokračuje i v letech 2017 a 2018 s tím rozdílem, že se

⁶⁴ Martin Konvička výrazně vystupoval proti islámu a migraci, přičemž obojí spojoval s terorismem. K legitimizaci jeho výroků přispěl i prezident Miloš Zeman, který se při připomínce 17. listopadu 1989 postavil na pódium vedle něj (iDnes 2015). Martin Konvička mimo jiné i uspořádal jakýsi výstražnou událost, kdy vjel na Staroměstské náměstí a zinscenoval teroristický útok, kterým tam způsobil chaos (Lidové noviny 2016).

začíná objevovat vůči opatřením kritika a s tím související diskuze o nutnosti, příp. efektivnosti, opatření na ochranu měkkých cílů (viz níže).

Ochranou měkkých cílů jsou rámovány i některé vládní kroky. Jedním z příkladů je novela zákona o bezpečnostních agenturách, jež se týká zpřísnění podmínek pro jejich zaměstnance, především ve vztahu k jejich způsobilosti pro výkon povolání. Kromě toho, že se chce zamezit nespolehlivým agenturám ve výkonu činnosti, hovoří se i o schopnostech zaměstnanců ve vztahu k ochraně měkkých cílů (ČT1 31. 8. 2016). Dalším příkladem je pak i novela ústavního zákona o bezpečnosti republiky týkající se práva nošení zbraní k obraně státu. Ta je podle tehdejšího stanoviska ministerstva vnitra důležitá obzvláště v případě hrozby teroristických útoků: „Účelem návrhu ústavního zákona je reagovat na nově zesilující bezpečnostní hrozby, zejména pokud jde o nebezpečí násilných aktů, např. izolovaných teroristických útoků, aktivních útočníků, popř. jiných násilných hybridních hrozeb.“ (Právo 16. 12. 2016: 1).

Milan Chovanec z postu ministra vnitra se snažil novelu obhájit jedním z principů ochrany měkkých cílů, a sice participací veřejnosti. Kromě toho byla ale rámována i jakýmsi „bojem“ proti EU a její směrnici o zbraních: „Prosím pěkně, my nemůžeme přece strkat hlavu do písku, když Evropa říká, že jeden z nástrojů boje proti terorismu je, že odzbrojíme vlastní občany.“ (Milan Chovanec pro ČT1 4. 6. 2017). „Je to jasný signál, že se český parlament, český stát a česká vláda nebojí svých občanů a nebojí se lidí, kteří mají zbraně.“ (Milan Chovanec pro Právo 29. 6. 2017b: 3; dále srov. např. ČT24 28. 6. 2017b). Postoj negativního postoje se objevil i v případě rámování ochrany měkkých cílů, ale i terorismu vůbec, s migrační krizí: „Říkali jsme to celou dobu, že ve vlně migrantů mohou být psychopati, blázni, teroristé, pedofilové. Že jich je třeba zlomek, ale jsou tady.“ (Milan Chovanec pro Právo 28. 7. 2016: 2).

Obecně se ale s ochranou měkkých cílů začaly spojovat i různé materiální předměty. S bezpečností začaly být spojovány předměty původně nemající povahu nebezpečného předmětu – typicky tašky a zavazadla. V Praze byl zaznamenán zvýšený počet nahlášených opuštěných zavazadel na linku 158. „S ohledem na

vývoj bezpečnostní situace v Evropě však veřejnost i policie přistupují v současnosti k nálezům podezřelých zavazadel velmi obezřetně.“ (policejní mluvčí Zoulová pro MF DNES 24. 4. 2017b: 13). Naopak podle pana Tyra (2018), vrchního komisaře oddělení krizového řízení krajského ředitelství policie, v Plzni žádný nárůst nahlašování „podezřelých“ tašek a zavazadel zaznamenán nebyl, lidé prý obdobné případy nahlašují konstantně stejně. Za obdobný případ spojování hrozby s materiálními předměty je možné považovat i „podezřelá“ vozidla.⁶⁵

Dokumenty shledávají hlavní bod v ochraně měkkých cílů v prevenci a připravenosti měkkých cílů, která by měla spočívat především v metodickém vedení a vzdělávání a v dotační podpoře (Koncepce 2017: 21). Na druhou stranu se v médiích ale nejčastěji skloňují mechanické zátarasy či kamerové systémy (viz níže). Ne že by k metodickému vzdělávání a dotační podpoře nedocházelo, ovšem ochrana měkkých cílů je spojována zejména s viditelnými opatřeními a rétorikou politiků o potřebě zavádění takovýchto opatření společně s prosazováním dalších témat ve spojení s ochranou měkkých cílů (viz výše novela zákona o bezpečnostních agenturách a novela ústavního zákona o bezpečnosti státu). V následující podkapitole se zaměřím na konkrétní případy implementace opatření na ochranu měkkých cílů v České republice.

4. 3. Implementace opatření na ochranu měkkých cílů v České republice

Nalézt rovnováhu anebo přiměřenou hranici mezi zajištěním bezpečnosti a zároveň nezasahováním do svobod je jakýmsi Sisyfovým úkolem. Didier Bigo (2010: 398) navíc upozorňuje na to, že debata nad rovnováhou mezi zajištěním bezpečnosti a zároveň i lidských práv a svobod je nesprávná. Podle něj takováto debata naopak maskuje nerovnováhu mezi dimenzemi bezpečnosti a lidských práv a svobod, přičemž umlčuje schopnost politického úsudku. Navíc zakrývá i skutečný rozměr opatření a to argument tvorby výjimečných opatření, kde je svoboda jaksi na obtíž. Političtí aktéři potřebují bezpečnost, aby se mohli stát

⁶⁵ Klasickým případem spojování hrozby s materiálními předměty je zákaz většího balení tekutin než je sto mililitrů na palubu letadel (Aradau – Coward – Herschinger – Owen – Voelkner 2015: 5).

globálními aktéry a bojovat proti „barbarům“ (Bigo 2010: 399–400). Snaha o nalezení rovnováhy mezi bezpečností a zachováním lidských práv a svobod je patrná i v českém kontextu. „Tak problém s tím máme asi všichni, co se zabývají bezpečností a obranou, protože samozřejmě je to vždycky vyvažování těch osobních svobod“. (Bohuslav Chalupa, tehdejší místopředseda sněmovního výboru pro obranu pro ČRo Plus 13. 9. 2017)

Opatření na ochranu měkkých cílů se implementují zejména v souvislosti s bojem proti terorismu, který je v současné době nejčastěji rámován útoky tzv. Islámského státu, a potřeba jejich aplikace je legitimizována snahou státu zajistit svou roli garanta bezpečnosti, přičemž omezování svobody je ospravedlňováno potřebou nalézt rovnováhu mezi jejím zachováním, ale zároveň i zajištěním bezpečnosti. Naproti tomu má ale Česká republika zkušenosti spíše s jinými typy útoků. Kromě případů zmiňovaných v předchozích kapitolách, je často uváděn především útok v Uherském Brodě (psychicky nemocný senior zabil legálně drženou zbraní osm lidí) nebo ve Žďáře nad Sázavou (útok nožem na studenty, jeden zemřel). „Viděli jsme útoky, které nebyly páčány teroristy. V České republice to byl útok v Uherském Brodě, nebo třeba na školu ve Žďáře. To jsou všechno věci, které v současné společnosti hrozí a společnost se na ně musí umět připravit.“ (Romancovová pro ČT24 10. 1. 2017). V případě obchodních center pak např. bezpečnostní agentura SSI Group zaznamenala zvýšený počet případů napadení jejich zaměstnanců. Jednalo se především o napadení osobami pod vlivem omamných nebo psychotropních látek (SSI Group 2017).

V praxi dále opatření plní roli zejména proti běžné kriminalitě. Např. pan Průša (2018), vedoucí odboru bezpečnosti, prevence kriminality a krizového řízení města Plzně, jako jeden z přínosů ochrany měkkých cílů jmenoval přecházení chodců přes přechody – např. mechanické zátarasy kolem náměstí anebo Velké synagogy. Výrazněji pak vyzdvihl snížení majetkových přestupků v exponovaných dobách, jakými jsou kupř. Vánoce. V tomto období (ale i při jiných příležitostech, obecně vzato při pořádání různých kulturních a sportovních akcí) se totiž na ochranu měkkých cílů posilují policejní hlídky.

Obdobný postoj měli i zástupci Plzeňského kraje⁶⁶, kteří se shodovali zejména na potřebě většího zabezpečení školských zařízení. Snadný přístup do škol může usnadnit napadení typu toho, co proběhlo např. v níže zmíněném případě ze Žďáře nad Sázavou, ale opět se objevuje i problematika majetkových přestupků, potažmo trestných činů, z nichž jmenovali především vykrádání šaten. V souvislosti s běžnou kriminalitou hovořil o opatřeních i pan Tyr (2018), když objasňoval funkci tzv. prvosledových hlídek⁶⁷. Jejich hlavním úkolem je monitorovat vytipované měkké cíle, přičemž pokud jsou v blízkosti nějakého incidentu, jsou vysílány i tam.

Ochrana měkkých cílů je v českém prostředí relativně novým tématem a i když je možné inspirovat se zahraničními partnery majícími v této oblasti zkušenosti, přesto je implementace opatření v českém prostředí výzvou. V mediálních výstupech byl často diskutován Izrael (srov. např. Chovanec pro Frekvence 1 15. 10. 2017; Chalupa pro ČRo Plus 13. 9. 2017; Právo 24. 8. 2017: 4), jenž má v ochraně měkkých cílů řadu zkušeností. Ovšem Česká republika má oproti Izraeli naprosto odlišné bezpečnostní prostředí. Izrael čelí úplně jiným podnětům k zavádění bezpečnostních opatření a Česká republika nečelí hrozbě teroristického útoku na každodenní bázi. Na druhou stranu je stále aktivován stupeň jedna ohrožení terorismem⁶⁸, který požaduje určitou úroveň bdělosti.

⁶⁶ Pan Svoboda, vedoucí odboru bezpečnosti a krizového řízení krajského úřadu Plzeňského kraje (2018) a pan Kraus, vedoucí oddělení dotací a projektu Bezpečný kraj krajského úřadu Plzeňského kraje (2018)

⁶⁷ Prvosledová hlídka je hlídka, jež na první pohled vypadá naprosto standardně, ovšem od „normálních“ hlídek se liší tím, že má ve vozidle neustále např. dlouhé zbraně či střelné vesty, a zároveň je jejím úkolem neustále monitorovat měkké cíle. O své činnosti podávají hlášení, která jsou pak sumarizovaně posílána každý týden policejnímu prezidentovi (Tyr 2018; Lidové noviny 24. 5. 2017: 4).

⁶⁸ V České republice došlo k zavedení tzv. stupňů ohrožení terorismem v roce 2016. Nulový stav je ideálním stavem, který je vzhledem k zapojení České republiky do boje proti terorismu v podstatě nedosažitelným cílem. První stupeň ohrožení terorismem se vztahuje k ohrožení České republiky terorismem vyplývající ze situace v zahraničí, přičemž ale není známa žádná hrozba terorismu přímo na území. Druhý stupeň je vyhlášen v případě, že existuje zvýšená pravděpodobnost ohrožení terorismem, ale nejsou známy bližší okolnosti hrozby. Ke třetímu stupni je přistoupeno, když jsou k dispozici informace o chystaném teroristickém útoku na český cíl anebo v případě útoku již proběhnuvšího. Stupně jsou vyhlášované na návrh Společné zpravodajské skupiny Vládou, v případě nebezpečí z prodlení ministrem vnitra (Vláda jej pak na nejbližší schůzi potvrdí anebo zruší) (CTTH 2018b). Podle slov Milana Chovance v Událostech,

O Izraeli se hovoří zejména v intencích možností, jak se od Izraele naučit techniky ochrany měkkých cílů⁶⁹. Hovoří se o standardních postupech, jež jsou v Izraeli využívány – zmiňme např. běžně využívané kamery s detekcí obličejů, policisty, jež se pohybují v civilu mezi občany a hledají náznaky nezvyklého chování či bezpečnostní rámy v nákupních centrech. Jistě je neoddiskutovatelným faktem, že Izrael patří mezi špičky v oblasti bezpečnosti a bezpečnostních technologií. Na druhou stranu ale nelze opomínat bezpečnostní prostředí, ve kterém se vyskytuje, a oproti tomu bezpečnostní prostředí České republiky. Máme potřebu zavádět opatření, jež mají dopady na svobodu jedince? Ono není špatné se vzdělávat a mít přehled o nejnovějších technologiích, je ale na pováženou, zda bychom se měli nechat inspirovat zaváděním izraelských opatření⁷⁰.

Ohrožení terorismem na stupni jedna vyplývá se zahraničně politických závazků České republiky. Vliv událostí u zahraničních partnerů se odráží v přijímání opatření na českém území. Po uběhnutých teroristických útocích je vždy patrný nárůst bezpečnostních opatření, ale i mediální pozornosti. Jmenujme bombový útok po koncertu zpěvačky Ariany Grande v Manchesteru, útok s noži v nákupní zóně v Londýně, nájezd vozidla na berlínský vánoční trh anebo útok na pařížském bulváru Champs-Élysées. Naproti tomu teroristické útoky v jiných zemích mimo země EU anebo NATO reflektovány nejsou. Výjimku tvoří pouze útok v petrohradském metru, který si vysloužil mediální pozornost, ovšem po tomto útoku nedošlo ke zvýšení bezpečnostních opatření, jako k tomu dochází po incidentech ve výše zmíněných státech (srov. např. MF DNES 24. 7. 2017: 2; ČRo Dvojka 4. 5. 2017; ČT1 4. 6. 2017; Právo 4. 4. 2017: 3).

komentářích na České televizi (ČT24 19. 4. 2017) jsou stupně vyhodnocovány zhruba po čtrnácti dnech, nejpozději po měsíci. V případě událostí ve světě se reaguje ihned.

⁶⁹ Milan Chovanec, tehdejší ministr vnitra, pak oceňoval, že se podařilo navázat spolupráci s odborníky z Izraele. Ta spočívá ve vytvoření „speciálního“ týmu české a izraelské policie na výměnu informací a na spolupráci v oblasti kybernetické bezpečnosti a ochrany měkkých cílů (Právo 24. 8. 2017: 16).

⁷⁰ Jiří Soukup (2018) hovořil na semináři o bezpečnosti v EU v Hradci Králové o inspiraci Izraelem. Podle něj je nejvýraznějším aspektem, jímž by se měla Česká republika inspirovat, izraelská připravenost obyvatelstva, jak se mají při incidentu zachovat.

Příkladem zahraničního vlivu jsou i opatření, jež byla aplikována u řetězce obchodních domů Klépierre (obchodní centrum Nový Smíchov, Novodvorská Plaza a Plzeň Plaza). Tyto obchodní domy musely před vchody umístit bloky. Jednalo se o rozhodnutí z vedení společnosti, které má sídlo ve Francii a jež chtělo reagovat na události v Evropě. Na tomto příkladu se i ukazuje zapojení různých aktérů do rozhodování o aplikaci opatření – a to samotných vlastníků měkkých cílů, jejichž participace na opatřeních je čistě dobrovolná. Stát v tomto případě poskytuje pouze poradní roli (srov. např. City DNES 20. 12. 2017: 18; MF DNES 1. 11. 2017: 15).

Nutno říci, že vliv zahraničních incidentů je hlavním spouštěčem nejen k samotné aplikaci opatření, ale i k volbě prostředků na ochranu měkkých cílů. Nejčastěji je hrozba pro měkké cíle spojena s ozbrojeným útočníkem/aktivním střelcem a s použitím automobilu nebo výbušniny – tj. opatření jsou implementována v reakci na události v zahraničí, především pak na útoky tzv. Islámského státu. Na druhou stranu se ale v České republice žádné takové útoky neodehrávají, ale při tom je v občanech podporován strach z muslimů (viz kapitolu 3) anebo je hrozba dávana i do souvislostí s tzv. migrační krizí: „Vůbec nevíme, nejsme schopni, vlastně díky migrační krizi se tady pohybují desítky, možná stovky tisíc lidí, o nichž nevíme vůbec nic.“ (Bohuslav Chalupa pro ČRo Plus 13. 9. 2017). Takováto tvrzení ovšem mohou mít dopad na radikalizaci jak muslimů žijících v České republice, tak i samotných českých občanů, kteří se mohou radikalizovat proti muslimské komunitě.

Z toho vyplývá, že výraznými sekuritizujícími aktéry jsou političtí představitelé, jejichž prohlášení jsou podporována mediální pozorností, která je věnována proběhnuvším teroristickým incidentům. Za významného sekuritizujícího aktéra bych označila především Milana Chovance, který byl v té době čele ministerstva vnitra a byl proto často médií na ochranu měkkých cílů dotazován. Vzhledem k tomu, že je valná část mediálních výstupů zaměřena na Prahu, sehrála v tomto případě roli i primátorka Krnáčová: „Dráždí mě, že náplavka u Rašínova nábřeží není moc chráněna. Chceme zlepšit její zabezpečení,

což ještě projednáme i s Prahou 2. Mohl by tam například být kamerový dohled a mobilní překážky, které se dají rychle odstranit, ale bránily by, aby do lidí vjelo auto.“ (MF DNES 21. 9. 2017: 15).

Kromě politiků se poměrně významnými sekuritizujícími aktéry stali různí bezpečnostní experti či analytici vyjadřující se k otázkám na opatření měkkých cílů. Velmi často pak v tomto kontextu vystupoval Andor Šándor: „Můžeme konstatovat, že přesto, že Velké Británii jsou velká bezpečnostní opatření, vlastně tam ten 4. stupeň nebezpečí před tím 5. nejvyšším, tak došlo k útokům na měkký cíl, což znova potvrzuje, že měkké cíle jsou velmi zranitelné a že jejich ochrana je prostě velmi problematická.“ (Frekvence 1 23. 5. 2017), anebo: „Vy mi to prominete a posluchači asi také. Já jsem napsal teďka příručku, která se jmenuje Jak přežít nejenom teroristický útok a 1. června by měla vyjít. A je tam řada návodů, jak se chovat při, když se dostanete do, do střelby, když jste v blízkosti střelce.“ (ČRo Dvojka 4. 5. 2017). Dále jsou poměrně často oslovováni i pracovníci Soft Targets Protection Institute, což je pracoviště, jež vytvořilo Metodiku na ochranu měkkých cílů (2016) (srov. např. MF DNES 1. 11. 2017: 15; MF DNES 6. 9. 2017: 13).

Implementaci opatření mají pak na starosti majitelé měkkých cílů, příp. jejich správci, kteří nejsou mezi účastníky veřejné debaty. Byrokratický aparát státní správy sehrává v opatřeních na ochranu měkkých cílů dvojí roli. Na jedné straně je správcem hned několika měkkých cílů – jmenujme např. školy⁷¹, nemocnice, ale i veřejná prostranství jako náměstí, na nichž jsou konány často skloňované trhy. Na druhé straně má plnit koordinační a poradní funkci. Ve městě Plzni tato role probíhá např. ve formě spolupráce magistrátu města Plzně s židovskou obcí či obchodními centry a pořadateli různých kulturních a sportovních akcí při implementaci konkrétních opatření (Průša 2018). Na druhou stranu zástupci kraje, s nimiž jsem vedla rozhovor, upozorňovali před nedostatečnou koordinací z úrovně ministerstva vnitra. Podle nich není přesně

⁷¹ Např. v Plzni jsou základní školy spravované magistrátem a střední školy krajem.

vymezeno, jak má koordinační role kraje v oblasti ochrany měkkých cílů vypadat a jakých všech oblastí by se měla dotýkat (Svoboda 2018; Kraus 2018).

Výjimku z byrokratické sféry tvoří památkový ústav, který do veřejné debaty na rozdíl od ostatních vstupuje. Upozorňuje na estetická omezení mechanických zábran, především pak betonových city bloků. Tato mechanická opatření podle nich narušují ráz některých historických památek, a proto jsou proti jejich zavádění (Průša 2018; dále srov. např. MF DNES 3. 2. 2018: 18; City DNES 20. 12. 2017: 18; ČT24 19. 4. 2017). Specifickou roli pak sehrává policie. Často bývá na jednotlivá opatření a situace dotazována, nicméně roli sekuritizujícího aktéra vysloveně nesehrává, i když její role je v ochraně měkkých cílů poměrně obsáhlá. Kromě již několikrát zmiňovaných prvosledových hlídek jsou počty policistů navyšovány v případech různých událostí (např. kulturní a sportovní akce). Policie však měla roli při vytipování měkkých cílů. Byla vytvořena databáze všech měkkých cílů na území České republiky, která obsahuje konkrétní popis měkkého cíle, jeho stavební plány, únikové a přístupové cesty, mapové vrstvy apod. (Tyr 2018; dále srov. např. TV Nova 8. 10. 2017; ČRo Plus 13. 9. 2017).

4. 3. 1. Konkrétní případy implementace

Opatření na ochranu měkkých cílů mají různou podobu. Od mechanických opatření typu různých zábran, přes opatření elektronická jako bezpečnostní kamery či alarmy, po posilování hlídek policie anebo pracovníků bezpečnostních agentur, přičemž je zdůrazňován především preventivní charakter opatření. Jako jeden z důvodů preventivních opatření je uváděno především nedostatečné zabezpečení měkkých cílů. Na následujících řádcích se zaměřím na jednotlivé typy opatření a na jejich různá omezení a na témata, která jsou s opatřeními spojována. Omezení se týkají především dopadů na svobodu jedince, ale jsou i finančního a materiálního charakteru.

Jedněmi z typických preventivních opatření jsou dohledové techniky. Ty jsou nejčastěji skloňovány spolu se zavedením, rozšiřováním anebo modernizací kamerových systémů (srov. např. Veřejná správa 10. 1. 2018: 19; City DNES 20. 12. 2017: 18; MF DNES 6. 9. 2017: 13; MF DNES 22. 10. 2016: 17).

Nově zaváděné kamerové systémy mají být schopné detekce obličeje, poznávacích značek automobilů, ale někdy se uvažuje i o kamerách schopných analýzy chování, resp. zachycujících „podezřelé pohyby“. Nicméně kamerový systém, který je navíc na takovéto úrovni, činí zásahy do svobod jednotlivce. Jednotlivec může být prakticky na každém kroku sledován. „U kamer s vysokým rozlišením a rozpoznáváním vzorců chování je obyvatel Prahy téměř na každém kroku sledován a identifikován. Navíc vzniká obrovské množství citlivých dat, se kterými je potřeba odpovědně a citlivě nakládat,“ říká zastupitel Ondřej Profant z Pirátů (MF DNES 6. 9. 2017: 13).

Kamerové systémy jsou umístovány na frekventovaná místa – jako např. náměstí, metro, vstupy do škol a do obchodních center či v okolí náboženských míst (v České republice především kolem židovských budov), plus se nacházejí i uvnitř budov – typicky v obchodních centrech, či na některých hudebních festivalech (srov. např. MF DNES 5. 6. 2017: 3; ČT1 26. 5. 2017; Retail News 18. 5. 2017: 14). Naopak ale na odlehlých místech, jako jsou např. parkoviště, chybí a dochází tam k majetkově trestné činnosti (MF DNES 6. 9. 2017: 13). Kamerové systémy jsou navíc poměrně finančně nákladné – např. magistrát hlavního města Prahy schválil tendr na nákup kamer za čtyřicet milionů korun a dalších sto devadesát dva milionů korun na technickou podporu (City DNES 20. 12. 2017: 18), samotná Praha 1 pak získala dotaci osmdesát milionů korun (MF DNES 21. 9. 2017)⁷².

Položme si ovšem otázku – co je to „rizikové“ chování? Pakliže kamerové systémy vyhodnocují, co je to „rizikové“ chování, musí být nějak nadefinováno, co znamená chovat se „normálně“. Zde by bylo možné opřít se o Foucaultův koncept biomoci a jejím projevům ve formě biopolitiky. Podle Foucaulta (2009: passim) stát vyvíjí praktiky, jimiž reguluje chování jednotlivců a zajišťuje tak podrobení těla a kontrolu populace. Za jeden z takovýchto nástrojů státní moci

⁷² O rozšiřování kamerových systémů se hovoří i v Plzni. Na náměstí Republiky byla umístěna kamera s detekcí obličeje a analýzou chování, stejně tak byla umístěna i na stadion FC Viktoria Plzeň. Kromě toho jsou inovovány a doplňovány kamerové systémy přes základními školami (Průša 2018).

je pak možné považovat právě i kamerové systémy, které ve své podstatě vyvíjí na populaci neustálý dohled způsobující tlak na to, jak by se jednotlivec měl v dané situaci chovat. „Kamery hrají důležitou roli jednak jako odstrašující prostředek a jednak při zpětném vyhodnocování podezřelého chování v rizikových oblastech,“ říká Zdeněk Kalvach ze Soft Targets Institute (MF DNES 6. 9. 2017: 13). Nejvíce kamer je v Praze nainstalováno na území Prahy 8 – celkem dvě stě dvacet jedna, následuje Praha 1 s šedesáti sedmi kamerami (ibidem).

V souvislosti se zaměřením se na „podezřelé“ chování zmiňme ještě případ využití zařízení na vyhledávání dronů během Mezinárodního filmového festivalu v Karlových Varech. Jednalo se o testovací provoz zařízení pro ochranu měkkých cílů, které bylo v majetku soukromé firmy. Během provozu na festivalu byly lokalizovány celkem čtyři ovladače dronů s tím, že jednou šlo o policejní zkoušku. Ve zbývajících třech případech stihli policisté na místo dorazit jen jednou a ukázalo se, že šlo o dětskou hračku (srov. např. Právo 4. 7. 2017: 3; MF DNES 3. 7. 2017b). Na druhou stranu bylo ale využití tohoto zařízení dáváno i do kontextu s prevencí proti nechtěným paparazzi (MF DNES 3. 7. 2017: 13b).

Dalším z elektronických bezpečnostních opatření zasahujících do svobody jednotlivce zaváděným v souvislosti s ochranou měkkých cílů jsou čipy a karty na vstup. Karty, příp. čipy, nesou informaci o jejich vlastníkovu a kdykoliv chce jejich vlastník vstoupit do objektu, musí se jimi identifikovat. Tím jsou získávána přesná data o jeho pohybu. Čipy a karty jsou zaváděny především u vstupu do školských zařízení (srov. např. ČT1 26. 5. 2017; ČT24 19. 4. 2017; Sdělovací technika 3. 7. 2017: 11), ale objevila se i na některých letních festivalech: „[...] organizátoři [Colours of Ostrava]si ho vlastně naskenují, aby měli přehled o tom, kolik lidí do areálu aktuálně vešlo a kolik z něj vychází.“ (ČRo Plus 20. 7. 2017).

V Plzeňském kraji ale přišel krajský úřad s jiným nápadem, jak zabezpečit vstupy do škol. Podle nich (Kraus 2018; Svoboda 2018) se dají karty a čipy snadno odcizit, což může potenciálnímu útočníkovi, ale i běžnému kriminálníkovi usnadnit vstup do školy. Proto byly na několika středních školách, jejichž je kraj

zřizovatelem, zřízeny čtečky otisků prstů. Nicméně otisky jsou šifrovány a nelze tedy podle jejich databáze přesně určit, jakému studentovi náleží. Před samotným zavedením kraj studenty, popř. jejich rodiče, s problematikou obeznámil a k zavedení požadoval jejich písemný souhlas. Pokud nebyl udělen (což jsou prý na školách případy jednotek), nemusí se při vstupu do školy otiskem prokazovat. Ačkoliv byl získán písemný souhlas a otisky jsou šifrovány, je nyní na dvou středních školách věc řešena Úřadem pro ochranu osobních údajů (ibidem).

O dohledových technikách, zejména pak kamerovém systému, se hovoří i v souvislosti se zaváděním mechanických zábran⁷³. Především pak výsuvných sloupků, jež by měly sloužit příležitostně při podezření, že by se na základě kamerového systému odhalilo nějaké „rizikové“ chování, anebo v případě předem plánovaných akcí, u nichž se předpokládají zvýšená bezpečnostní opatření (např. kulturní a jiné akce) (srov. např. MF DNES 21. 9. 2017: 15; Týden 28. 8. 2017: 18; MF DNES 3. 2. 2018: 18). Výsuvné sloupky jsou jakýmsi ústupkem pro památkový ústav, protože by nebyly vytaženy permanentně a nenarušovaly tak ráz historických památek (srov. např. MF DNES 3. 2. 2018: 18; City DNES 20. 12. 2017: 18). Na druhou stranu však není možné výsuvné sloupky instalovat všude, kde je mechanických zábran zapotřebí. Příkladem budiž náměstí Republiky v Plzni, jež je podsklepené a umístění těchto sloupků není vzhledem k jejich technickým požadavkům proveditelné (Průša 2018).

Kromě toho jsou výsuvné sloupky i finančně nákladné a to nejen vzhledem k jejich samotné instalaci, ale i k jejich údržbě (MF DNES 3. 2. 2018). I proto se často uchyluje k dočasným umístěním betonových (tzv. city) bloků. Na ně si nejvíce stěžuje památkový úřad, protože podle nich právě ony nejvíce narušují historický ráz: „Danou záležitost s námi nikdo nekonzultoval, toto řešení považujeme za krátkodobé, nutné, ale nekoncepční,“ (Jiří Skalický, vedoucí památkového ústavu Prahy pro City DNES 20. 12. 2017: 18). Kromě toho si na ně

⁷³ Např. primátorka Prahy Adriana Krnáčová v tomto kontextu uvádí jako důležitou prioritu zabezpečení Náplavky (MF DNES 21. 9. 2017: 15).

ale např. stěžovala i veřejnost v Praze⁷⁴. Tam, kde není z různých důvodů možné umístit výsuvné sloupky, se o permanentním řešení uvažuje ve formě speciálních laviček či květináčů, jež jsou konstruované jako bezpečnostní prvky. Ovšem i ty se setkávají s kritikou památkového ústavu. Na druhou stranu je však nutné neopomenout omezení, jež mechanické zábrany obecně skýtají. Jejich hlavním účelem je zabránit, aby na místo, kde se koncentruje více lidí, nevjelo vozidlo a nezpůsobilo újmy na zdraví a na životech⁷⁵. Ovšem zátarasy nejsou jednak schopné zastavit jedoucí nákladní vozidlo, ale pokud do nich narazí vozidlo naložené výbušninou, zátarasy přispějí k většímu destrukčnímu účinku. Navíc bývají i špatně rozmístěné – jedná se např. o velké rozestupy mezi nimi (srov. např. MF DNES 3. 2. 2018: 18; MF DNES 1. 11. 2017: 15; MF DNES 14. 10. 2017: 17).

V metodice na ochranu měkkých cílů se hovoří i o zavádění bezpečnostních rámců. Není však přesně nadefinováno, za jakých okolností by k němu mělo dojít⁷⁶. Ovšem kromě toho, že je jejich zavedení finančně a technicky náročné, je zapotřebí i proškolené osoby, jež by rámy obsluhovala. Dalším omezením je pak opět několikrát skloňovaný zásah do svobody jednotlivce – neustálé podrobování se fyzické kontrole. Představíme-li si zavedení bezpečnostních rámců při vstupu do obchodních center, kin, divadel apod. a s tím spojený počet lidí do těchto zařízení vstupujících, je pravděpodobné tvoření dlouhých front, jak se tomu stalo např. v případě zavedení bezpečnostních rámců při vstupu do areálu Pražského hradu (viz níže). Dlouhé a nechráněné fronty se ale stávají dalším měkkým cílem,

⁷⁴ Na to reagovala např. primátorka Prahy Adriana Krnáčová slovy: „Nejsem slepá. Ty zátarasy jsou ohybné a kazí dojem z prostoru. Teď je ale prioritou bezpečnost a jde jen o dočasné, rychlé a levné opatření.“ (Respekt 9. 10. 2017: 32).

⁷⁵ Např. na náměstí Republiky v Plzni jsou betonové zátarasy umístěné proti ulicím vedoucím na náměstí, aby nebylo možné se plně rozjet a na část náměstí, kde se konají akce, vjet (Průša 2018). Na druhou stranu je ale možné vozidlem na náměstí i tak bez problémů vjet a přesto zůstává prostor pro rozjetí automobilu (viz přílohu 5). Vyvstává tedy otázka efektivity těchto mechanických zábran. Na druhou stranu mají dle Průši (2018) alespoň tu výhodu, že na ně magistrát nemusí vynakládat finanční prostředky, protože jsou bezplatně zapůjčované od firmy Berger Bohemia, a. s. a instalovány jsou hasiči, na což magistrát taktéž nemusí poskytovat žádné finance.

⁷⁶ Na rozdíl třeba od britské metodiky věnované čistě na ochranu obchodních center (NaCTSO 2014).

což s sebou přináší i otázku, na kolik je takové bezpečnostní opatření efektivní. Na jednu stranu samotný charakter opatření zasahuje do svobod jednotlivce, na tu druhou ale vytváří další riziko, na jehož zabezpečení je zapotřebí dalšího opatření, např. ve formě bezpečnostních kamer, jež podle řádků výše zase přinášejí zásahy do svobody.

V České republice nejsou ale bezpečnostní rámy nějak zvlášť skloňované téma. Největší pozornosti si získaly po jejich zavedení na Pražském hradě (viz níže), jinak se o jejich zavádění nijak zásadně nehovoří. Zmíněny byly úvahy o nemocnicích a částečně se nad nimi uvažovalo při konání letních festivalů, na druhou stranu ale není z hlediska jejich kapacit možné je implementovat (srov. např. Právo 25. 5. 2017: 3; MF DNES 5. 6. 2017: 3; TV Nova 3. 6. 2017). Za vzor se dává pražská O2 Aréna, především po teroristickém útoku v Manchesteru, jež zavedla bezpečnostní kontroly již dávno – před vstupem se musí projít bezpečnostním rámem a východy hlídá ostraha (srov. např. ČT1 23. 5. 2017; Právo 29. 6. 2017a: 1; Lidové noviny 24. 5. 2017: 4).

Kombinaci různých opatření lze sledovat na případě Pražského hradu. Před vstup do jeho areálu byly zavedeny bezpečnostní rámy, které mají za následek tvorbu dlouhých front, mnohdy až několika hodinových. Řada kritiků, ať už z řad bezpečnostních expertů anebo politiků, upozorňuje na vytvoření dalšího měkkého cíle, jenž je mnohem méně chráněný než vnitřní areál. Proto, aby byly fronty ochráněny, byly instalovány zátarasy. Zátarasy jsou i kolem vstupu do areálu, navíc zabezpečeného posílenými hlídkami. Uvnitř areálu se pak inovuje kamerový systém – zavádí se systém na rozpoznávání tváře a „podezřelých“ pohybů. Opatření vyšla správu Hradu na několik miliónů korun. Na druhou stranu např. podle Zdeňka Kalvacha či Karla Randáka (bývalého ředitele civilní rozvědky) jsou ale opatření nesmyslná, protože nereflektují nebezpečí, která návštěvníkům Pražského hradu hrozí (srov. např. Impuls 23. 5. 2017; MF DNES 24. 4. 2017a: 11; TV Barrandov 4. 4. 2017; ČRo Plus 13. 9. 2017). Kritika však není jen ve vztahu k vytváření nového měkkého cíle, ale i ve vztahu k obyvatelům Prahy, kteří si přes areál Pražského hradu zkracují cestu do zaměstnání.

O tom hovořil např. Bohumil Chalupa, místopředseda sněmovního výboru pro obranu (ČRo Plus 13. 9. 2017), který navrhoval, aby tito obyvatelé měli např. speciální průkazku a speciální průchod, jenž by jim průchod areálem usnadnil: „v těch vstupech udělat průchod, kdy oni právě proto, že mají tuto průkazku, budou mít ten, ten vstup mnohem kratší a méně ztížený, a to je věc ale nějaké diskuse na úrovni teda těch osob, které jsou kompetentní na ochranu, ohradu a řekněme i lidí z úřadu Prahy 1 nebo z magistrátu.“ Takové opatření by ale jen opět zvýšilo sledovací techniky a zapříčinilo omezení svobod jednotlivce.

Na ochranu měkkých cílů se implementují i další opatření, či se jejich zavedení plánuje (jedním z takových je např. zavedení varovného systému přes SMS). Nicméně spolu s obratem pozornosti na měkké cíle začala být podnikána i různá cvičení či školení, o nichž se hovoří hlavně ve spojení se školami, ale konají se i tréninky integrovaného záchranného systému (srov. např. ČT1 22. 3. 2017; TV Nova 17. 10. 2016). Pro školy by také měla být zavedena povinnost bezpečnostních auditů, aby mohly čerpat dotace na zavádění opatření (Svoboda 2018; Kraus 2018; Průša 2018). Ačkoliv se v médiích objevuje i kritika vůči některým opatřením, Bezpečnostní informační služba to podle týdeníku Respekt (9. 10. 2017: 32) oceňuje, protože je podle nich zapotřebí, aby byla veřejnost o této problematice dobře informovaná a byl tak vzbuzen pocit preventivní obrany.

5. Závěr

Vrátíme-li se nyní zpět na začátek k negativnímu pojetí bezpečnosti, vidíme terorismus jako fyzickou hrozbu pro fyzické referenční objekty. V pozitivním pojetí bezpečnosti jej pak spatřujeme i jako abstraktní hrozbu pro lidská práva a svobody, do nichž zasahuje nejen terorismus samotný, ale i opatření proti němu přijímaná. Stanovujeme-li, čím bezpečnost chránit, stanovujeme i čím bezpečnost obětovat – v případě ochrany měkkých cílů se v pozitivním pojetí jedná o obětování bezpečnosti všech občanů, protože přijímaná opatření se dotýkají široké veřejnosti. Političtí představitelé navíc využívají vytváření bezpečnostních opatření k mobilizaci voličovy pozornosti – představují nám nějakou hrozbu, na níž je potřeba nějak reagovat, a zároveň i přicházejí s opatřeními, aby ukázali, že mají zájem hrozbu řešit. Podnikané kroky pak opírají o rétoriku snahy nalézt optimální poměr mezi zajištěním bezpečnosti na jedné straně a na druhé straně o snahu respektovat lidská práva a svobody. Už ze samotného tvrzení je patrné, že vědomě dochází k zasahování do lidských práv a svobod, přičemž je to ospravedlňováno zajišťováním bezpečnosti proti teroristům. Přijímaná opatření pak ale neslouží jen „obraně“ proti terorismu, ale mají dopady především na běžnou kriminalitu. Jaké jsou však odpovědi na otázky stanovené na začátku práce (shrnuť v tabulce 6)?

Jak je teroristická hrozba v České republice definována? A jak se vyvíjelo hodnocení hrozeb? Teroristická hrozba je v České republice spjata především s jejími závazky vyplývajícími z členství v OSN, NATO a EU. Po roce 2001 byla znatelná deklaráce ochoty České republiky participovat v boji proti mezinárodnímu terorismu spolu s jejími partnery v mezinárodním společenství. Vypadalo to, jakoby pro Českou republiku nebyl terorismus novým tématem, nicméně po roce 2001 se terorismus stal jednou z bezpečnostních priorit. Od roku 2001 je pak teroristická hrozba v České republice spjata především z hrozbou islámského radikalismu – teroristické sítě Al Kajda, s tím že spolu se zvyšující se aktivitou tzv. Islámského státu spojenou s upadající Al Kajdou začíná být pozornost zaměřována především na něj. Aktivity tzv. Islámského státu jsou

charakteristické změnou modu operandi směrem k „menším“ a méně technicky náročným útokům, jako např. využití vozidla a najetí na místo plné lidí. S obratem jednání teroristů dochází i k obratu v referenčních objektech – pozornost je věnována měkkým cílům. Tento posun znamená odklon od ochrany objektů jako takových směrem k lidským jedincům a je způsoben zejména zahraniční situací u partnerů.

Jaké jsou pak klíčové prvky a témata spojená s teroristickou hrozbou? V souvislosti s teroristickou hrozbou jsou nejčastěji skloňované způsoby útoků a spolu s tím pak dochází k nastavení klíčových prvků teroristické hrozby. Hrozba terorismu začala být spojována s materiálními objekty, tj. najednou se nebezpečnými stávají opuštěná zavazadla či tašky anebo „podezřelá“ vozidla. Stejně tak jsou ale sledováni i jedinci projevující jakési „podezřelé“ chování. Co je to ale naopak „nepodezřelé“, „normální“ chování? Nelze přesně definovat „normální“ chování či „normálně“ se pohybující vozidlo. Začínáme se zaměřovat na nějaké nestandardní nerutinizované prvky chování, jež nějakým způsobem vybočují naučené „normálnosti“. Bojíme se nestandardního chování, opuštěných zavazadel či na letištích tekutin lahví s tekutinami s objemem vyšším než je sto mililitrů. Od 11. září 2001 a i se současnou hrozbou teroristických útoků především ze strany tzv. Islámského státu je terorismus spojován s islámem⁷⁷, čehož někteří političtí představitelé zneužívají a sekuritizují islám jako takový. S ochranou měkkých cílů přichází i zdůrazňování připravenosti občanů na incident, a v České republice došlo i k zanesení tématu potřeby změny ústavního zákona, aby mohly občane využívat zbraně, kteří jsou jejich legálními držiteli (s tím je spojena i rétorika o jakémsi postavení se proti EU a její nové směrnici o držení zbraní). Sekuritizována je i současná migrační vlna, skloňována jako tzv. migrační krize, v níž se podle některých mohou ukrývat teroristé. Na uprchlíky před válečným konfliktem se ukazuje jako na masu, v níž číhají radikálové.

⁷⁷ Islám je některými uváděn do spojitosti s původem teroristické hrozby. Naopak judaismus je jedině náboženství explicitně zmiňované jako cíl teroristické hrozby.

Kdo je významný při definování problému? Jací jsou sekuritizující aktéři? Při definování problému jsou významní především političtí představitelé, jež se snaží o získání voličovy pozornosti. Jejich aktivity pak doplňují média, která s nimi problematiku diskutují. Ta do diskuzí zvou i různé bezpečnostní analytiky a experty, kteří celkový obraz dotvářejí. Nejde však jen o řečové akty, ale i o konkrétní praktiky byrokratů, majitelů či správců měkkých cílů a jejich zaměstnanců. Protože v konečném důsledku jsou to právě oni, co dávají opatřením jejich finální podobu a s jejichž aktivitami je politika převáděna do praxe. Vezmeme-li v potaz, že jedním ze způsobů teroristů, jak naplňovat své cíle, je využívání strachu, pak někteří političtí aktéři čerpající politické body ze strachu vyvolaném ve společnosti, přispívají svým způsobem teroristům v jejich kampani. Ze současné doby jmenujme např. Svobodu a přímou demokracii Tomia Okamury, prezidenta Miloše Zemana, ale i třeba Milana Chovance. Nicméně tím, že využívají strachu ve společnosti a určitým způsobem jej přiživují, naopak vytvářejí problémy nové, jakými jsou např. nárůst radikalismu a extremismu (a to je jedním z důvodů, proč je terorismus označován jako hybridní hrozba). Strach ve společnosti je však podtrhován i pozorností médií, u nichž lze zaznamenat zvýšenou pozornost vždy po nějakém teroristickém incidentu proběhnuvším u zahraničních partnerů.

Jakým způsobem byla opatření legitimizována? Přijímaná opatření jsou legitimizována snahou zajistit bezpečnost občanů před možným teroristickým útokem. Za příklady jsou uváděny teroristické útoky v zahraničí a „jistá“ potřeba implementovat opatření i na našem území, protože hrozba terorismu je všudypřítomná a „vzhledem k zapojení státu do současné fáze protiteroristického úsilí a v souvislosti se členstvím země v Evropské unii a Severoatlantické alianci [...je nutné] případná rizika nepodceňovat a odpovídajícím způsobem se na ně připravovat.“ (MV ČR 2016). Vliv vývoje situace u zahraničních partnerů je při legitimizování implementace různých opatření zásadní. Objevuje se i případ Izraele a snaha ukázat jeho „vyspělost“ v implementaci obdobných opatření a úvahy o inspirování se jimi na našem území. K legitimizačnímu prvku zahraničního vlivu se ale přidává i prvek incidentů, jež se staly v České republice.

V České republice nebyl doposud jako teroristický čin klasifikován žádný z nich, byť k tomu některé směřovaly (např. akce Fénix, útok ve Žďáře nad Sázavou či Uherském Brodě). Na tyto události je poukazováno jako na případy, jejichž opakování by se mělo zamezit právě mimo jiné i díky implementaci opatření na ochranu měkkých cílů.

Jaký dopad mají protiteroristická opatření na jedince? Nejen opatření na ochranu měkkých cílů, ale protiteroristická opatření obecně zasahují do lidských práv a svobod. Jsou tak vytvářeny neliberální praktiky uvnitř samotného liberalismu. Ať už se jedná o vytváření výjimečných podmínek vůči různým skupinám (v českém prostředí se ve spojení s teroristickou hrozbou jedná především o žadatele o azyl a imigranty z tzv. rizikových zemí spolu se sekuritizováním islámu), tak ale nelze opomenout vytváření různých mechanismů nátlaku a dozoru. Ty jsou spojené hlavně s technologickými nástroji, jakými jsou např. kamerové systémy, bezpečnostní rámy nebo různá přístupová povolení (karty, čipy, otisky prstů). Zde sehraávají poměrně významnou roli byrokraté, protože jsou to právě oni, kdo mají rutinní přístup k těmto mechanismům nátlaku.

Jaká jsou materiální a finanční omezení daných opatření? Implementace nových opatření s sebou přináší potřebu nemalých investic, stejně tak jako řadu nedostatků státu. Obecně by se tato omezení dala shrnout pod hlavičku jeho omezených kapacit. Prvním z problémů je nepřipravenost státních institucí. Zavádění opatření na ochranu měkkých cílů ukazuje, že ministerstva prozatím nemají tuto problematiku zavedenou ve svých činnostech, což je potřeba změnit. Stejně tak jako zahrnout do jejich rozpočtu i správu dotačních programů na jednotlivá opatření. Kromě financí ale stát není sám o sobě schopen zajistit i personální zajištění implementace opatření a proto je přesunuta na jejich majitele, popř. správce (a to částečně i po finanční stránce). Navíc zavádění některých opatření ukazuje, že ochrana jednoho měkkého cíle zároveň může přinést potřebu chránit jiný měkký cíl, jak je vidět na příkladu Pražského hradu. Protichůdnost opatření je vidět i u betonových zátarasů, kdy po nárazu do nich může dojít k ještě většímu destrukčnímu účinku, než kdyby umístěny nebyly.

Ochrana měkkých cílů začala být zaváděna v reakci na teroristické útoky proběhnuvší u zahraničních partnerů, přičemž v České republice je zaznamenanatelný skokový nárůst pozornosti na jejich ochranu v roce 2016 po schválení Auditů národní bezpečnosti (2016) Vládou. V České republice však nedochází k teroristickým útokům obdobným těm v zahraničí – tedy kde je jejich původcem tzv. Islámský stát. Přesto je však hrozba teroristického útoku ze strany tzv. Islámského státu skloňována a ve jménu jejímu čelení se zavádějí opatření na ochranu měkkých cílů. Bráníme se tedy proti hrozbě, která vyplývá z našich zahraničních závazků, protože právě kvůli nim bychom se mohli stát terčem teroristických útoků. Tak jako byl terorismus sekuritizován po 11. září přihlášením se ke spojencům, je i ochrana měkkých cílů důsledkem spojení. Na druhou stranu se jen jakoby mimochodem zmiňují incidenty z České republiky.

Ve jménu boje proti terorismu jsme ochotni přistupovat na zvyšující se dohledové a nátlakové mechanismy a tím si necháváme zasahovat do svých práv a svobod, přičemž u nás nedochází k teroristickým útokům jako v zahraničí. Otázkou ale je, kam až jsme ochotni tyto zásahy tolerovat. Je omezování lidských práv a svobod cestou k bezpečnosti? Pokud bychom bezpečnost chápali pouze v jejím negativním pojetí, pak bychom všemožnými opatřeními bezpečnosti dosáhnout mohli, protože by byla aplikována řada opatření na předcházení a čelení hrozbám. Kam by se ale poděla naše svoboda a naše práva, o něž jsme dlouhá léta bojovali? V pozitivním pojetí bezpečnosti je naopak bezpečnost spojena s lidskou emancipací – se zaváděním všemožných opatření zasahujících do lidských práv a svobod o emancipaci přicházíme a tím i o naši bezpečnost. Ovšem nelze se přiklonit ani k jednomu z pojetí – bezpečnost by neměla být přisuzována extrémům, ale měla by být o hledání kompromisů. Nehledat rovnováhu mezi bezpečnostními opatřeními a zasahováním do lidských práv a svobod, ale hledat situace, kdy je skutečně nezbytné opatření zavádět a zároveň si u nich přiznat, že tato opatření zasahují do lidských práv a svobod, protože právě ony zásahy jsou každému bezpečnostnímu opatření vlastní. Bojem proti terorismu se ale začaly rámovat i jiné problémy každodenního života a žít ve světě výjimečných opatření se stává běžnou záležitostí.

Tabulka 6: Shrnutí odpovědí na výzkumné otázky

Cíl: sekuritizace terorismu v České republice: (ne)liberální opatření?	
Jak je teroristická hrozba v České republice definována? Jak se vyvíjelo hodnocení hrozeb?	Spjata se zahraničními závazky a hrozbou islámského terorismu. Postupně dochází k přesunu pozornosti na zajištění bezpečnosti měkkých cílů (především v souvislosti s aktivitami tzv. Islámského státu)
Jaké jsou klíčové prvky a témata s ní spojená?	Spojování hrozby s materiálními předměty, sledovací techniky, „podezřelé“ chování, islám, současná migrační vlna, různé legislativní kroky (např. novela zákona o bezpečnostních agenturách, novela ústavního zákona o bezpečnosti státu)
Kdo je významný při definování problému? Jací byli sekuritizující aktéři?	Politici aktéři, média, byrokraté, bezpečnostní experti a analytici
Jakým způsobem byla opatření legitimizována?	Potřeba zavádět opatření na zajištění bezpečnosti, protože u zahraničních partnerů dochází k teroristickým útokům, Česká republika by je měla následovat, protože se zde sice teroristické útoky nestaly, ale je zde zkušenost s jinými typy útoků.
Jaký dopad mají protiteroristická opatření na jedince?	Dohledové a nátlakové mechanismy, zásahy do lidských práv a svobod, exkluze některých skupin ve společnosti, vytváření výjimečných podmínek
Jaká jsou materiální a finanční omezení protiteroristických opatření?	Nedostatečná kapacita státních institucí – nedostatek personálu, nový výdaj pro různé resorty (nezahrnuto v rozpočtovém rámci). Nemalé finanční náklady na implementaci, protichůdnost některých opatření, nemožnost jejich implementace (kritika státního památkového ústavu, technické překážky).

6. Seznam pramenů a literatury

- Aradau, C. – Coward, M. – Herschinger, E. – Owen, D. T. – Voelkner, N. (2015). Discourse/materiality. In: Aradau, C. – Huysmans, J. – Neal, A. – Voelkner, N., *Critical security methods. New frameworks for analysis* (New York: Routledge), s. 57–80.
- Aradau, C. – Huysmans, J. – Neal, A. – Voelkner, N. (2015). Introducing critical security methods. In: Aradau, C. – Huysmans, J. – Neal, A. – Voelkner, N., *Critical security methods. New frameworks for analysis* (New York: Routledge), s. 1–19.
- Audit národní bezpečnosti* (2016).
- Auerbach, C. – Silverstein, L. B. (2003). *Qualitative Data: An Introduction to Coding and Analysis* (New York: New York University Press).
- Bezpečnostní standardy pro pořadatele sportovních, kulturních a společenských akcí* (2017)
- Bigo, D. – Guild, E. (2009). [audiovizuální záznam] *Mapping the limits of freedom: EU borders (2/7)* (<https://www.youtube.com/watch?v=Nj3RFwC9nf4>, 5. 3. 2018).
- Bigo, D. – Tsoukala, A. (2008). Understanding (in)security. In: Bigo, D. – Tsoukala, A., *Terror, Insecurity and Liberty. Illiberal practices of liberal regimes after 9/11* (New York: Routledge), s. 1–9.
- Bigo, D. (2008). Globalized (in)security: the field and the ban-opticon. In: Bigo, D. – Tsoukala, A., *Terror, Insecurity and Liberty. Illiberal practices of liberal regimes after 9/11* (New York: Routledge), s. 10–48.
- Bigo, D. (2010). Delivering Liberty and Security? The Reframing of Freedom When Associated with Security. In: Bigo, D. – Carrera, S. – Guild, E. – Walker, R., *Europe's 21st Century Challenge. Delivering Liberty* (London: Ashgate), s. 388–420.
- Bigo, D. (2014). Security: Encounters, Misunderstanding and Possible Collaborations. In: Maguire, M. – Frois, C. – Zurawski, N., *The Anthropology of*

Security. Perspectives from the Frontline of Policing, Counter-terrorism and Border Control (London: Pluto Press), s. 189–202.

Bonditti, P. – Neal, A. – Opitz, S. – Zebrowski, Ch. (2015). Genealogy. In: Aradau, C. – Huysmans, J. – Neal, A. – Voelkner, N., *Critical security methods. New frameworks for analysis* (New York: Routledge), s. 159–183.

Bonditti, P. (2017). Violence and the Modern International: An Archaeology of Terrorism. In: Bonditti, P. – Bigo, D. – Gros, F., *Foucault and the Modern International Silences and Legacies for the Study of World Politics* (New York: Palgrave Macmillan), s. 155–171.

Booth, K. (2008). *Theory of World Security* (Cambridge: Cambridge University Press).

Buzan, B. – Weaver, O. – de Wilde, J. (2005). *Bezpečnost. Nový rámec pro analýzu* (Brno: Barrister & Principal).

CTHH (2018a). *Trestněprávní úprava*

(<http://www.mvcr.cz/cthh/clanek/trestnepravni-uprava.aspx>, 8. 1. 2018).

CTHH (2018b). *Stupně ohrožení terorismem*

(<http://www.mvcr.cz/cthh/clanek/stupne-ohrozeni-terorismem.aspx>, 15. 3. 2017).

CTHH (nedatováno). *Brožura 10 principů zodolnění měkkého cíle.*

ČRo (2017). *Čech, který se chtěl přidat k Islámskému státu, půjde do vězení na šest let* (https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/cech-ktery-se-chtel-pridat-k-islamskemu-statu-pujde-do-vezeni-na-sest-let_1705091142_dbr, 15. 4. 2018).

Daniel, J. – Rychnovská, D. (2015). Mezinárodní politická sociologie: výzkum praxe bezpečnosti. *Mezinárodní vztahy* 50 (1), s. 26–45.

Foucault, M. (1999). *Dějiny sexuality I. – Vůle k vědě* (Praha: Herrmann & synové).

Foucault, M. (2000). *Dohlížet a trestat: kniha o zrodu vězení* (Praha: Dauphin).

Foucault, M. (2009). *Zrození biopolitiky: kurz na Collège de France (1978-1979)* (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury).

Hendl, J. (2008). *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace* (Praha: Portál).

iDnes.cz (2015). *Bylo to za hranou. Zeman s Konvičkou na pódiu zaskočil ministry* (https://zpravy.idnes.cz/bylo-to-za-hranou-zeman-spolu-s-konvickou-zaskocil-ceske-ministry-10c-/domaci.aspx?c=A151120_120004_domaci_kop, 6. 6. 2017).

KAP FF ZČU (2012). *Formální náležitosti studentských textů na Katedře politologie a mezinárodních vztahů ZČU v Plzni* (<https://kap.zcu.cz/export/sites/ffkap/files/opory/Formalni-nalezitosti-textu-2012.pdf>, 25. 2. 2017).

Koncepce ochrany měkkých cílů pro roky 2017-2020 (2017).

Kraus, I. (2018). [ústní sdělení] 17. 4. 2018 (vedoucí oddělení dotací a projektu Bezpečný kraj krajského úřadu Plzeňského kraje).

Krippendorff, K. (2004). *Content Analysis. An Introduction to Its Methodology* (London: SAGE Publications).

Kubeša, M. – Spišák, J. (2011). *Hybridní hrozby a vývoj nové operační koncepce NATO* (<http://www.obranaastrategie.cz/cs/aktualni-cislo-2-2011/clanky/hybridni-hrozby-a-vyvoj-nove-operacni-koncepce-nato.html#.Wtxs4siFNPY>, 15. 4. 2018).

Kupka, P. – Walach, V. (2013). Výjimečný stav, dispozitiv, emancipace: konceptualizace bezpečnosti Kodaňské, Pařížské a Aberystwythské školy. In: *Bezpečnostné fórum 2013. I. sväzok* (Banská Bystrica: Fakulta politických vied a mezinárodných vztahov UMB), s. 218–224.

Legislativní návrhy v oblasti vnitřní bezpečnosti (2016).

Lidové noviny (2016). *Konvička se ukázal jako magor, zhodnotil Zeman ,show‘ na Staroměstském náměstí* (https://www.lidovky.cz/konvicka-se-ukazal-jako-magor-s-kritikou-islamou-souhlasim-rekl-zeman-1iy-/zpravy-domov.aspx?c=A160828_181056_ln_domov_jko, 6. 6. 2017).

Lidové noviny (2018). *Teror po česku: muž podle policie nechal srazit vlaky se stromy, aby se Češi báli muslimů. Je ve vazbě* (https://www.lidovky.cz/teror-po-cesku-muz-nechal-srazit-vlaky-se-stromy-aby-se-cesi-bali-muslimu-je-ve-vazbe-gmw-/zpravy-domov.aspx?c=A180227_123703_ln_domov_jho, 18. 3. 2018).

Mareš, M. (2005). *Terorismus v ČR* (Brno: Centrum strategických studií).

MAXQDA (nedatováno). *Profesionální program pro kvalitativní analýzu dat – MAXQDA* (<https://www.maxqda.com/lang/informations-in-czech>, 14. 3. 2018).

Mayring, P. (2004). Qualitative Content Analysis. In: Flick, U. – von Kardorff, E. – Steinke, I., *A Companion to Qualitative Research* (London: SAGE Publications), s. 266–269).

Metodika – Základy ochrany měkkých cílů (2016).

MV ČR (2016). *Bezpečnostní hrozby. Terorismus* (<http://www.mvcr.cz/clanek/bezpecnostni-hrozby-337414.aspx>, 7. 3. 2017).

MV ČR (2018a). *Dokumenty* (<http://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-454055.aspx>, 14. 3. 2018).

MV ČR (2018b). *Odbor bezpečnostní politiky* (<http://www.mvcr.cz/clanek/odbor-bezpecnostni-politiky-a-prevence-kriminality.aspx>, 14. 3. 2018).

MV ČR (2018c). *FAQ* (<http://www.mvcr.cz/cthh/clanek/specialni-dokumenty-faq.aspx>, 14. 3. 2018).

MV ČR (2018d). *Vybraná ustanovení Trestního zákona, vztahující se k problematice terorismu* (<http://www.mvcr.cz/clanek/vybrana-ustanoveni-trestniho-zakona-vztahujici-se-k-problematice-terorismu.aspx>, 14. 3. 2018).

MV ČR (2018e). *Aktuality. Audit národní bezpečnosti* (<http://www.mvcr.cz/cthh/clanek/audit-narodni-bezpecnosti.aspx>, 18. 3. 2017).

MV ČR (2018f). *Terorismus a jeho projevy v někdejším Československu a dnešní České republice* (<http://www.mvcr.cz/clanek/terorismus-a-jeho-projevy-v-nekdejsim-ceskoslovensku-a-dnesni-ceske-republice.aspx>, 18. 3. 2018).

MV ČR (2018g). *Co jsou hybridní hrozby* (<http://www.mvcr.cz/cthh/clanek/co-jsou-hybridni-hrozby.aspx>, 18. 3. 2018).

MV ČR (2018h). *Měkké cíle* (<http://www.mvcr.cz/cthh/clanek/mekke-cile-mekke-cile.aspx>, 15. 3. 2018).

MZV Litvy (2001). *Statement of the Vilnius Group* (<http://www.urm.lt/default/en/news/statement-of-the-vilnius-group>, 20. 3. 2018).

NaCTSO (2014). *Counter Terrorism Protective Security Advice for Shopping Centres*

(https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/375143/Shopping_Centres_Reviewed.pdf, 18. 3. 2018).

Národní akční plán boje proti terorismu (2002).

Národní akční plán boje proti terorismu (2003).

Národní akční plán boje proti terorismu (2005).

Národní akční plán boje proti terorismu (2007).

Návrh opatření ke zvýšení bezpečnosti na mezinárodních letištích v ČR (2016).

Novotná, K. (2017). *Advokát 'českých teroristů': jako jediný důkaz nemůže nikdy obstát výpověď utajeného svědka* (https://www.irozhlas.cz/zpravodomov/advokat-ceskych-teroristu-jako-jediny-dukaz-nemuze-nikdy-obstat-vypoved_1709280600_kno, 15. 4. 2018).

Pavlíček, J. (2017). [ústní sdělení] 1. 12. 2017 (ředitel protiteroristického odboru BIS).

Průša, A. (2018). [ústní sdělení] 12. 4. 2018 (vedoucí odboru bezpečnosti, prevence kriminality a krizového řízení města Plzně).

Rosůlek, P. – Zahradník, L. (2017). Islamofobní diskurz v České republice a programová východiska českých politických stran v době „migrační krize“. In: Rosůlek, P. a kol., *Sondy do studia (o) islámu v období „migrační krize“* (Plzeň: Dokořán), s. 70–108.

Rosůlek, P. (2017). Čeští zpěváci a kritika islámu na Facebooku (2015 – 2017). In: Rosůlek, P. a kol., *Sondy do studia (o) islámu v období „migrační krize“* (Plzeň: Dokořán), s. 172–213.

Rotschild, E. (1995). What Is Security?. *Daedalus* 124 (3), s. 53–98.

Senát ČR (2001). *11. září 2001, Mgr. Květoslava Kozáková, tisková tajemnice Kanceláře Senátu*

(http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/webNahled?id_doc=50278&id_var=42665, 5. 3. 2018).

Soukup, J. (2017). [ústní sdělení] 1. 12. 2017 (bezpečnostní specialista s výcvikem v Izraeli).

SSI Group (2017). *Pracovníci ostrahy čelí stále větší agresivitě* (<https://www.ssi.cz/tema-pracovnici-ostrahy-celi-stale-vetsi-agresivite/>, 20. 3. 2018).

Strategie České republiky pro boj s terorismem (2010).

Strategie České republiky pro boj s terorismem (2013).

Strauss, A. – Corbinová, J. (1999). *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie* (Brno: Sdružení podané ruce).

Svoboda, R. (2018). [ústní sdělení] 17. 4. 2018 (vedoucí odboru bezpečnosti a krizového řízení krajského úřadu Plzeňského kraje).

Szántó, J. – Halfar, M. (2017). [audiovizuální záznam] *Vzestup a pád Islámského státu* (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/2337202-unikatni-dokument-vzestup-a-pad-islamskeho-statu>, 25. 12. 2017).

The Guardian (2001). *Text of George Bush's speech* (<https://www.theguardian.com/world/2001/sep/21/september11.usa13>, 8. 2. 2018).

Tilly, Ch. (2004). Terror, Terrorism, Terrorists. *Sociological Theory* 22 (1), s. 5–13.

Tsoukala, A. (2008). Defining the terrorist threat in the post-September 11 era. In: Bigo, D. – Tsoukala, A., *Terror, Insecurity and Liberty. Illiberal practices of liberal regimes after 9/11* (New York: Routledge), s. 49–99.

Tyr, R. (2018). [ústní sdělení] 17. 4. 2018 (vrchní komisař oddělení krizového řízení krajského ředitelství Policie České republiky).

Vláda ČR (2005). *Usnesení vlády ČR č. 54* (<https://www.vlada.cz/assets/ppov/brs/cinnost/zaznamy-z-jednani/usn-54.pdf>, 22. 3. 2018).

Vláda ČR (2006). *Usnesení Vlády č. 1060* (https://albatros.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/9d960a7bf947adf0c1256c8a00755e91/d93d0ff32f9846dac12571e8004b2b82?OpenDocument, 22. 3. 2018).

Walach, V. (nedatováno). *Co znamená zkoumat bezpečnost kriticky? Utopický realista v sociálně vyloučené lokalitě*

(https://www.academia.edu/3352090/Co_znamen%C3%A1_zkoumat_bezpe%C4%8Dnost_kriticky_Utopick%C3%BD_realista_v_soci%C3%A1ln%C4%9B_vylou%C4%8Den%C3%A9_lokalit%C4%9B, 29. 1. 2017).

Záhora, J. (2014). Špeciálne vyšetrovacie techniky na odhaľovanie a vyšetrovanie terorizmu verzus ochrana ľudských práv. In: Ivor, J. (ed.), *Spoločnosť proti terorizmu* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 194–216.

Mediální korpus

A2 (20.12.2017). *Politika krutosti*, s. 25.

Aha! (24.5.2017). *S vodou se dál nesmělo, S BOMBOU ANO!*, s. 10.

Blesk (10.1.2018). *VOLEBNÍ TAHÁK VOLEBNÍ*, s. 1.

Blesk (13.4.2017). *Velikonoce se samopaly*, s. 5.

Blesk (25.7.2017). *Kvůli suchu zdraží vodné i stočné?*, s. 2.

Blesk (3.8.2016). *Já zbraň mám!*, s. 4.

City DNES (20.12.2017). *Rok slídících kamer a betonových bloků*, s. 18.

Computer (18.11.2016). *Otevřená data se objevují v zákoně*, s. 138.

Computer (23.2.2017). *CTHH: Cenzura, nebo nástroj osvěty?*, s. 22.

ČRo Dvojka (28.11.2017). *Jak to vidí. Bezpečnostní politika Evropské unie.*

ČRo Dvojka (28.12.2017). *Jak to vidí. Jak to vidí Andor Šándor.*

ČRo Dvojka (4.5.2017). *Jak to vidí. Jak to vidí Andor Šándor.*

ČRo Dvojka (6.1.2014). *Jak to vidí. Jak to vidí Ivan Hoffman, komentátor.*

ČRo Plus (10.5.2016). *Den podle... . Vláda chce posílit bezpečnost na pražském Letišti Václava Havla na maximální standardy.*

ČRo Plus (11.1.2014). *Názory a argumenty. Zajímavé souvislosti ze Soči.*

ČRo Plus (12.10.2017). *Radioforum. Bezpečnostní zátarasy v historických centrech měst.*

ČRo Plus (13.4.2017). *Radioforum. Bezpečnostní opatření během Velikonoc.*

ČRo Plus (13.9.2017). *Pro a proti. Správa Pražského hradu plánuje další investice do bezpečnostních opatření.*

ČRo Plus (14.1.2016). *Den podle....Organizace takzvaného Islámského státu zaútočila tentokrát v nejlidnatější muslimské zemi.*

ČRo Plus (15.9.2016). *Den v 60minutach. Ochrana měkkých cílů před terorismem.*

ČRo Plus (16.1.2014). *Názory a argumenty. Vztahy mezi ČR a palestinskou samosprávou se opět vyhrotily.*

ČRo Plus (19.8.2016). *Názory a argumenty. Zeman najel na politiku strachu.*

ČRo Plus (2.1.2017). *Den v 60minutach. Atentát v Istanbulu.*

ČRo Plus (20.7.2016). *Interview Plus. Rozhovor s velvyslancem Andrew Schapirem.*

ČRo Plus (20.7.2017). *Den podle.... Ostravský festival Colours pokračuje.*

ČRo Plus (21.1.2015). *Názory a argumenty. Češi a islámský terorismus.*

ČRo Plus (22.3.2016a). *Den podle.... Teroristické útoky na bruselském letišti a v metru si vyžádaly nejméně čtyřiatřicet mrtvých.*

ČRo Plus (22.3.2016b). *Radiofórum. Teroristický útok v Bruselu.*

ČRo Plus (22.3.2017). *Den v 60minutach. Zákaz elektronických zařízení v kabinách letadel.*

ČRo Plus (23.5.2017). *Den v 60minutach. Teroristický útok v Manchesteru.*

ČRo Plus (24.5.2017). *Zprávy. V Česku v této chvíli není nutné zvyšovat stupeň ohrožení.*

ČRo Plus (25.5.2017). *Interview Plus. Ondřej Ditrych host Interview Plus.*

ČRo Plus (27.9.2016). *Názory a argumenty. Do Čech zavítala novinářská legenda Seymour Hersh.*

ČRo Plus (5.5.2017). *Názory a argumenty. Militarizace našich životů.*

ČRo Radiožurnál (10.6.2015). *Ozvěny dne – publicistika. V egyptském Karnaku zaútočili atentátníci.*

ČRo Radiožurnál (11.1.2017). *Ozvěny dne – publicistika. V ČR se nachází podezřelý ze spolupráce s teroristy.*

ČRo Radiožurnál (12.1.2016). *Ozvěny dne – publicistika. Sebevražedný pumový útok v Istanbulu.*

ČRo Radiožurnál (15.9.2016). *Ozvěny dne – publicistika. Teroristé se v Česku pokoušeli nakoupit outdoorové vybavení do bojů.*

ČRo Radiožurnál (16.11.2016). *Host radiožurnálu. Rozhovor s Oldřichem Martinů.*

ČRo Radiožurnál (19.3.2015). *Ozvěny dne – publicistika. Tuniské úřady pátrají po útočnících.*

ČRo Radiožurnál (19.4.2017). *Ozvěny dne – publicistika. Jak chce vláda přispět k větší ochraně takzvaných měkkých cílů před teroristickými útoky?.*

ČRo Radiožurnál (20.12.2016). *Ozvěny dne – publicistika. Útoky v Berlíně a jejich dopad na ČR.*

ČRo Radiožurnál (20.7.2016). *Zprávy. V Evropě loni zemřelo při teroristických útocích o asi 97 procent víc lidí.*

ČRo Radiožurnál (21.12.2016). *Ozvěny dne – publicistika. Ochrana veřejného prostranství před útoky.*

ČRo Radiožurnál (21.8.2017). *Ozvěny dne – publicistika. Po celé Evropě pátrá policie po Maročanovi Younesovi Abouyaaqoubovi.*

ČRo Radiožurnál (23.11.2015). *Host radiožurnálu. Rozhovor s Karlem Randákem.*

ČRo Radiožurnál (23.5.2017a). *Ozvěny dne – publicistika. Británie po teroristickém útoku.*

ČRo Radiožurnál (23.5.2017b). *Ozvěny dne – publicistika. Události v Manchesteru jsou v Británii nejhorším teroristickým útokem od 7. července 2007.*

ČRo Radiožurnál (26.6.2015). *Ozvěny dne – publicistika. Teroristické útoky.*

ČRo Radiožurnál (26.9.2014). *Ozvěny dne – publicistika. Hrozí metru ve Spojených státech a v Paříži teroristické útoky?.*

ČRo Radiožurnál (27.7.2016). *Ozvěny dne – publicistika. Novela trestního zákoníku.*

ČRo Radiožurnál (4.8.2016a). *Ozvěny dne – publicistika. Plán bezpečnostních složek na ochranu měkkých cílů.*

ČRo Radiožurnál (4.8.2016b). *Ozvěny dne – publicistika. Přísnější kontroly u hranic s Německem.*

ČRo Radiožurnál (5.6.2017). *Ozvěny dne – publicistika. Vyšetřování britské policie útoku v Londýně.*

ČRo Radiožurnál (6.1.2017). *Zprávy. Bezpečnostní opatření na většině území Česka končí.*

ČT 1 (10.1.2017). *Události. Ministr Chovanec u prezidenta.*

ČT 1 (12.1.2016). *Události. Teroristický útok v Istanbulu.*

ČT 1 (12.4.2017). *Události. Do ulic se o Velikonocích vrátí policisté se samopaly.*

ČT 1 (15.7.2016). *Události. Zvýšený dohled kvůli útoku.*

ČT 1 (15.9.2016a). *Události v regionech – Brno. Mezinárodní konference v Praze.*

ČT 1 (15.9.2016b). *Události. Na cvičení speciálních sil.*

ČT 1 (15.9.2016c). *Zprávy ve 12. Konference o ochraně měkkých cílů.*

ČT 1 (19.4.2017). *Události. Plány na protiteroristické opatření.*

ČT 1 (19.8.2016). *Události v regionech – Brno. Bezpečnost na Velké ceně.*

ČT 1 (2.1.2017). *Události. Bezpečnostní opatření v Česku.*

ČT 1 (20.12.2016). *Zprávy ve 12. Češi zřejmě mezi oběťmi v Berlíně nejsou.*

ČT 1 (20.4.2017). *Máte slovo. Soukromí a ochrana před terorismem.*

ČT 1 (21.12.2016). *Události v regionech – Brno. Bezpečnostní opatření.*

ČT 1 (22.3.2017). *Události. Bezpečnostní opatření po útoku.*

ČT 1 (23.4.2017). *Otázky Václava Moravce. Rozhovor s Milanem Chovancem a Alexandrem Černým.*

ČT 1 (23.5.2017). *Události. Bezpečnostní opatření v Česku.*

ČT 1 (23.8.2017). *Události. Bezpečnostní spolupráce ČR a Izraele.*

ČT 1 (24.5.2017). *Události. Posílené hlídky u tzv. měkkých cílů.*

ČT 1 (26.1.2017). *Máte slovo. Máme mít dle Ústavy právo zastřelit teroristu?.*

ČT 1 (26.5.2017). *Události. Zabezpečení škol.*

ČT 1 (27.7.2016a). *Události. Opatření proti terorismu.*

ČT 1 (27.7.2016b). *Události. Opatření proti terorismu.*

ČT 1 (27.9.2016). *Události. Audit bezpečnosti.*

ČT 1 (29.6.2017). *Zprávy ve 12. Bezpečnost na letních festivalech.*

ČT 1 (3.1.2017a). *Události. Boj s extremismem a dezinformacemi.*

ČT 1 (3.1.2017b). *Události. Spor o pravidla pro nošení zbraní.*

ČT 1 (30.7.2016). *Události. Kontroly na hudebních festivalech.*

ČT 1 (31.8.2016). *Zprávy ve 12. Fungování bezpečnostních agentur.*

ČT 1 (4.6.2017). *Otázky Václava Moravce. Rozhovor s Věrou Jourovou, Milanem Chovancem a Janem Zahradilem.*

ČT 1 (4.8.2016a). *Události. Větší ochrana veřejných míst a akcí.*

ČT 1 (4.8.2016b). *Zprávy ve 12. Ochrana proti terorismu.*

ČT 1 (5.8.2016). *Události v regionech – Brno. Dva týdny do Grand Prix 2016.*

ČT 1 (6.1.2017a). *Události. Bezpečnostní opatření v Česku.*

ČT 1 (6.1.2017b). *Události. Bezpečnostní opatření v Česku.*

ČT 1 (6.1.2017c). *Události. Zvýšená bezpečnostní opatření.*

ČT 1 (6.1.2017d). *Zprávy ve 12. Policie zmírní bezpečnostní opatření.*

ČT 1 (7.9.2016a). *Události v regionech – Brno. Česká opatření proti terorismu.*

ČT 1 (7.9.2016b). *Události v regionech – Ostrava. Pozvánka k Událostem.*

ČT 1 (7.9.2017). *Zprávy ve 12. Sobotka bilancuje s Chovancem.*

ČT 24 (1.4.2016a). *Horizont. Ohrožení jaderných elektráren.*

ČT 24 (1.4.2016b). *Zprávy. Summit o jaderné bezpečnosti.*

ČT 24 (10.1.2017). *Události, komentáře. Informace a dezinformace.*

ČT 24 (12.1.2016). *Události, komentáře. Další teror. Tentokrát v Istanbulu.*

ČT 24 (12.1.2017a). *90' ČT24 . Vláda nemá informace o zvýšené hrozbě.*

ČT 24 (12.1.2017b). *Události, komentáře. Boj s organizovaným zločinem: bezpečnost a strach z terorismu.*

ČT 24 (12.4.2017a). *90' ČT24 . Bezpečnostní opatření v Dortmundu.*

ČT 24 (12.4.2017b). *90' ČT24 . O velikonočních svátcích se vrátí policisté se samopaly.*

ČT 24 (12.6.2016). *Horizont. Střelec v Orlandu zavraždil 50 lidí.*

ČT 24 (13.4.2017a). *Studio ČT24 – Zprávy. Více policejních hlídek.*

ČT 24 (13.4.2017b). *Zprávy. Policie se chystá na Velikonoce.*

ČT 24 (13.4.2017c). *Zprávy. Policie se chystá na Velikonoce.*

ČT 24 (13.4.2017d). *Zprávy. Víc policejních hlídek.*

ČT 24 (13.4.2017e). *Zprávy. Víc policejních hlídek.*

ČT 24 (13.4.2017f). *Zprávy. Více policejních hlídek.*

ČT 24 (13.4.2017g). *Zprávy. Více policejních hlídek.*

ČT 24 (13.4.2017h). *Zprávy. Více policejních hlídek.*

ČT 24 (13.4.2017ch). *Zprávy. Více policejních hlídek.*

ČT 24 (16.9.2016a). *Zprávy. Jednání Poslanecké sněmovny.*

ČT 24 (16.9.2016b). *Zprávy. Jednání Poslanecké sněmovny.*

ČT 24 (16.9.2016c). *Zprávy. Jednání Poslanecké sněmovny.*

ČT 24 (17.5.2017). *Horizont. Al-Káida sází na bin Ládinova syna.*

ČT 24 (17.8.2017). *Interview ČT24 . V centru Barcelony vjelo auto do lidí.*

ČT 24 (18.8.2016). *Interview ČT24 . Host: Chalupa Bohuslav; poslanec /ANO/.*

ČT 24 (19.1.2015). *Hyde Park. Zpravodajské služby: boj proti terorismu.*

ČT 24 (19.4.2017). *Události, komentáře. Ochrana tzv. měkkých cílů. Česko proti terorismu.*

ČT 24 (2.1.2017). *Interview ČT24 . Teroristé útočí v Turecku.*

ČT 24 (2.11.2016). *Události, komentáře. Spící teroristé mezi námi?.*

ČT 24 (20.12.2016). *Zprávy. Čeští politici reagovali na útok.*

ČT 24 (21.12.2016a). *90' ČT24 . Ochrana tzv. měkkých cílů.*

ČT 24 (21.12.2016b). *Interview ČT24. Interview s bezpečnostním expertem Otakarem Foltýnem.*

ČT 24 (21.4.2016). *Horizont. Bezpečnostní hrozby ve Francii a Belgii.*

ČT 24 (22.12.2016a). *Studio ČT24 – Zprávy. Bezpečnost v Česku.*

ČT 24 (22.12.2016b). *Zprávy. Bezpečnost v Česku.*

ČT 24 (22.12.2016c). *Zprávy. Bezpečnost v Česku.*

ČT 24 (22.3.2016a). *90' ČT24 . Teroristické útoky v Bruselu.*

ČT 24 (22.3.2016b). *Interview ČT24 . Host: Šándor Andor; generál v záloze, bývalý náčelník Vojenské zpravodajské služby ČR.*

ČT 24 (22.3.2017). *90' ČT24. Boj proti terorismu.*

ČT 24 (24.5.2017a). *Horizont. Teroristický útok v Manchesteru.*

ČT 24 (24.5.2017b). *Události, komentáře. Terorismus a Evropa.*

ČT 24 (24.7.2017a). *Zprávy. Ochrana měkkých cílů.*

ČT 24 (24.7.2017b). *Zprávy. Ochrana tzv. měkkých cílů.*

ČT 24 (26.7.2016). *Události, komentáře. Vražda kněze na severu Francie.*

ČT 24 (27.7.2016a). 90' ČT24 . *Kolik stojí bezpečnostní opatření.*

ČT 24 (27.7.2016b). 90' ČT24 . *Přísnější postihy za podporu terorismu.*

ČT 24 (27.7.2016c). *Události, komentáře. Česko proti terorismu.*

ČT 24 (27.7.2016d). *Události, komentáře. Menší svoboda výměnou za větší bezpečnost.*

ČT 24 (27.7.2016e). *Události, komentáře. Míříme k hraničním plotům?.*

ČT 24 (28.12.2016). *Události, komentáře. Boj s teroristy.*

ČT 24 (28.6.2016a). *Horizont. Výbuch na letišti Istanbul.*

ČT 24 (28.6.2016b). *Události, komentáře. Útok na tureckém letišti.*

ČT 24 (28.6.2017a). *Události, komentáře. Přísnější podmínky pro cizince.*

ČT 24 (28.6.2017b). *Události, komentáře. Ústavní novela o bezpečnosti a zbraních. Spor s Evropskou unií o legální zbraně.*

ČT 24 (29.6.2016). 90' ČT24 . *Útok na letišti v Istanbulu: 41 mrtvých.*

ČT 24 (3.1.2017a). 90' ČT24 . *Boj proti dezinformacím.*

ČT 24 (3.1.2017b). 90' ČT24 . *Úřad se soustředí na závažné hrozby.*

ČT 24 (3.1.2017c). *Události, komentáře. Ústavní právo držet zbraň.*

ČT 24 (3.4.2017). 90' ČT24 . *Exploze v metru v Petrohradě.*

ČT 24 (30.12.2016). *Interview ČT24 . Sestřih toho nejzajímavějšího.*

ČT 24 (31.3.2016). 90' ČT24 . *Rizika jaderné technologie.*

ČT 24 (4.8.2016a). *Události, komentáře. Obrana proti osamělým vlkům.*

ČT 24 (4.8.2016b). *Zprávy. Ochrana před terorismem.*

ČT 24 (5.8.2016). *Zprávy. Linka prevence rizik.*

ČT 24 (6.1.2017a). 90' ČT24 . *Policie zmírnila bezpečnostní opatření.*

ČT 24 (6.1.2017b). *Studio ČT24 -Zprávy. Zvýšená bezpečnostní opatření skončí.*

ČT 24 (6.1.2017c). *Události, komentáře. Hlídek v ulicích ubývá. Bezpečnostní situace v Evropě.*

ČT 24 (8.8.2016). *Interview ČT24 . Rozhovor se Seymourem Hershem.*

E15 (15.8.2016). *Expertům třikrát sláva, s. 2.*

E15 (23.12.2016). *Dopady neklidu v těsném sousedství Evropy, s. 19.*

E15 (28.7.2016). *Krátce, s. 3.*

E15 (8.8.2016). *K rámcům před obchody snad nedospějeme, s. 10.*

Ekonom (26.11.2015). *Nový život s terorem*, s. 18.

Evropské noviny (27.1.2017). *EU proti terorismu: Více peněz i nové útvary*, s. 1.

FACILITY MANAGER (14.10.2016a). *BEZPEČNOST V OBCHODNÍCH CENTRECH*, s. 22.

FACILITY MANAGER (14.10.2016b). *MEZINÁRODNÍ KONFERENCE BEZPEČNOSTNÍHO MANAGEMENTU KBM 2016*, s. 28.

Frekvence 1 (11.4.2017). *Rozhlasové noviny. Velikonoční trhy, kostely a církevní objekty budou o velikonočních svátcích hlídané policií.*

Frekvence 1 (13.4.2017). *Zprávy. Policisté nás budou o Velikonocích hlídat se samopaly.*

Frekvence 1 (15.10.2017). *Press klub. Hostem ministr vnitra a šéf sociální demokracie Milan Chovanec.*

Frekvence 1 (19.4.2017). *Rozhlasové noviny. K ochraně takzvaných měkkých cílů před teroristy mají pomoci varovné SMSky.*

Frekvence 1 (23.5.2017). *Zprávy. Teroristický útok v Manchesteru.*

Frekvence 1 (3.8.2017). *Zprávy. Pod policejním drobnohledem dnes startuje na Vysočině Sázava Fest.*

Frekvence 1 (5.8.2016a). *Zprávy. Policie bude radit s ochranou měkkých cílů.*

Frekvence 1 (5.8.2016b). *Zprávy. Policie bude radit s ochranou měkkých cílů.*

Frekvence 1 (7.8.2016). *Zprávy. Letošní motocyklovou Velkou cenu budou v Brně doprovázet přísnější bezpečnostní opatření.*

Frekvence 1 (9.9.2017). *Press klub . Hostem je ministr vnitra a pověřený šéf sociální demokracie Milan Chovanec.*

Haló noviny (10.12.2016). *Nová taktika IS vůči západním zemím*, s. 8.

Haló noviny (13.4.2017). *POLICIE POSÍLÍ HLÍDKY*, s. 2.

Haló noviny (15.6.2017). *Nezbedný bakalhář*, s. 14.

Haló noviny (16.8.2016). *Rodí se »Výbor pro neamerickou činnost«?*, s. 2.

Haló noviny (19.9.2016). *Američané nabízejí Evropanům své zkušenosti z boje proti islámskému terorismu*, s. 3.

Haló noviny (20.4.2017). *Měkké cíle mají být lépe chráněny*, s. 2.

Haló noviny (23.12.2016). *K teroristickým útokům*, s. 5.

Haló noviny (24.4.2017). *Proti teroristům budeme vždy o krok pozadu*, s. 1.

Haló noviny (24.5.2017). *Policie v pohotovosti*, s. 4.

Haló noviny (29.3.2017). *K narůstající kriminalitě cizinců*, s. 5.

Haló noviny (3.1.2017). *Zvýšená bezpečnostní opatření platí dál*, s. 2.

Haló noviny (7.1.2017). *POLICISTŮ UBYDE*, s. 2.

Haló noviny (9.8.2016). *K přijatým opatřením Policie ČR*, s. 5.

Hospital in (12.12.2016). *Zajištění bezpečnosti měkkých cílů je povinností především jejich majitelů a provozovatelů*, s. 46.

Hospodářské noviny (20.9.2016). *Policie žádá výbavu za miliardu*, s. 5.

Hospodářské noviny (24.8.2017). *Vznikne policejní tým pro výměnu informací*, s. 5.

Hospodářské noviny (25.7.2017). *Na ochranu tzv. měkkých cílů půjde 359 milionů Kč*, s. 4.

Hospodářské noviny (26.7.2017). *SHERMAN, NEDOCENĚNÝ VÍTĚZ VÁLKY*, s. 20.

Hospodářské noviny (30.10.2015). *Hrad chce opevnit, Chovanec to zařídí*, s. 4.

Impuls (19.4.2017). *Kauza dne. Rozhovor s Jiřím Kameníkem, prezidentem ASBS ČR*.

Impuls (23.5.2017). *Kauza dne. Rozhovor s Milanem Chovancem*.

Impuls (24.5.2017). *Kauza dne. Rozhovor s Markem Černochem, poslancem Úsvit -NK*.

Impuls (26.11.2016). *Zprávy. Německá policie se chystá na vánoční trhy*.

Impuls (31.12.2016). *Zprávy. Oslavy Silvestra a Nového roku budou pod větším dohledem policistů*.

Komora.cz (1.2.2017). *Téma měsíce: KYBERBEZPEČNOST*, s. 13.

Lidové noviny (16.9.2016). *ZPRÁVY DNE*, s. 4.

Lidové noviny (21.11.2015). *Zemanovo chování je nehoráznost*, s. 11.

Lidové noviny (21.12.2016). *Berlín, Ankara, Curych...*, s. 11.

Lidové noviny (24.5.2017). *Před koncerty budou fronty*, s. 4.

Lidové noviny (26.7.2016). *Zbraň ostrahy v obchodě: kamera*, s. 2.

Lidové noviny (28.7.2016). *Česko posílí ostrahu hranic*, s. 3.

Lidové noviny (29.7.2017). *Výběr ze špičkových obrněnců*, s. 13.

Lidové noviny (5.8.2016). *Nonstop linka poradí pořadatelům, zda je akce bezpečná*, s. 2.

Lidové noviny (7.1.2017). *Experti sepíšou příručku pro přežití*, s. 2.

Marie Claire (21.6.2017). *TEROR... to znám*, s. 50.

MF DNES (1.11.2017). *Beton proti teroru přišel z Paříže*, s. 15.

MF DNES (1.9.2016). *„Izraelská“ pojistka proti teroru se pro zájem rozšíří*, s. 17.

MF DNES (12.10.2017). *Pardubice jdou cvičit. Chtějí si zkusit, jaké to je, čelit teroristům*, s. 18.

MF DNES (14.10.2017). *Školní personál se učí zvládat krizové situace*, s. 17.

MF DNES (14.6.2017). *Zlo v dětech někdy prostě samo vzklíčí*, s. 11.

MF DNES (15.8.2017). *Policejní dron odhalí teroristu s bombou*, s. 1.

MF DNES (16.3.2015). *„Islám by měl být zakázáný. Stejně jako nacismus“*, s. 3.

MF DNES (16.5.2017). *Bezpečnostní expert: Letiště se musí ochránit i zvenku*, s. 15.

MF DNES (16.6.2016). *Teroristická hrozba ve Francii nepolevuje*, s. 5.

MF DNES (17.12.2014). *Pákistánský Beslan. Proč?*, s. 1.

MF DNES (18.4.2017). *Vnitro se chystá na útok*, s. 2.

MF DNES (18.7.2017a). *Češi zbrojí na teror*, s. 1.

MF DNES (18.7.2017b). *Přípraveni na terorismus*, s. 3.

MF DNES (18.8.2016). *Hrad versus „Strakovka“: prohledával by tašky Havel?*, s. 2.

MF DNES (19.8.2016). *Za zbraně na Hradě policie potrestá „pěšáky“*, s. 2.

MF DNES (2.6.2017). *Koncerty pod dozorem*, s. 13.

MF DNES (20.8.2016). *Tajné služby v neklidné době*, s. 11.

MF DNES (21.12.2016). *„Postavme betonové zátarasy“*, s. 13.

MF DNES (21.9.2017). *Patníkem proti teroru*, s. 15.

MF DNES (22.10.2016). *Bezpečnost, či slídění? V Praze přibudou kamery*, s. 17.

MF DNES (23.7.2016). *Teror v Mnichově*, s. 1.

MF DNES (24.11.2017). *Vánoce: vidět budou hlídky se samopaly*, s. 2.

MF DNES (24.2.2017). *Příprava na útok ve školách*, s. 13.

MF DNES (24.4.2017a). *A co turisté ve frontě na Hrad?*, s. 11.

MF DNES (24.4.2017b). *Odložené a podezřelé tašky straší Pražany*, s. 13.

MF DNES (24.5.2017). *Nehlídáme objekty, ale lidi*, s. 10.

MF DNES (24.7.2017). *Česko opevněné proti teroru*, s. 2.

MF DNES (25.7.2016). *Přísnější kontrola zbraní?*, s. 2.

MF DNES (26.7.2016). *Europol: Počet útoků teroristů stoupal už loni*, s. 3.

MF DNES (27.2.2018). *Jak zastavit akci Amok*, s. 17.

MF DNES (28.1.2017). *Patálie s obranou „pravdy“*, s. 2.

MF DNES (28.7.2016a). *Plán proti teroru: Češi pod dohledem*, s. 1.

MF DNES (28.7.2016b). *První vlašťovka války s terorismem*, s. 10.

MF DNES (29.10.2014). *Kontroly po smrtícím útoku: školy hlídají elektronické zámky i kamery*, s. 1.

MF DNES (3.12.2016). *Europol: IS může v Evropě útočit jako v Iráku*, s. 7.

MF DNES (3.2.2018). *Teroru lze čelit bez betonu*, s. 18.

MF DNES (3.7.2017a). *Brožurkou proti teroristům*, s. 4.

MF DNES (3.7.2017b). *Hosty festivalu hlídal protidronový speciál*, s. 13.

MF DNES (4.12.2017). *Nechápu, že případ Davida Ratha není uzavřený*, s. 14.

MF DNES (5.6.2017). *České hudební léto ve stínu nebezpečí*, s. 3.

MF DNES (6.1.2017). *Zvěd Islámského státu tipoval cíle v Berlíně*, s. 5.

MF DNES (6.10.2017). *Návrat k branné výchově. Tentokrát bez plynových masek*, s. 20.

MF DNES (6.4.2017a). *Digitálních očí opět přibude*, s. 17.

MF DNES (6.4.2017b). *Vnitro dokončuje návod, jak chránit „měkké cíle“*, s. 5.

MF DNES (6.9.2017). *Dohled za 40 milionů*, s. 13.

MF DNES (7.1.2017). *Policie stahuje ozbrojence*, s. 5.

MF DNES (7.11.2016). *22 českých katastrof*, s. 4.

MF DNES (7.12.2017). *Kraj chce více chránit školy, chystá přednášky*, s. 19.

MF DNES (8.1.2015a). *Tíhu za provokace typu venčení prasat ponесou tajné služby*, s. 16.

MF DNES (8.1.2015b). *Zavražděný humor*, s. 16.

MF DNES (9.2.2017). *Pražané chtějí zbraně*, s. 17.

Moderní řízení (23.12.2014). *Stále více firem testuje chování zájemců o práci*, s. 64.

Nedělní Blesk (19.11.2017). *BOJOVNÍK PROTI TERORISTŮM!*, s. 24.

Obec & finance (12.2.2018). *Zrcadlo doby - Informace z obcí, měst a regionů*, s. 12.

Obec & finance (27.11.2017). *Zrcadlo doby- Informace z obcí, města regionů*, s. 18.

Obec & finance (28.11.2016). *Prevence kriminality důležitá norma pro zřizovatele škol platí od 1. září 2016*, s. 74.

Policista (10.1.2018). *Praha hostila mezinárodní setkání*, s. 2.

Policista (11.12.2017). *Rád bych byl víc v kontaktu s ulicí*, s. 18.

Policista (13.7.2017). *Šance je vždycky*, s. 16.

Právo (10.9.2016). *Atentáty z 11. září po patnácti letech*, s. 12.

Právo (11.10.2017). *Pardubice čekají tři dny teroru*, s. 10.

Právo (13.1.2017). *Ústava má občanům zaručit právo bránit zemi*, s. 7.

Právo (14.1.2017). *Sobotka: Zeman má myslet na dolních deset milionů, ne na miliardáře Babiše*, s. 1.

Právo (16.12.2016). *Lidé mají dostat právo sáhnout při ohrožení státu po zbrani*, s. 1.

Právo (16.7.2016). *Zločin a trest*, s. 6.

Právo (16.9.2016). *Teroristé se v ČR léčili i nakupovali*, s. 2.

Právo (2.6.2016). *Situace v Evropě vyžaduje odpovídající reakci státu*, s. 7.

Právo (20.4.2017). *Vnitro chystá kvůli terorismu SMS varování*, s. 2.

Právo (22.12.2016). *Vánoční trhy chrání policisté i betonové zátarasy*, s. 2.

Právo (23.8.2016). *Vznikla tu maximální panika, popisují svědci nedělní Konvičkovy recese*, s. 3.

Právo (24.4.2017). *Ochrana měkkých cílů bude stát stovky milionů korun*, s. 2.

Právo (24.5.2017). *Budme ve střehu, říkají politici*, s. 4.

Právo (24.8.2017). *ČR a Izrael sestaví týmy pro výměnu informací*, s. 16.

Právo (25.5.2017). *Expert: Rámy teror neřeší, kontroly musí jít před haly*, s. 3.

Právo (25.7.2016). *Nutkový pocit (ne)bezpečí*, s. 6.

Právo (25.7.2017). *Na ochranu měkkých cílů půjde 359 miliónů*, s. 2.

Právo (26.3.2016). *Chovanec: Nejsme v bezpečí*, s. 8.

Právo (27.5.2016). *Euro 2016: riziko teroru přetrvává*, s. 11.

Právo (28.1.2017). *centrum proti dezinformacím zůstane*, s. 3.

Právo (28.7.2016). *Česko posílí ochranu hranic s Rakouskem a Německem*, s. 2.

Právo (29.6.2017a). *Letní festivaly: bát se teroru?*, s. 1.

Právo (29.6.2017b). *Lidé budou mít právo použít zbraň k obraně státu, rozhodla Sněmovna*, s. 3.

Právo (3.1.2017). *Chovanec prodloužil opatření po Berlínu*, s. 4.

Právo (3.3.2014). *Stačilo 12 minut: na čínském nádraží zahynuly desítky lidí*, s. 11.

Právo (31.3.2016). *Zpravodajská služba EU: naivní plán*, s. 7.

Právo (4.1.2017). *Chovancův krizový plán naráží na odpor. Hlavně u armády*, s. 1.

Právo (4.4.2017). *Teroru musíme čelit spolu, říkají čeští politici k útoku v Petrohradu*, s. 3.

Právo (4.7.2017). *Na festivalu měl premiéru i hledač dronů*, s. 3.

Právo (5.8.2016). *Policisté hlídají kolem hranic, zajímá je hlavně Německo*, s. 2.

Právo (8.8.2016). *Vnitro nabízí pomoc proti útokům*, s. 6.

Prima (1.7.2017). *FTV Prima . Letní festivaly jsou pod přísnějším dohledem.*

Prima (11.12.2016). *FTV Prima . Teroristé zabíjeli u fotbalového stadionu v Istanbulu.*

Prima (12.5.2016). *FTV Prima . V Česku vznikne speciální centrum proti terorismu.*

Prima (22.11.2016). *FTV Prima . USA varují před možnými útoky v Evropě.*

Prima (23.3.2016). *FTV Prima . Rady při teroristickém útoku.*

Prima (26.7.2016). *FTV Prima . Česko logistickou základnou teroristů.*

Prima (4.8.2016). *FTV Prima . Zítra startuje nová policejní infolinka 800 255 255.*

Reflex (25.8.2016). *OPEVNĚNÝ HRAD*, s. 72.

Reflex (31.3.2016). *SP OJE NÉ S TÁT Y AME R ICKÉ : DŽIHÁD POD KONTR TROLOU*, s. 28.

Reflex (4.8.2016). *ČTENÁŘI REFLEXU – REFLEX ČTENÁŘŮM*, s. 6.

Rescue Report (26.2.2014). *Medicína Katastrof 2013, aneb Jak přibít posluchače k židlím*, s. 10.

Respekt (29.3.2016). *Uprchlíci a teror*, s. 36.

Respekt (9.10.2017). *BIS má radost*, s. 32.

Retail News (18.5.2017). *Ostře sledovaná obchodní centra*, s. 14.

Řízení školy (3.11.2016). *Nová norma týkající se prevence kriminality*, s. 12.

Sdělovací technika (3.7.2017). *Český Siemens na konferenci Bezpečná škola 2017*, s. 11.

Technický týdeník (9.5.2017). *Český Siemens se stal hlavním partnerem Road show 2017*, s. 22.

Téma (20.11.2015). *Ted' nastoupí armáda*, s. 10.

TV Barrandov (16.12.2016). *Naše zprávy. Řešení proti teroristům?*

TV Barrandov (4.4.2017). *Naše zprávy. Stoprocentní ochrana neexistuje.*

TV Nova (11.6.2017). *Střepiny. Jak je Česko připraveno na případný teroristický útok.*

TV Nova (15.7.2016). *Televizní noviny. Útok teroristy v Nice si vyžádal 84 obětí.*

TV Nova (17.10.2016). *Ranní Televizní noviny. Školy připravují děti na možný útok teroristů.*

TV Nova (19.4.2017). *Polední Televizní noviny. Vláda řeší obranu proti teroristům.*

TV Nova (20.6.2017). *Odpolední Televizní noviny. Praha bude centrem oslav motorkářů.*

TV Nova (21.7.2016). *Ranní Televizní noviny. Europol: Teroristé mění taktiku.*

TV Nova (22.11.2015). *Střepiny. Teroristické útoky: krátké ohlédnutí.*

TV Nova (23.7.2016). *Televizní noviny . Rozhovor s bezpečnostním expertem.*

TV Nova (24.7.2017a). *Odpolední Televizní noviny. Vláda řešila úctenkovou loterii i boj se suchem.*

TV Nova (24.7.2017b). *Polední Televizní noviny. Hlavním tématem jednání vlády je bezpečnost.*

TV Nova (27.6.2017). *Odpolední Televizní noviny. Bezpečnostní opatření na filmovém festivalu.*

TV Nova (27.7.2016a). *Polední Televizní noviny. Otázku bezpečnosti řeší dnes také ve Strakově akademii.*

TV Nova (27.7.2016b). *Televizní noviny . Vláda schválila přísnější opatření proti terorismu.*

TV Nova (28.6.2017a). *Ranní Televizní noviny. Bezpečnostní opatření na filmovém festivalu.*

TV Nova (28.6.2017b). *Ranní Televizní noviny. Bezpečnostní opatření na filmovém festivalu.*

TV Nova (3.6.2017). *Televizní noviny . Možné útoky teroristů děsí celou Evropu.*

TV Nova (4.8.2016). *Televizní noviny . Boj s terorismem: Zvláštní telefonní linka policie.*

TV Nova (4.9.2016). *Střepiny. Příběh Češky, která s radikály bojuje v Sýrii.*

TV Nova (6.6.2017). *Televizní noviny . Stát připravuje ochranu nemocnic před teroristy.*

TV Nova (8.10.2017). *Střepiny. Útoky šílených střelců.*

Týden (10.4.2017). *Útok ve Stockholmu, s. 63.*

Týden (12.6.2017). *Do nemocnice přes bezpečnostní rám, s. 22.*

Týden (20.6.2016). *Orlandská noc hrůzy, s. 60.*

Týden (28.8.2017). *Teroristům vjezd povolen, s. 18.*

Týdeník Květy (16.6.2016). *TŘASKAVÉ MISTROVSTVÍ, s. 20.*

Týdeník Květy (4.8.2016). *Hranice pod kontrolou, s. 10.*

Týdeník Květy (7.9.2017). *Téma: Bezpečnost, s. 18.*

Týdeník Rozhlas (20.1.2014). *ČESKY ROZHLAS KOMENTUJE, s. 4.*

Veřejná správa (10.1.2018). *Ministerstvo vnitra vyhlásilo dotace na prevenci kriminality a bezpečnostní dobrovolníky pro rok 2018, s. 19.*

7. Resumé

This diploma thesis focuses on counter-terrorism policy in the Czech Republic. In this case study the author works with two research lines. At first, the attention is paid to the development of perceptions of terrorism in the Czech republic as a threat to international but mainly internal security with an emphasis on soft targets protection measures – when they have been applied but also in what context they have begun to be spoken in the Czech Republic. On the second level the author analyzes the consequences of adopted measures within the consideration that those protection measures could have negative impact on human rights and freedoms.

The thesis is limited to the period after September 11, 2001, which is an essential milestone in the application of counter-terrorism measures not only in the Czech Republic but also all around the world. Another important milestone is the year 2014, when the so-called Islamic State declared the caliphate and began to intensify its activities, raising the public's fears of the possibility of a terrorist attack on the territory of the Czech Republic. The author builds on the qualitative content formal analysis of the corpus of the official Czech counter-terrorism strategies adopted since 2001, the media outputs since 2014, which contain the keyword "soft targets" (both newspaper articles and radio and television broadcasts) and the semi-structured interviews with the staff of the state apparatus dealing with the issue.

The author concludes that the counter-terrorism measures in the Czech Republic, especially soft targets protections measures, have an impact on human rights and freedoms, which are undermined by the striking balance between implementing security measures and protecting human rights and freedoms. The paper presents a critical view of the contemporary Czech counter-terrorism policy and tries to contribute to the discussion of Czech counter-terrorism policy limitations.

8. Přílohy

Seznam příloh

Příloha 1: Schéma hermeneutického kruhu

Příloha 2: Strom kódů

Příloha 3: Informační brožura na ochranu měkkých cílů

Příloha 4: Grafy mediálních výstupů 2014 – 1. března 2018

Příloha 5: Betonové zátarasy na náměstí Republiky v Plzni

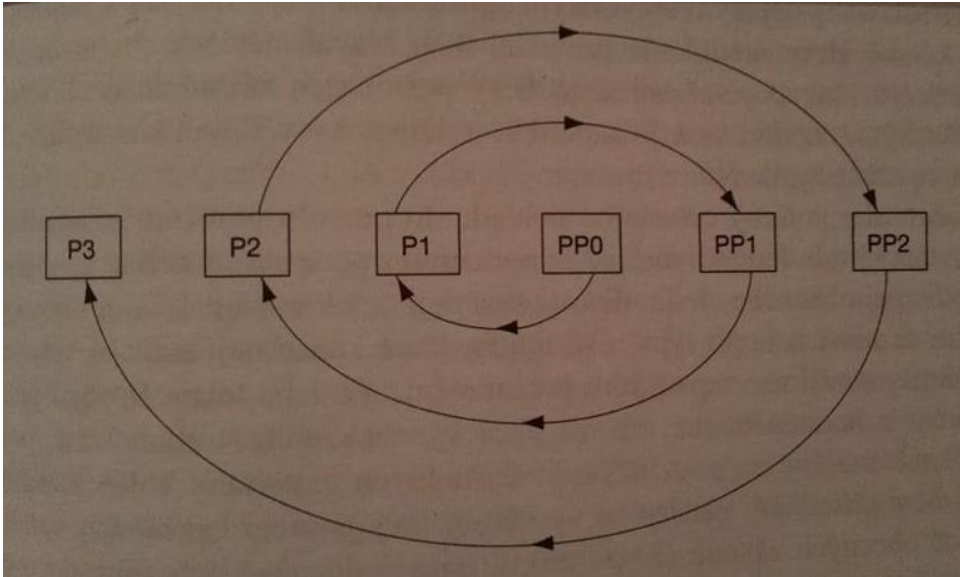
Zdroje příloh

Hendl, J. (2008). *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace* (Praha: Portál).

CTHH (nedatováno). *Brožura 10 principů zodolnění měkkého cíle.*

Příloha 1: Schéma hermeneutického kruhu

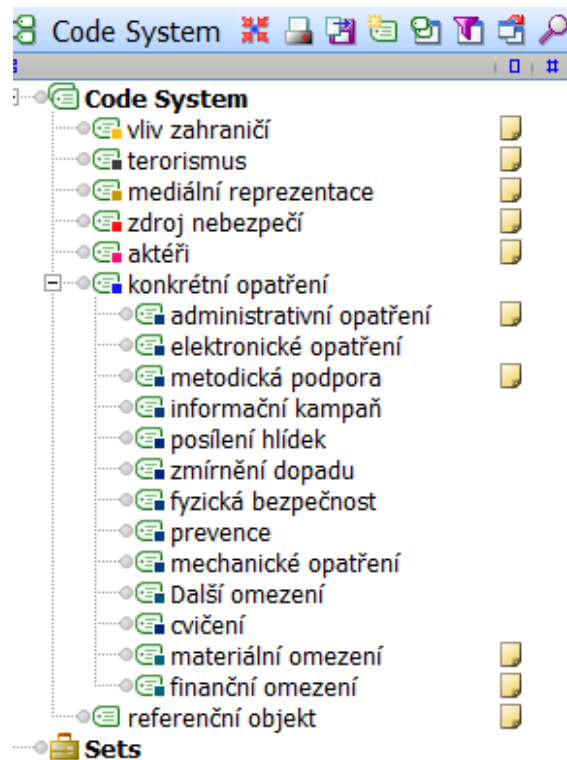
Obrázek zobrazuje schéma hermeneutického kruhu, přičemž PP0 = předporozumění; P1 = analýza dílčí části; PP1 = výsledek analýzy P1; P2 = analýza další dílčí části atd.

Zdroj: Hendl (2008: 71).

Příloha 2: Strom kódů

Obrázek zobrazuje strom kódů, se kterými jsem pracovala v programu MAXQDA.

Zdroj: autorka

Příloha 3: Informační brožura na ochranu měkkých cílů

Brožura zjednodušeně popisuje deset principů zodolnění měkkého cíle.

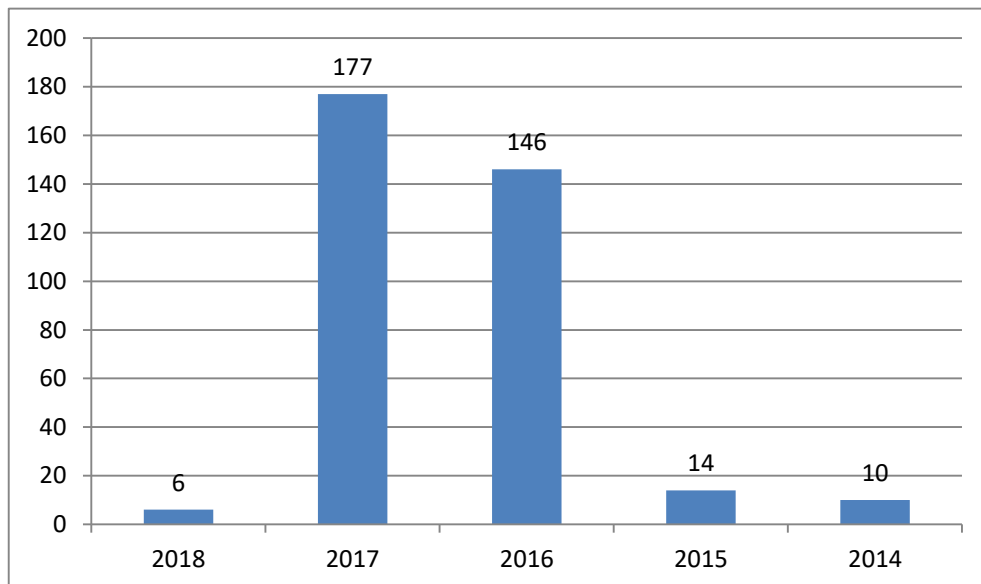
10 PRINCIPŮ ZODOLNĚNÍ MĚKKÉHO CÍLE	10 PRINCIPŮ ZODOLNĚNÍ MĚKKÉHO CÍLE	10 PRINCIPŮ ZODOLNĚNÍ MĚKKÉHO CÍLE
1. Poznejte svůj bezpečnostní charakter <ul style="list-style-type: none">• co/koho chcete chránit• proti komu/čemu se chráníte• jaké jsou vaše silné/slábé stránky	LOCK-DOWN UZAMČENÍ SE	6. Připravte si koordinační plán pro případ incidentu <ul style="list-style-type: none">• stanovte postup podle předem připraveného plánu, pomůže omezit chyby vzniklé stresem• úkoly z připraveného plánu předem rozdělte mezi několik osob• zvolte koordinátora a způsob komunikace
2. Bezpečnost řešte metodicky <ul style="list-style-type: none">• každé přijaté opatření musí řešit nějakou identifikovanou hrozbu• určete, kdo bude za opatření odpovídat• provádějte školení a kontrolujte funkčnost opatření	SAFE HAVEN ZABEZPEČENÝ ÚKRYT	7. Zvyšujte bezpečnostní povědomí <ul style="list-style-type: none">• školení alespoň 1x ročně (viz body 5 a 6)• seznamte se s pravděpodobnými scénáři• nacvičujte postupy (viz bod 5)
3. Zaměřte se na prevenci a zmírnění dopadu útoku <ul style="list-style-type: none">• zaměřte se na prevenci útoku• pokuste se včas rozpoznat hrozící útok• snažte se zmírnit dopad útoku	RUN-HIDE-FIGHT UTEČ, SCHOVEJ SE, BOJUJ	8. Spolupracujte s místním odd. PČR, obecní policií a dalšími složkami IZS <ul style="list-style-type: none">• nabídněte prohlídku objektu• zapojte je do příprav bezpečnostně relevantních akcí• informujte je o podezřeních a bezpečnostních incidentech
4. Zapojte místní personál <ul style="list-style-type: none">• může pomoci s dodržováním preventivních opatření• může ohlašovat podezřelou aktivitu• může pomoci se zmírněním dopadu (viz bod 6)	SOFT TARGET MĚKKÝ CÍL	9. Schválení vstupu a kontrolu osob zaměřte na detekci násilného úmyslu <ul style="list-style-type: none">• nejde tedy jen o nalezení zbraně• využijte metodu detekce podezřelého chování• provádějte bezpečnostní pohovory
5. Standardizujte postup <ul style="list-style-type: none">• evakuace• lock-down• je-li možnost, vybudujte si safe haven	HARDENING ZODOLŇOVÁNÍ	10. Zabývejte se i okolím měkkého cíle <ul style="list-style-type: none">• všimněte si svého okolí• vytvořte komunikační kanály s okolními subjekty• sdílejte informace s okolními subjekty

<http://www.mvcr.cz/clanek/ochrana-mekkych-cilu.aspx>
CC BY-NC: Vectors Market, Richards Gromuls, Gregor Cresnar, Luis Prado, Magicon, Gregor Cresnar, Creative Stall @ infounionproject.com

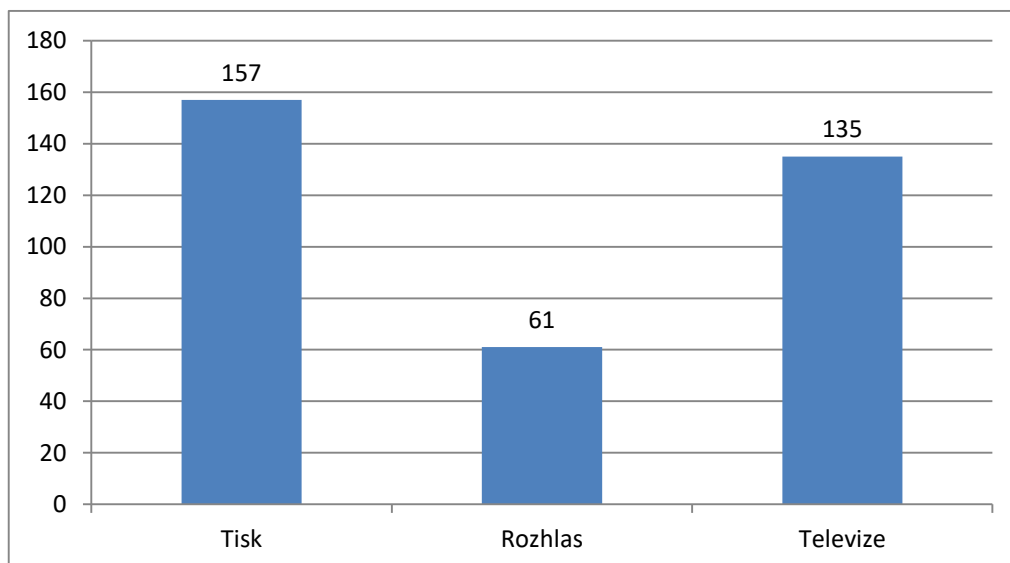
Zdroj: CTHH (nedatováno).

Příloha 4: Grafy mediálních výstupů 2014 – 1. března 2018

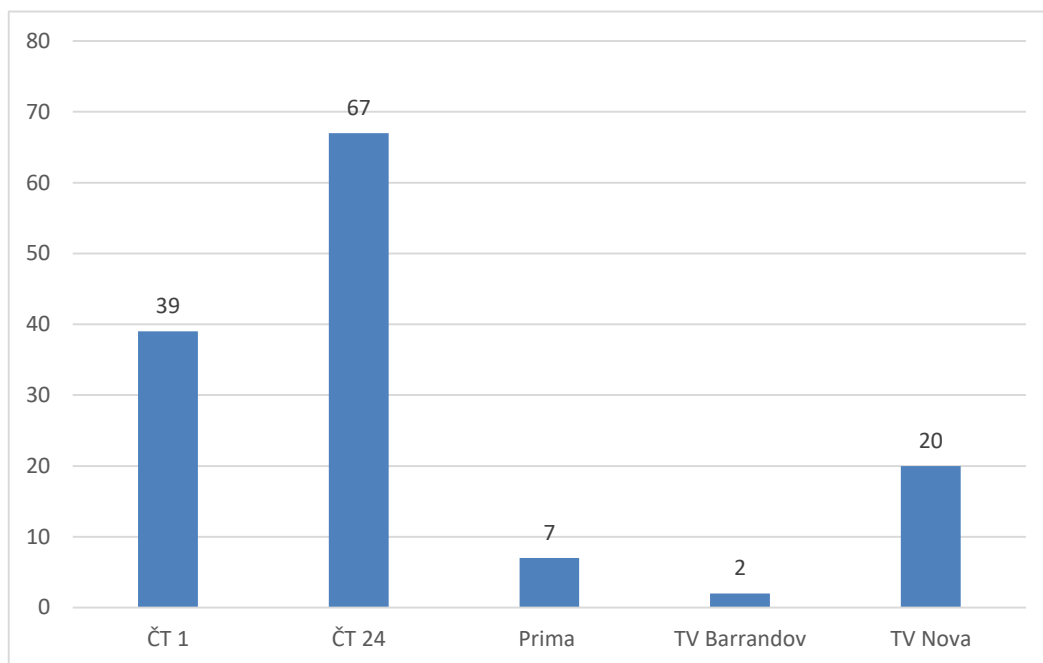
Graf 1: zobrazuje srovnání počtu mediálních výstupů obsahujících klíčové slovo „měkké cíle“ i v jeho jmenných flexích podle jednotlivých let ve sledovaném období.

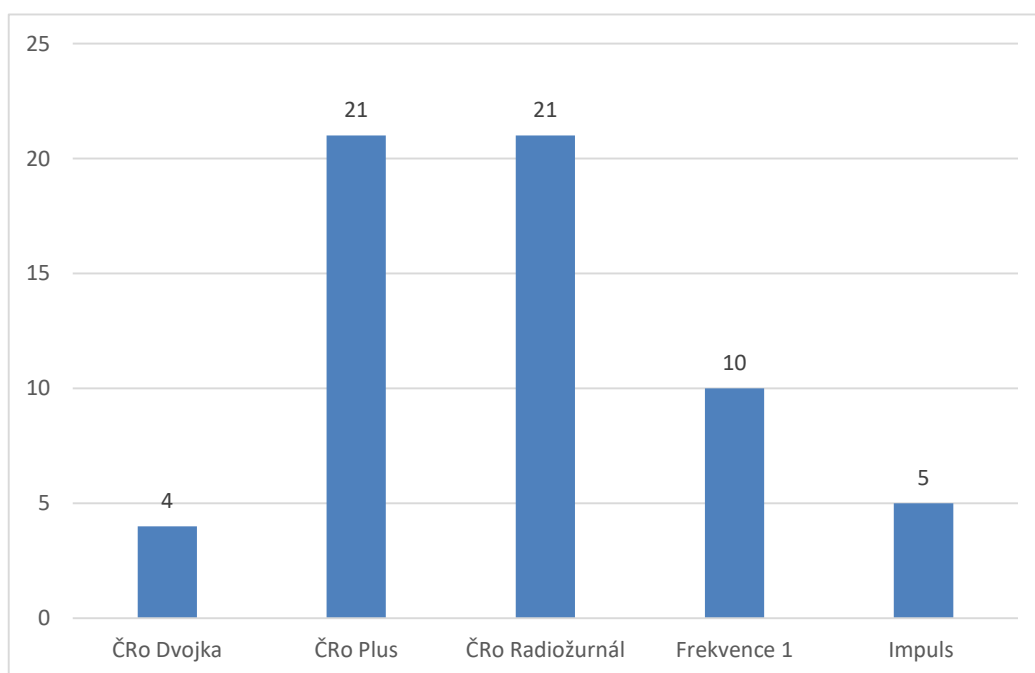
Graf 2: zobrazuje počet mediálních výstupů ve sledovaném období obsahujících klíčové slovo „měkké cíle“ i v jeho jmenných flexích za celé sledované období podle typu média – tisk, rozhlas, televize.

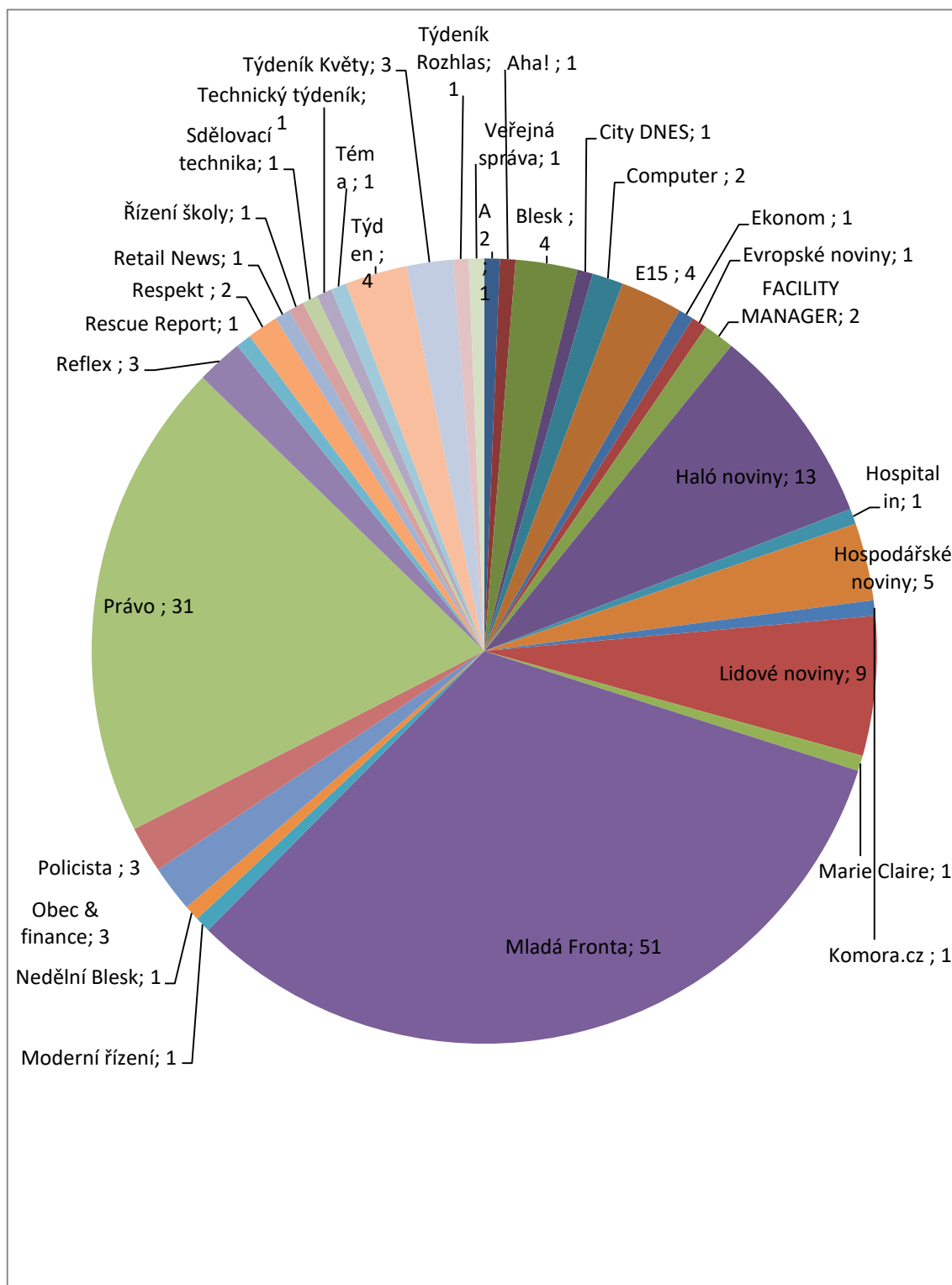
Graf 3: zobrazuje počet mediálních výstupů ve sledovaném období obsahujících klíčové slovo „měkké cíle“ i v jeho jmenných flexích podle jednotlivých televizních stanic.

Graf 4: zobrazuje počet mediálních výstupů ve sledovaném období obsahujících klíčové slovo „měkké cíle“ i v jeho jmenných flexích podle jednotlivých rozhlasových stanic.

Graf 5: zobrazuje počet mediálních výstupů ve sledovaném období obsahujících klíčové slovo „měkké cíle“ i v jeho jmenných flexích podle jednotlivých novin a časopisů.

Zdroj grafů: autorka na základě korpusu mediálních výstupů

Příloha 5: Betonové zátarasy na náměstí Republiky v Plzni

Obrázky zobrazují umístění betonových zátarasů v městě Plzni na náměstí Republiky během Velikonoc (2. dubna 2018). Na obrázku 1 je vidět betonový zátaras před ulicí Dřevěná, na obrázku 2 kolem něj na náměstí projíždí dodávka.

Obrázek 1

Obrázek 2

Zdroj obrázků: autorka